

2017

Diagnoza problemów
społecznych występujących
wśród uczniów z Gminy Bielice

OFICyna PROFILAKTYCZNA

Spis treści

1. WPROWADZENIE	3
1.1. Rys teoretyczny	4
1.2. Przedstawienie problemu badawczego i pytań badawczych	5
1.3. Cele i ogólne założenia badania	6
1.4. Główne pojęcia badawcze	6
2. METODOLOGIA	8
2.1. Uzasadnienie i wybór techniki badawczej	8
2.2. Dobór próby	8
2.3. Narzędzia badawcze	9
3. BADANIE MŁODZIEŻY SZKOLNEJ	10
3.1 Struktura badanej próby	10
3.2. Sytuacja rodzinna i czas wolny ucznia	11
3.3. Problem nikotynowy	25
3.4. Problem alkoholowy	27
3.4. Problem narkotykowy	36
4. WNIOSKI I REKOMENDACJE	54
4.1. Problem alkoholowy	55
4.2. Problem narkotykowy	59
4.3. Problem nikotynowy	61

1. WPROWADZENIE

Problem uzależnień chemicznych i behawioralnych wśród dzieci i młodzieży to zjawisko coraz bardziej powszechne. Uzależnienia określane są mianem jednego z największych zagrożeń współczesności, a także najpoważniejszym problemem społecznym, z jakim borykają się nie tylko małe miejscowości, ale także duże miasta.

Problem społeczny w definicji J. Sztumskiego, to: „*zjawisko uznawane za niepożądane, które spotyka się z krytyczną oceną znacznej liczby ludzi, a ponadto wydaje im się ono możliwe do przewyciężenia przez zbiorowe działanie*”¹. W świetle tej definicji muszą pojawić się cztery istotne elementy, aby można było mówić o problemie społecznym:

- ✚ problem społeczny jest **zjawiskiem niepożądanym**
- ✚ **wywołuje krytykę** znacznej liczby ludzi
- ✚ jest zjawiskiem **możliwym do przewyciężenia**
- ✚ można go przewyciężyć przez **zbiorowe działanie**.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów dotyczy i oddziałuje nie tylko na dorosłych mieszkańców, ale także i dzieci i młodzież.

Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów. Priorytetem w polityce społecznej staje się zatem przeciwdziałanie tego typu zagrożeniom oraz podjęcie działań prowadzących do ograniczenia izolacji społecznej oraz zwiększenie integracji społecznej grup i osób zagrożonych występowaniem wyżej wymienionych problemów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

¹J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 2005,

1.1. Rys teoretyczny

We współczesnym świecie na niespotykaną wcześniej skalę pojawiło się zjawisko nadużywania substancji odurzających. Szczególnie wśród ludzi młodych, którzy często nie mają świadomości zagrożenia, odurzanie stanowi alternatywę – sposób na życie. Ta plaga społeczna dotknęła wiele krajów, szczególnie na zachodzie i w szybkim czasie dotarła do naszego kraju. Już od samego początku miała ona charakter dynamiczny. Obecnie obserwujemy coraz większe nasilenie tego zjawiska. Badania pokazują, iż już coraz młodsze dzieci deklarują zażywanie substancji psychoaktywnych oraz sięganie po alkohol i nikotynę.

Okres dojrzewania jest dla młodych ludzi czasem wyjątkowym. I to nie tylko dlatego, że bywa on okresem „burzy i naporu”, ale też dlatego, że jest to okres przełomowy między byciem już dorosłym, a pozostawaniem jeszcze dzieckiem. W tym czasie młody człowiek szuka swojej tożsamości, testuje własne możliwości, poszukuje wrażeń i przygód. W związku z tym, wiek adolescencji to również czas, w którym młodzi ludzie często sięgają po substancje psychoaktywne. Są one próbą zaspokojenia specyficznych potrzeb wieku dorastania: integracji z rówieśnikami, manifestowania niezależności od dorosłych oraz wyrażeniu tożsamości.

Na podjęcie próby sięgania po substancje uzależniające wpływa wiele czynników. Ogromny wpływ na to zjawisko mają **więzi rodzinne**. Współcześnie obserwuje się coraz większe osłabienie relacji rodzinnych, które w dużej mierze przekładają się na jakość kontaktów dzieci z rodzicami. **Liczne teorie socjologiczne wskazują, iż nieprawidłowo funkcjonująca rodzina jest istotnym prekursorem zachowań patologicznych wychowującej się w niej młodzieży.** Wzorce rodzinne mogą skutkować szybszym sięganiem po substancje psychoaktywne, niższym wiekiem eksperymentów, jak również wyborem określonej substancji. Tym samym nieprawidłowo funkcjonująca rodzina może spowodować ukształtowanie się osobowości dziecka podatnej na uzależnienie, jak również być powodem wielu stresogennych sytuacji, mogących stać się przyczyną inicjacji narkotykowej, alkoholowej, czy też nikotynowej. Mechanizm ten przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Rodzinne uwarunkowane powody przyjmowania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież według F. Streita ²

Poza tym **silny konformizm wśród młodzieży** w dużej mierze wpływa na zjawisko uzależnień. Młodzież swój pierwszy kontakt z używkami ma przede wszystkim **w środowisku rówieśniczym** – to wpływ innych jednostek skłania ich do eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi. Wśród innych czynników wymienić można również: ciekawość oraz skłonności osobnicze.

1.2. Przedstawienie problemu badawczego i pytań badawczych

Problemem badawczym niniejszej diagnozy jest **wskazanie skali problemu uzależnień wśród młodzieży, a także odkrycie głównych przyczyn tego zjawiska**. W związku, z tym przed przystąpieniem do realizacji badań postawiono sobie następujące pytania badawcze:

²Z. Gaś, *Rodzina a uzależnienia*, Lublin 1994,

- ✚ Jaki jest zasięg zjawiska uzależnień chemicznych i behawioralnych wśród badanej młodzieży?
- ✚ Jakie czynniki wpływają na sięganie przez badaną młodzież po substancje odurzające?
- ✚ Jaki wpływ na sięganie po substancje psychoaktywne ma środowisko rodzinne i rówieśnicze?
- ✚ Jaka jest wiedza badanej młodzieży w zakresie zagrożeń jakie niosą za sobą substancje uzależniające?

1.3. Cele i ogólne założenia badania

Niniejsza diagnoza społeczna realizowana na zlecenie Gminy Bielice i ma na celu ukazanie problemów uzależnień społecznych na terenie gminy. Przeprowadzonym badaniom przyświecały dwa główne cele: poznawczy oraz praktyczny. **Cel poznawczy dotyczył poznania zagrożeń, z jakimi spotyka się młodzież oraz poznanie najważniejszych czynników tkwiących w środowisku rodzinnym, mających wpływ na powstawanie uzależnień. Cel praktyczny natomiast to wnioski i rekomendacje** wynikające z analizy zgromadzonego materiału badawczego, które mogą być bardzo przydatne podczas opracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- ✚ zidentyfikowania problemów uzależnień wśród młodzieży,
- ✚ zidentyfikowanie przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- ✚ określenie skali oraz zakresu problemów uzależnień,
- ✚ zidentyfikowania skutków występujących problemów,
- ✚ pokazanie rozwiązań mających na celu rozwiązanie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

1.4. Główne pojęcia badawcze

Zakres prac badawczych odnosił się do zdiagnozowania następujących problemów:

- ✚ **Problemu alkoholowego**– według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do

tego prowadzą”³. Problem alkoholowy jest jednym z najpoważniejszych i najpowszechniejszych problemów społeczeństwa polskiego, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w niniejszej diagnozie.

- ✚ **Problemu narkotykowego** – według ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: „*stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich*”.⁴ W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, skala problemu wśród dzieci i młodzieży szkolnej na terenie gminy;
- ✚ **Problem nikotynowy** – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia oraz dostępności dla dzieci i młodzieży szkolnej na terenie gminy;

³ T. Pilch, *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*,

⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016r. poz. 224).

2. METODOLOGIA

2.1. Uzasadnienie i wybór techniki badawczej

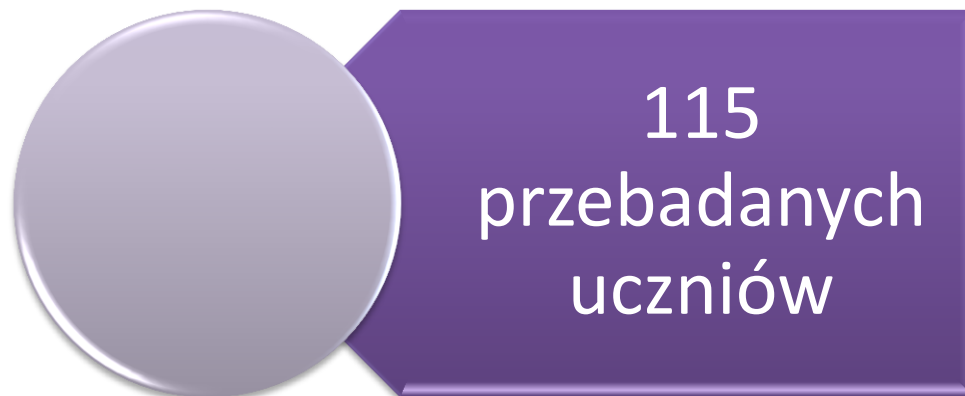
Istotą badania było określenie skali oraz poznanie opinii i postaw względem wybranych problemów społecznych: problemu alkoholowego, nikotynowego i narkotykowego. W tym celu zdecydowano się na **przeprowadzenie badań ankietowych wśród uczniów szkół gimnazjalnych znajdujących się na terenie gminy Bielice**.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Przed przystąpieniem do realizacji badań dokonano przeglądu Diagnoz Społecznych realizowanych w latach ubiegłych, w tym badań realizowanych w ramach programu ESPAD. Po przygotowaniu i akceptacji narzędzi badawczych przystąpiono do realizacji badań.

Diagnozę problemów społecznych na terenie gminy Bielice rozpoczęto od przeprowadzenia badań wśród uczniów. Zostały one wykonane **zgodnie z metodologią ilościową, za pomocą metody ankiety internetowej (CAWI)**. Wykorzystana technika badawcza opierała się na pośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety. Przed przystąpieniem do ankietowania młodzieży szkolnej, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informacji o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych.

2.2. Dobór próby

Badania zostały przeprowadzone wśród 115 uczniów z VII klasy szkoły podstawowej (dawnej I gimnazjum), a także wśród uczniów II i III klasy gimnazjalnej.

2.3. Narzędzia badawcze

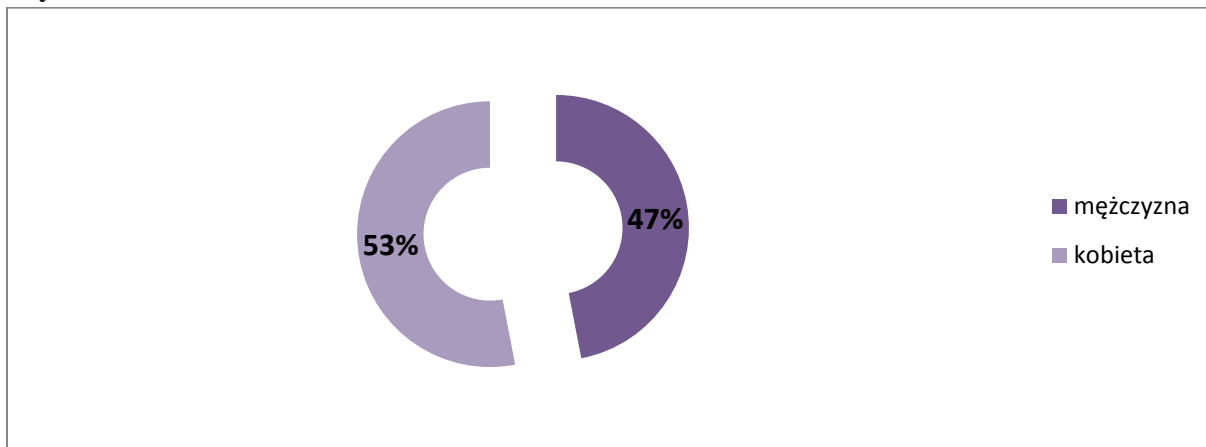
Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru oraz pytań otwartych. Został on przygotowany na wzór międzynarodowych badań nad używaniem alkoholu, narkotyków oraz tytoniu przez uczniów. Ze względu na specyfikę grupy dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta. Ankieta wypełniana była samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostali poinformowani o pełnej anonimowości, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania kwestionariusza. Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. **Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 1%).**

3. BADANIE MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

3.1 Struktura badanej próby

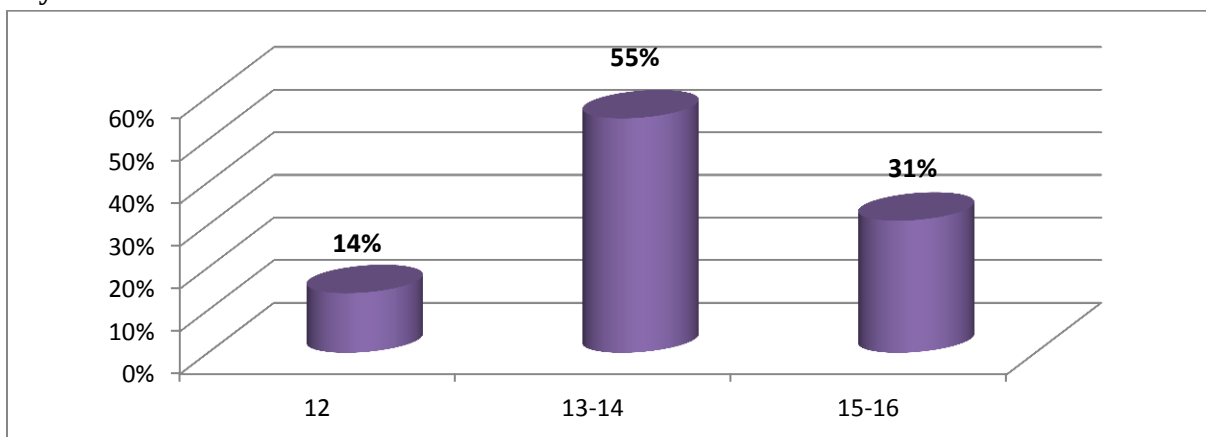
W badaniu ankietowym na terenie Gminy Bielice udział wzięło 108 uczniów, tj. 53% kobiet oraz 47% mężczyzn.

Wyk.1. Płeć:

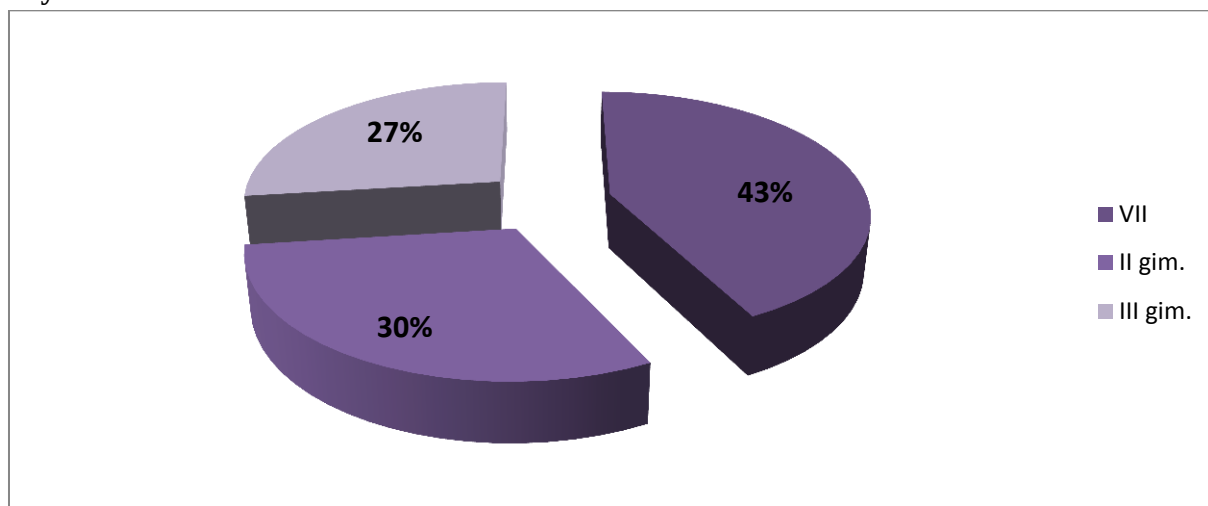
Przyglądając się rozkładowi próby w podziale na wiek można zauważyć, iż większość uczniów, którzy wzięli udział w badaniu to osoby w wieku 13-14 lat (55%) oraz 15-16 lat (31%). Natomiast 14% próby to uczniowie w wieku 12 lat.

Wyk.2. Wiek:

Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie klas VII (43%). 30% badanej próby to uczniowie klas II gimnazjum, a 27% uczniowie klas III.

Wyk.3. Klasa:

3.2. Sytuacja rodzinna i czas wolny ucznia

Prezentację wyników rozpoczniemy od próby scharakteryzowania sytuacji rodzinnej uczniów oraz sposobów spędzania przez nich wolnego czasu. Niniejsza część raportu stanowi próbę wyjaśnienia przyczyn występujących problemów społecznych tj. uzależnień oraz problemu przemocowego wśród dzieci i młodzieży w Gminie Bielice.

Czas wolny to niezwykle istotna kategoria z perspektywy diagnozy problemów uzależnień wśród dzieci i młodzieży. Forma spędzania czasu wolnego ma duży wpływ na kontakt z środkami psychoaktywnymi. Celem sprawdzenia w jaki sposób uczniowie spędzają swój czas wolny, poproszono ich o wskazanie czynności jakie wykonują w czasie wolnym. Ze względu na czytelność danych, wyniki zostały przedstawione w formie dwóch wykresów.

✚ **Czytanie książek** – ta forma spędzania czasu wolnego jest mało popularna wśród najmłodszych mieszkańców. Jedynie 3% uczniów czyta książki codziennie. Kilka razy w tygodniu – 11% uczniów, co najmniej raz na tydzień 9%, raz lub dwa razy w miesiącu 22%, zaś kilka razy w roku 24%. 30% uczniów, przyznało, iż nigdy nie czytali książek.

✚ **Wychodzenie wieczorami z przyjaciółmi** – codziennie z przyjaciółmi wychodzi 16% uczniów, 44% uczniów spędza wieczory z przyjaciółmi kilka razy w tygodniu, co

najmniej raz na tydzień 20%, raz lub dwa razy w miesiącu 10%, zaś kilka razy w roku 4%. 5% uczniów przyznało, iż nigdy nie wychodziło wieczorami z przyjaciółmi.

✚ **Nauka języków obcych** –23% uczniów przyznaje, iż codziennie uczy się języków obcych. Kilka razy w tygodniu robi to ponad połowa uczniów (66%), natomiast co najmniej raz na tydzień 9% osób, a kilka razy w roku 1%. Nigdy nie uczy się języków obcych 2% uczniów.

✚ **Uczestnictwo w zajęciach w świetlicy wiejskiej**- 2% uczniów codziennie, korzysta z zajęć w świetlicach wiejskich, zaś 5% robi to kilka razy w tygodniu, 18% co najmniej raz na tydzień, a 8%- raz lub dwa razy w miesiącu. 5% uczniów robi to kilka razy w roku. Natomiast aż 62% nigdy nie korzystało z tych zajęć.

✚ **Granie w gry online** –31% uczniów gra w gry online codziennie, kilka razy w tygodniu robi to 22%. Co najmniej raz w tygodniu w gry gra 7% uczniów, a raz lub dwa razy w miesiącu 14%. Kilka razy w roku gra 10% ankietowanych. 16% badanych przyznało, iż nigdy nie grało w gry komputerowe.

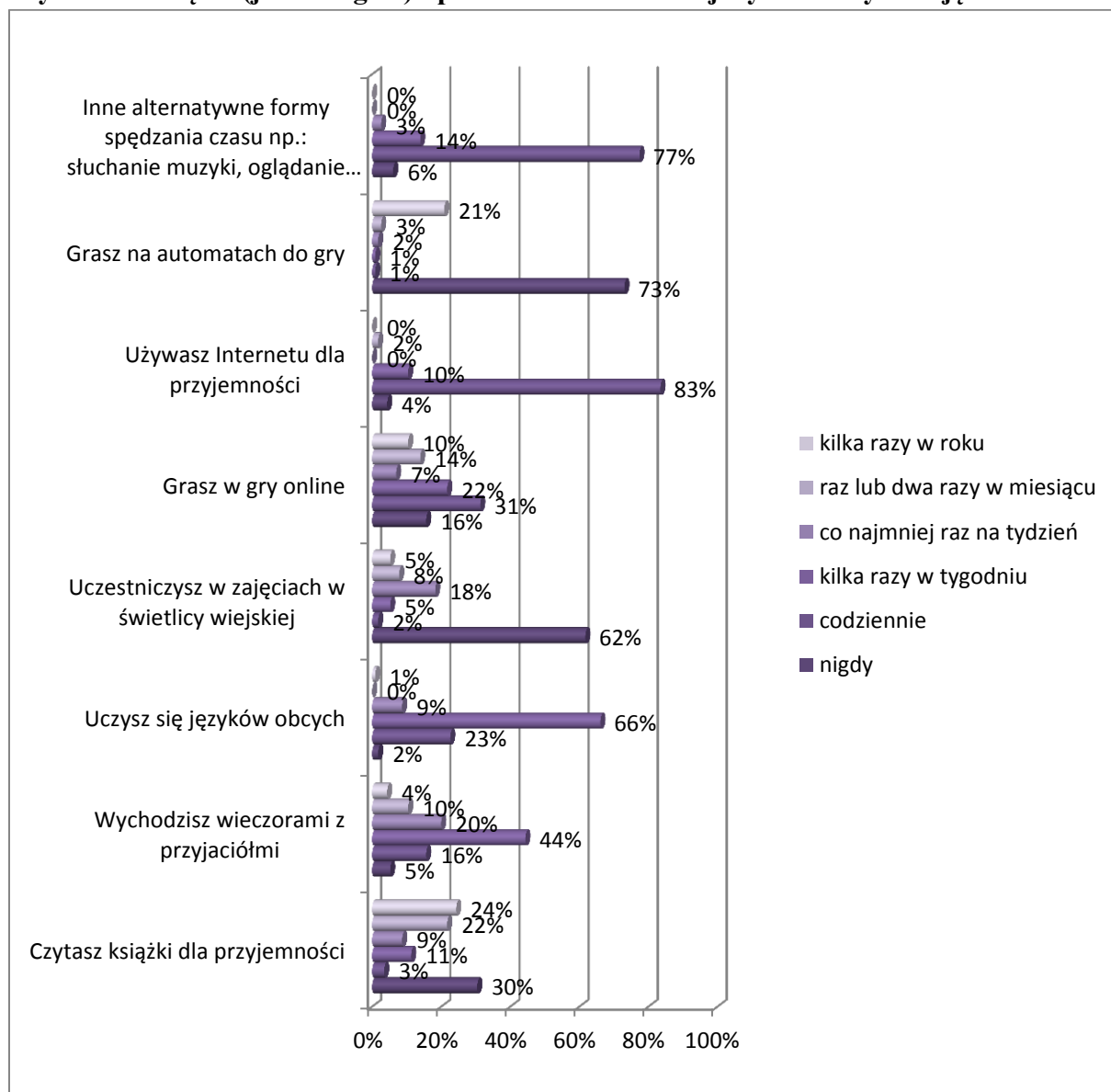
✚ **Granie na automatach do gry** – 1% uczniów gra na automatach codziennie. Kilka razy w tygodniu robi to 1% uczniów, co najmniej raz w tygodniu 2%, raz lub dwa razy w miesiącu 3%, a kilka razy w roku 21%. 73% ankietowanych nigdy nie grało na automatach do gry.

✚ **Alternatywne formy spędzania czasu wolnego** – do codziennego słuchania muzyki, oglądania filmów, czy też grania na instrumencie przyznaje się 77% uczniów. Kilka razy w tygodniu robi to 14% dzieci i młodzieży, co najmniej raz na tydzień 3%. 6% uczniów nigdy nie spędzało w ten sposób swojego czasu wolnego.

✚ **Korzystanie z Internetu dla przyjemności** – Jest to najpopularniejsza forma spędzania czasu wolnego. Do codziennego korzystania z komputera i Internetu przyznaje się 83% uczniów. 10% spędza w ten sposób czas wolny kilka razy

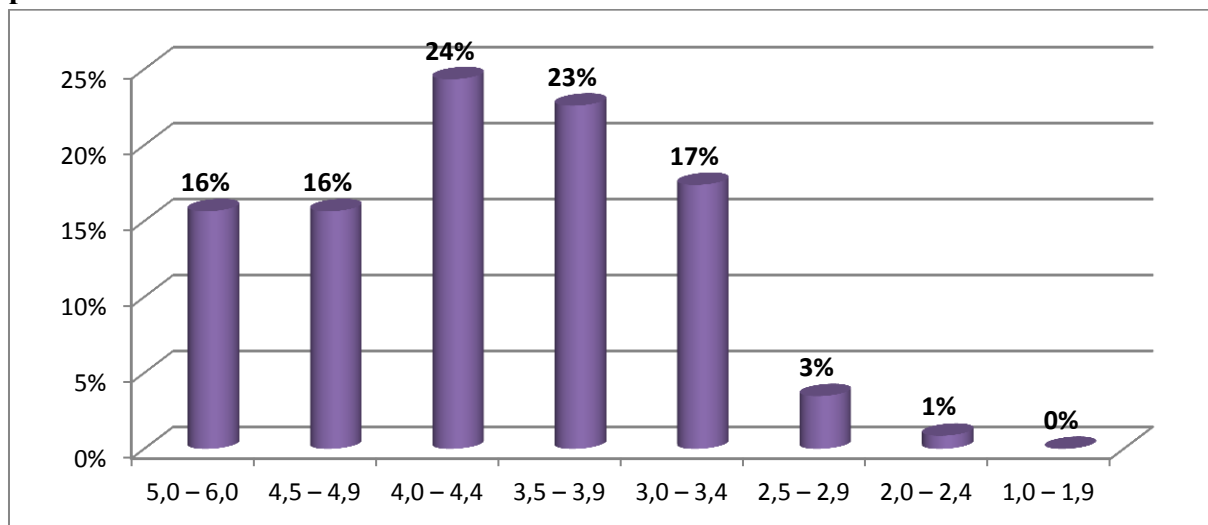
w tygodniu, 2% co najmniej raz lub kilka razy w miesiącu. 4% uczniów nigdy nie korzystało z komputera i Internetu dla przyjemności.

Wyk.4. Jak często (jeśli w ogóle) uprawiasz każde z niżej wymienionych zajęć?

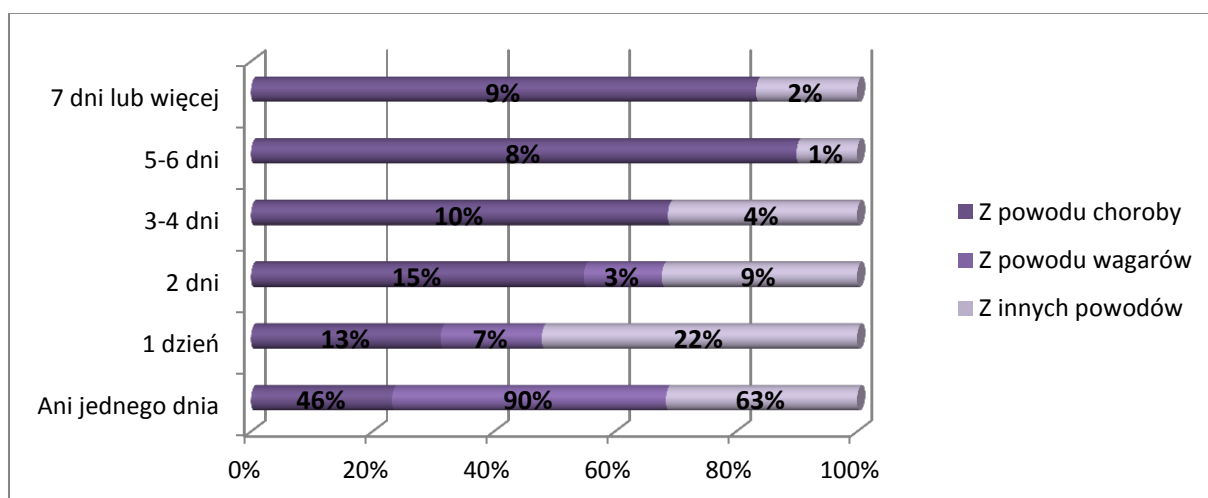
W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o wskazanie swojej średniej na koniec ostatniego półrocza. 24% uczniów uzyskało w poprzednim półroczu średnią od 4,0 do 4,4, a 23% od 3,5 do 3,9. 17% badanych miało średnią mieszczącą się w przedziale od 3,0 do 3,4, 3% posiadało średnią w przedziale 2,5 do 2,9, 1% od 2,0 do 2, 4. 16% ankietowanych wskazało, iż ich średnia wynosiła od 4,5 do 4,9, lub między 5,0 a 6,0.

Wyk.5. W którym przedziale mieści się średnia Twoich ocen na koniec ostatniego półrocza?

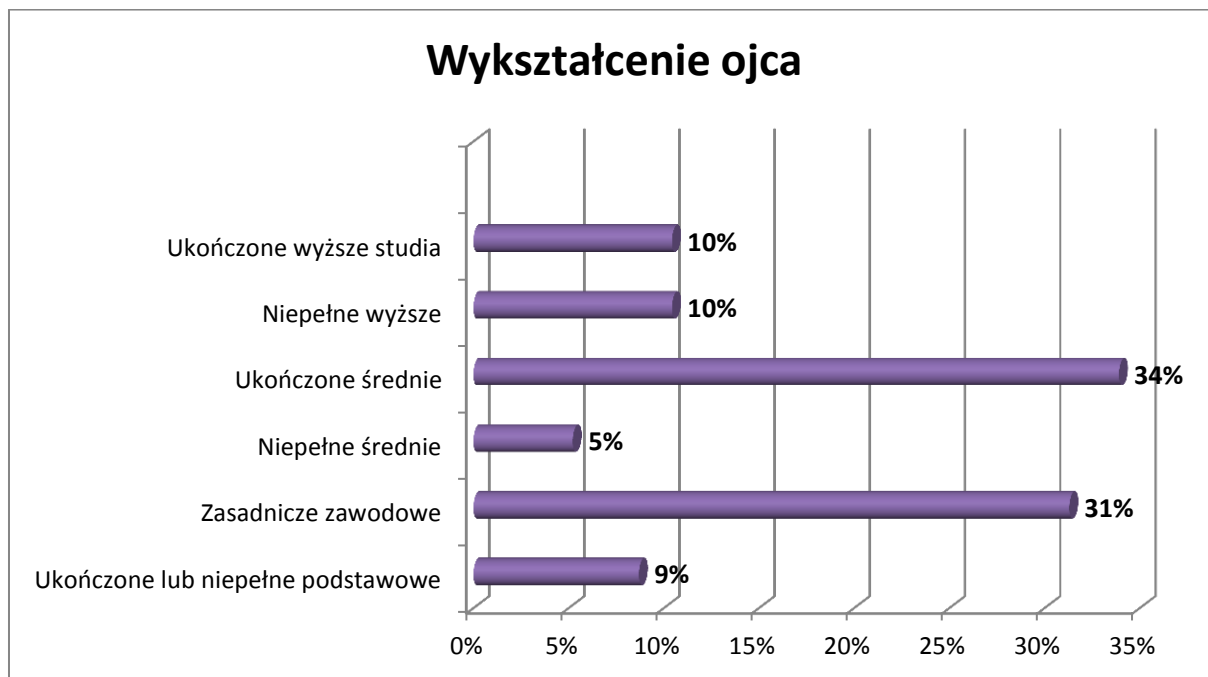
Analizując stosunek uczniów do substancji uzależniających, warto zwrócić również uwagę na nieobecności w szkole. Szczególnie nieobecności spowodowane wagarami mogą przyczyniać się do sięgania przez uczniów po środki psychoaktywne. Analizując udzielone odpowiedzi można zauważyć, że wagary nie stanowią głównego powodu nieobecności w szkole. 7% uczniów przyznało, iż wagarowało tylko jeden dzień, 3% wskazało na dwa dni. Częściej młodzież opuszcza zajęcia z powodu choroby. 1 dzień z tego powodu opuściło 13% osób, 2 dni – 15%, 3 – 4 dni 10% uczniów, 5-6 dni 8% badanych, a więcej niż 7 dni z powodu choroby opuściło 9% ankietowanych. Jeden dzień z innych powodów opuściło 22% uczniów, 9% opuściło dwa dni, 4% opuściło 3-4 dni, 1% -5-6 dni, a więcej niż 7 dni-2% badanych.

Wyk.6. Podczas OSTATNICH 30 DNI ile miałeś(aś) pełnych dni nieobecności w szkole?

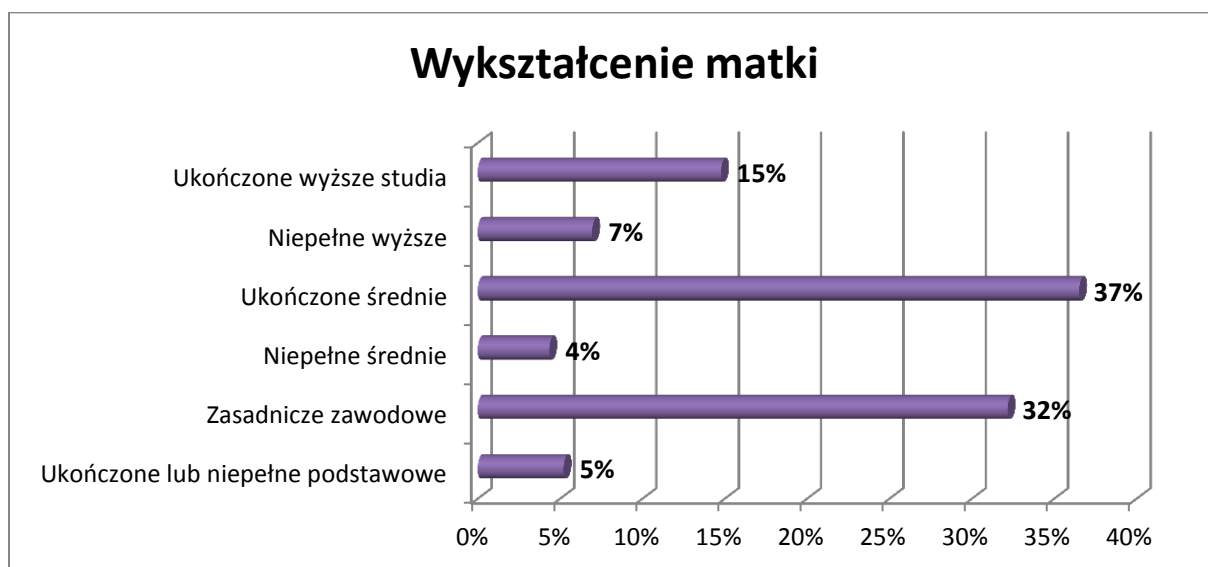

Uczniów zapytano także o wykształcenie rodziców. 34% osoby zadeklarowały, iż ich ojcowie posiadają wykształcenie średnie, 10% posiada wykształcenie wyższe, 31% wykształcenie zawodowe, 10% niepełne wyższe, 5% niepełne średnie, a 9% ojców posiada wykształcenie podstawowe.

Wyk.7. Jakie wykształcenie mają Twój ojciec (A) i Twoja matka (B)?

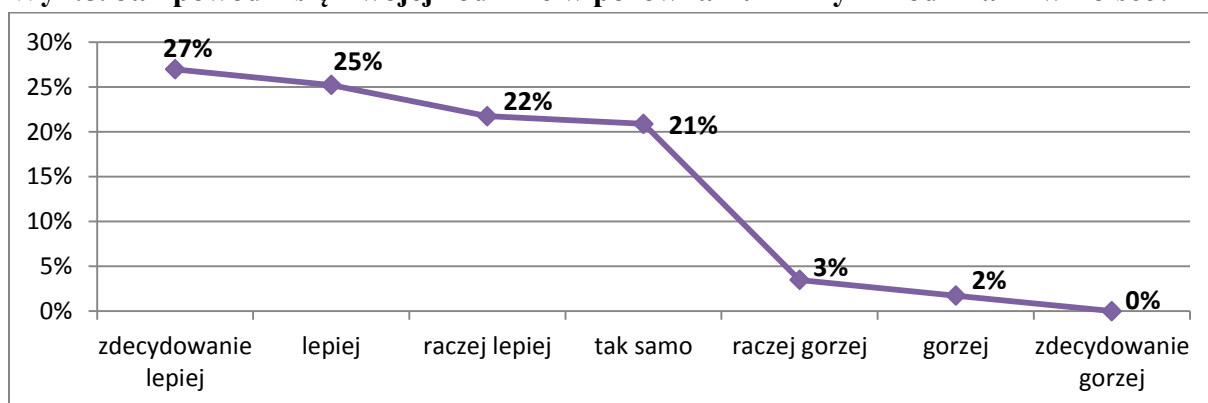

Większość uczniów podaje, że ich matki posiadają wykształcenie średnie (37%), bądź zawodowe (32%). Inni wskazali, że ich rodzicielki ukończyły studia wyższe (15%), lub mają wykształcenie podstawowe.

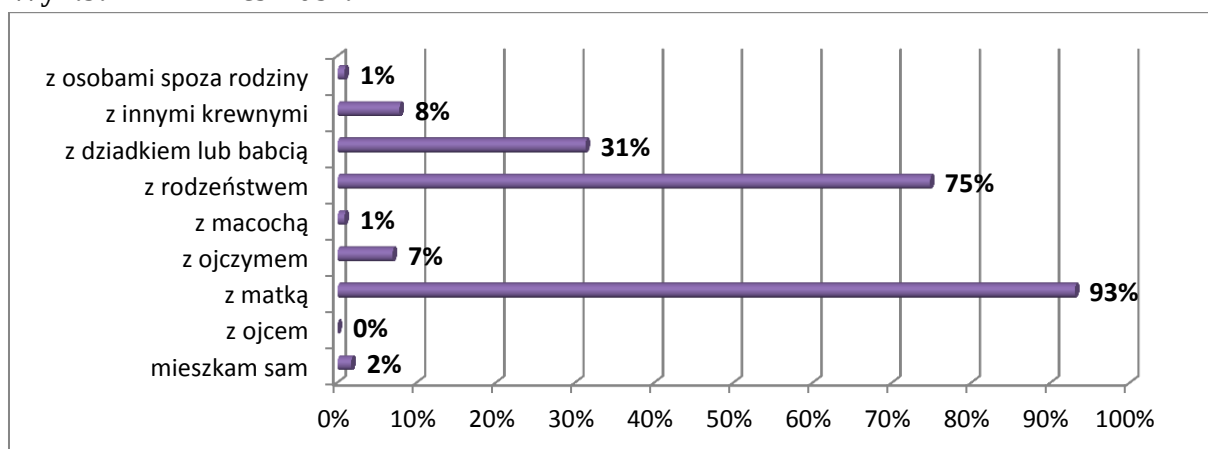
Następnie uczniów poproszono o porównanie sytuacji materialnej swojej rodziny do innych rodzin w Polsce. 21% uczniów uważa, że ich rodzinie powodzi się tak samo jak innym rodzinom w Polsce. 22% ankietowanych przyznaje, że jego rodzinie powodzi się raczej lepiej niż innym rodzinom, 25% ocenia status swojej rodziny lepiej, a 27% zdecydowanie lepiej niż status przeciętnej polskiej rodziny. Natomiast 3% uczniów sądzi, że ich rodzinie powodzi się raczej gorzej, 2% iz gorzej. Dane te pokazują, że uczniowie w większości pozytywnie oceniają status materialny swoich rodzin.

Wyk.8. Jak powodzi się Twojej rodzinie w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce?

Większość uczniów zadeklarowało, iż mieszka obecnie z matką (93%). 75% uczniów przyznało, że mieszka z rodzeństwem, a 31% z dziadkiem lub babcią. 7% uczniów mieszka z ojczymem, 8% z innymi krewnymi, 1% z osobami spoza rodziny oraz 2% osób uczniów przyznało, iż mieszka samemu, co wydaje się mało prawdopodobne ze względu na fakt, iż są to osoby niepełnoletnie, jednak pod wpływem nasilającego się zjawiska migracji zagranicznych, a tym samym eurosieroctwa, sytuacje takie coraz częściej mają miejsce.

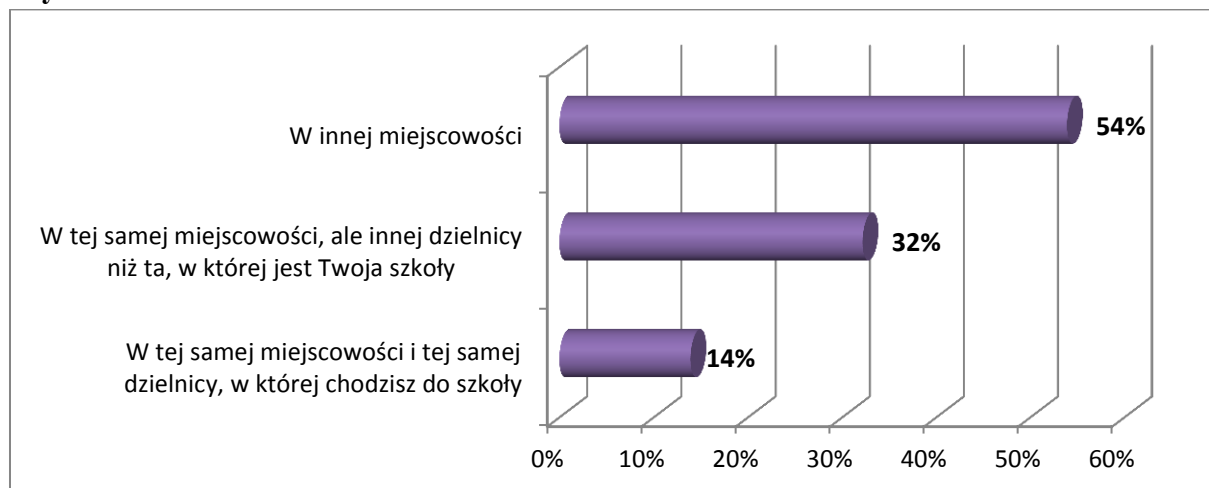
Wyk.9. Z kim mieszkasz?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o wskazanie swojego miejsca zamieszkania. 14% uczniów przyznało, iż mieszka w tej samej miejscowości i dzielnicy, w której znajduje się ich szkoła. 32% uczniów zamieszkuje tę samą miejscowość, ale ich dom znajduje się w innej dzielnicy niż szkoła. Natomiast ponad połowa-54% badanych mieszka w innej miejscowości niż szkoła.

Wyk.10. Gdzie mieszkasz na stałe?

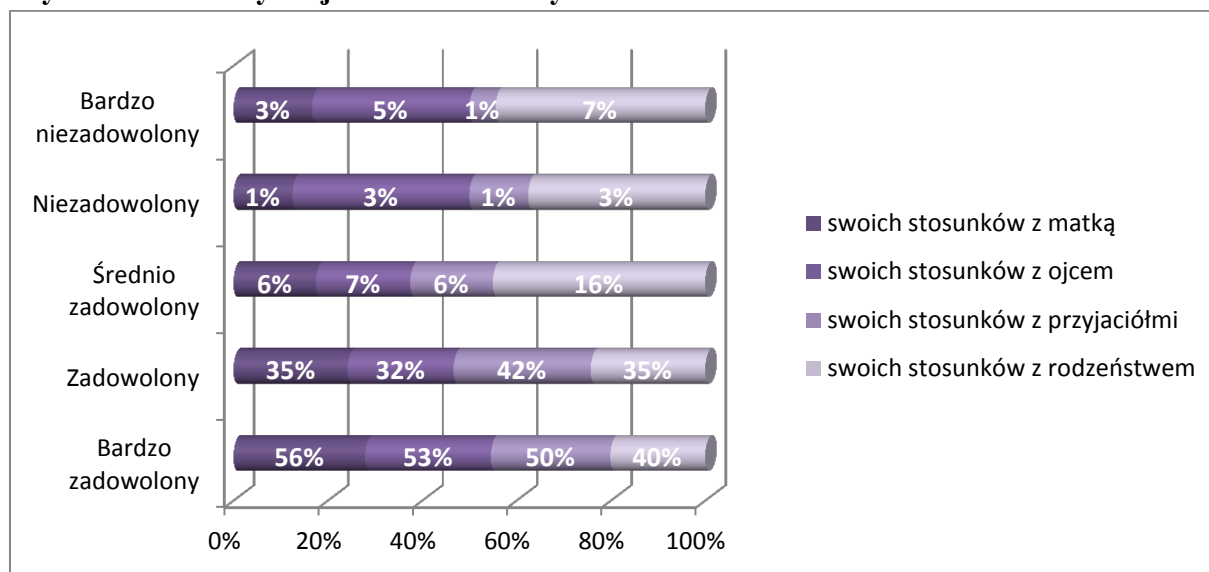

W dalszej kolejności uczniowie mieli za zadanie ocenić swoje zadowolenia ze stosunków z matką, ojcem, przyjaciółmi i rodzeństwem.

- ✚ Jeśli chodzi o stosunki z matką to 56% uczniów jest z niej bardzo zadowolona, 35% jest zadowolona, 6% jest średnio zadowolona, zaś 1% jest niezadowolona, a 3% jest bardzo niezadowolona.
- ✚ Analizując ocenę stosunków z ojcem można zauważyć, iż 53% uczniów jest bardzo zadowolonych z nich, 32% jest zadowolona, 7% jest średnio zadowolona, zaś 3% osób jest niezadowolona, a 5% jest bardzo niezadowolona.
- ✚ Ze stosunków z przyjaciółmi 50% z uczniów jest bardzo zadowolona, 42% przyznaje, iż są zadowoleni, 26% jest średnio zadowolonych. 1% osób jest niezadowolonych oraz bardzo niezadowolonych.
- ✚ Stosunki ze swoim rodzeństwem na bardzo zadawalające ocenia 40% ankietowanych, zadawalające są dla 35%. Średnio zadawalające są dla 16%, zaś niezadawalające dla

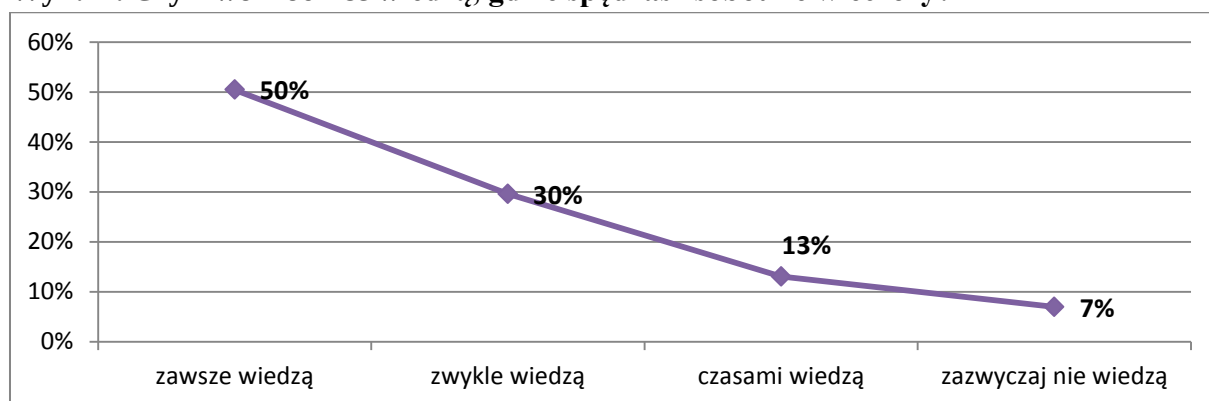
3% respondentów. 7% badanych jest bardzo niezadowolonych ze stosunków z rodzeństwem.

Wyk.11. Na ile zwykle jesteś zadowolony z:

Niepokojącym wydaje się fakt, iż nie wszyscy rodzice badanych wiedzą, gdzie oni spędzają sobotnie wieczory. 50% młodzieży deklaruje, iż rodzice przeważnie o tym wiedzą, 30% sądzi, iż czasem wiedzą, a 13% uważa, że ich rodzice zazwyczaj nie wiedzą, gdzie oni spędzają sobotnie wieczory. 7% badanej populacji przyznaje, że opiekunowie nie mają wiedzy, gdzie spędzają wieczory.

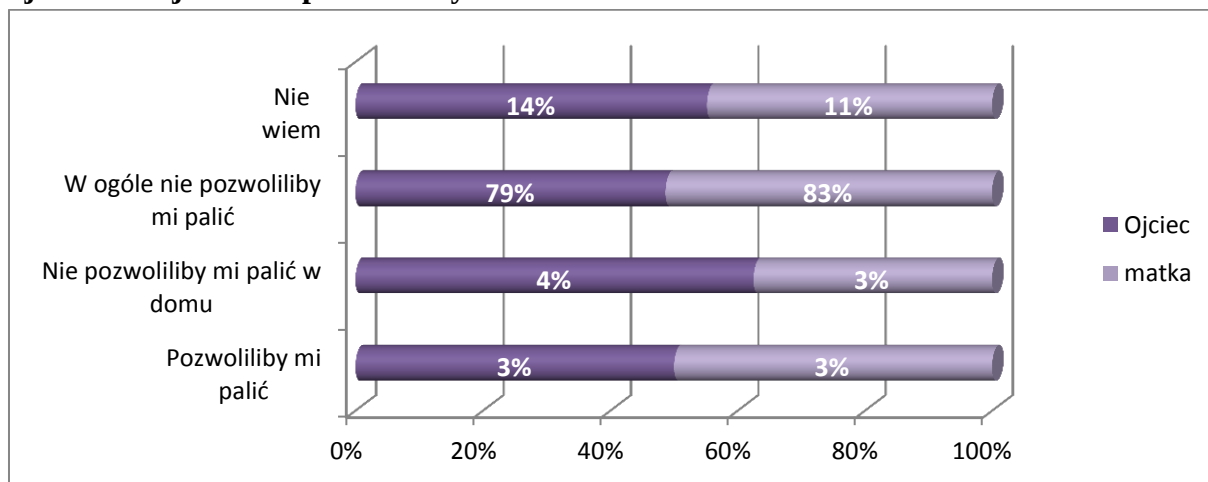
Wyk.12. Czy Twoi rodzice wiedzą, gdzie spędzasz sobotnie wieczory?

Zdaniem uczniów rodzice w większości nie pozwoliliby swoim dzieciom palić papierosów. Co ciekawe, porównywalnie matki (83%) i ojcowie (79%) wyraziliby stanowczy sprzeciw. Odsetek uczniów wskazujących, iż ich rodzice pozwoliliby im palić jest znacznie mniejszy. 3% uczniów uważa, że ich ojciec pozwoliłby im palić, a 4% uważa, że pozwoliłby im palić, ale nie w domu. Również 3% uczniów sądzi, że ich matki nie miałyby nic przeciwko

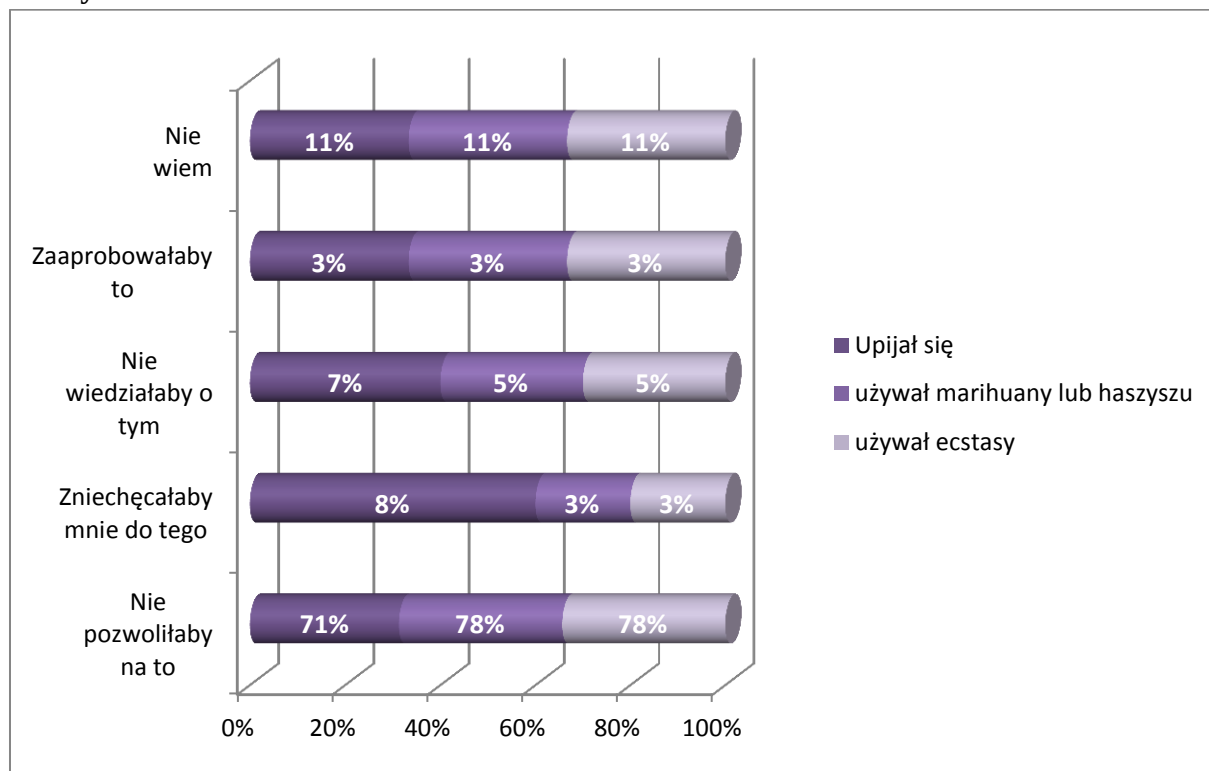
paleniu papierosów, a 3% uważa, że nie pozwoliłyby im palić w domu. Wielu uczniów nie potrafił określić stosunku swoich rodziców do palenia przez nich papierosów.

Wyk.13. Gdybyś chciał(a) palić papierosy (lub jeśli już palisz), jak sądzisz czy Twój ojciec i Twoja matka pozwolili by Ci na to?

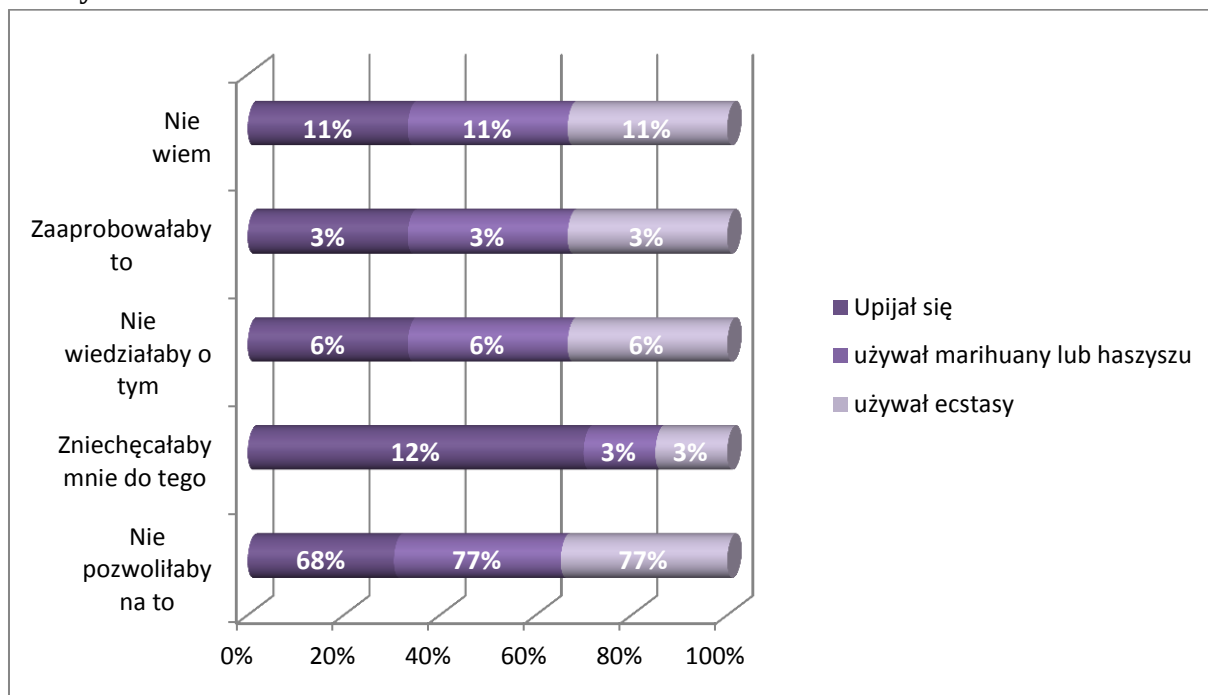
Zdaniem większości uczniów ich matki nie pozwoliłyby im na picie alkoholu (71%), używanie marihuany lub haszyszu (78%) oraz używanie ekstazy (78%). 8% uczniów uważa, że ich matki zniechęcałyby ich do upijania się, co ciekawe również 7% osób uważa, że ich matki nie wiedziałyby o piciu przez nich alkoholu. Natomiast 3% uczniów sądzi, że ich matki zaaprobowałyby upijanie się. 11% nie potrafiła ocenić reakcji. Natomiast jeśli chodzi o zażywanie marihuany oraz haszyszu to 3% respondentów uważa, że matki zniechęcałyby ich do tego, 5% sądzi, iż nie wiedziałyby o tym fakcie, 3% uczniów przyznaje, iż ich matki zaaprobowałyby zażywanie marihuany lub haszyszu. W oby dwóch przypadkach 11% uczniów nie potrafiło ocenić reakcji swoich matek. Podobny rozkład procentowy do używania marihuany i haszyszu uczniowie podali do zażywania ekstazy.

Wyk.14. Jak sądzisz, jaka byłaby reakcja twojej MATKI, gdybyś Ty robił następujące rzeczy:

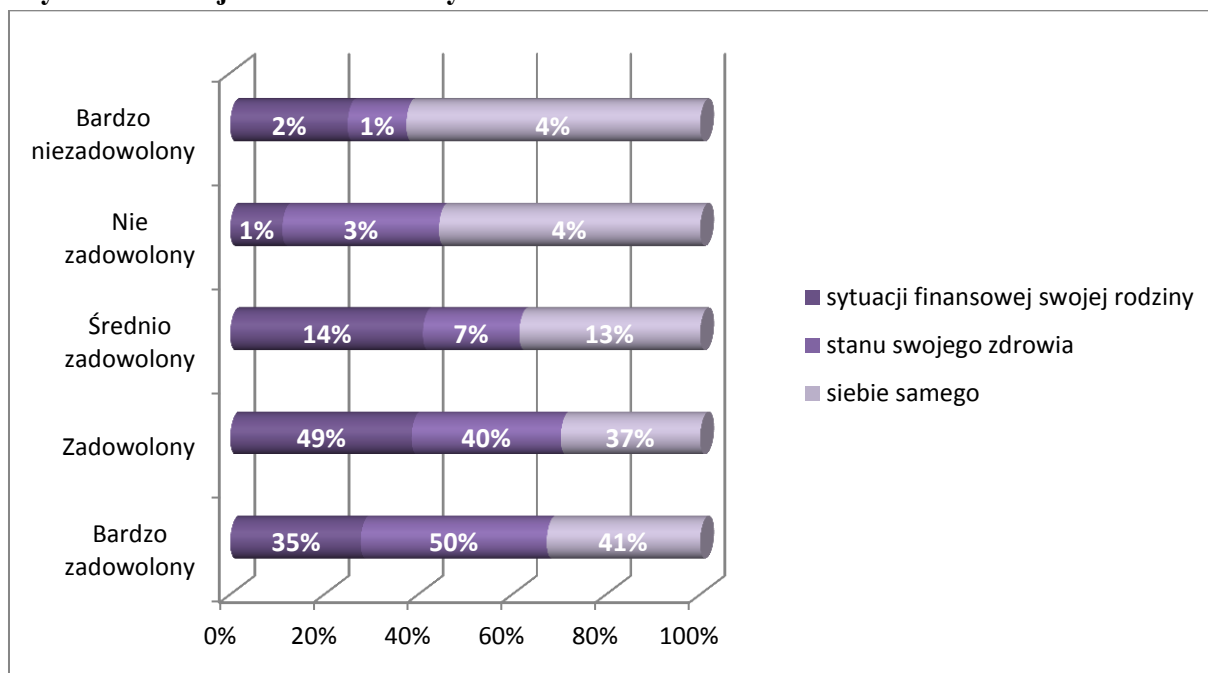

Zdaniem uczniów, ich ojcowie bardziej łagodnie zareagowaliby na ich kontakt z substancjami uzależniającymi. 68% respondentów uważa, że ojcowie nie pozwoliliby im na upijanie się, 12% sądzi, że zniechęcaliby ich do tego oraz iż nie wiedzieliby o tym (6%). 3% uczniów sądzi, że ojcowie nie mieliby nic przeciwko upijaniu się. Jeśli chodzi o używanie marihuany lub haszyszu to 77% uczniów jest zdania, że ich ojcowie nie pozwoliliby na takie zachowania, 3% uważa, że byli by zniechęceni przez ojców, 6% twierdzi, iż nie wiedzieliby o tym fakcie, a 3% uczniów jest zdania, że ich ojciec zaaprobowałoby takie zachowanie. Na używanie ecstasy nie pozwoliliby 77% ojców, 3% zniechęcałoby do tego, 6% nie wiedziałoby o takim zachowaniu, a 3% zaaprobowałoby używanie tego środka. W przypadku każdej sytuacji 11% uczniów nie potrafiło ocenić reakcji ojca.

Wyk.15. Jak sądzisz, jaka byłaby reakcja twojego OJCA, gdybyś Ty robił następujące rzeczy:

Jeśli chodzi o sytuację finansową to 35% uczniów jest z niej bardzo zadowolona, 49% jest zadowolona, 14% jest średnio zadowolona, zaś 1% jest niezadowolona, a 2% jest bardzo niezadowolona. Analizując ocenę stanu zdrowia można zauważyć, iż 50% uczniów jest bardzo zadowolonych ze swojego zdrowia, 40% jest zadowolona, 7% jest średnio zadowolona, zaś 3% badanych jest niezadowolonych, a 1% jest bardzo niezadowolony. Najgorzej uczniowie oceniają samych siebie. 41% z nich jest bardzo zadowolona z własnej osoby. 37% przyznaje, iż są zadowoleni, 13% jest średnio zadowolonych, 4% osoby są niezadowolony oraz bardzo niezadowolonych. Dane te pokazują, iż uczniowie mają w większości niską samoocenę, która może w przyszłości mieć wpływ na ich stosunek do substancji psychoaktywnych oraz może powodować większą skłonność do uzależnień.

Wyk.16. Na ile jesteś zadowolony z:

Celem scharakteryzowania relacji uczniów z rodzicami, poproszono ich o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń. Na początek zapytano uczniów, czy ich rodzice określili ściśle zasady domowe. 16% uczniów wskazało, że ich rodzice zawsze lub prawie zawsze to robią, 28% uczniów, uważa, że taka sytuacja ma u nich miejsce często, kolejne 28%, iż czasami, 18% badanych przyznaje, że jego rodzice rzadko określają zasady zachowania się w domu, a 18% uważa, że nigdy ich rodzice nie ustalali takich zasad.

W przypadku zasad zachowania się poza domem, 13% uczniów przyznało, że ich rodzice zawsze lub prawie zawsze określają ściśle zasady, 22% uczniów przyznaje, że ma to miejsce często, 25%-czasami, zaś 23% wskazało odpowiedź „rzadko”, a 17% „nigdy lub prawie nigdy”.

44% uczniów deklaruje, że ich rodzice zawsze lub prawie zawsze wiedzą, z kim oni spędzają wieczory. 23% badanych przyznaje, że jego rodzice często o tym wiedzą, co piąty udzielił odpowiedzi „czasami”, 8% odpowiedzi „rzadko”, zaś 5% uważa, że ich rodzice nigdy nie wiedzą z kim oni spędzają wieczory.

43% uczniów przyznaje, że ich rodzice zawsze wiedzą, gdzie oni spędzają wieczory. Często wie 23% rodziców, czasami 23%, rzadko 5% oraz nigdy lub prawie nigdy (5%).

Niestety jedynie 68% uczniów uważa, że zawsze lub prawie zawsze może otrzymać ciepło i opiekę od matki lub ojca, a 17% badanych może ją otrzymać często. 9% uczniów wskazało tutaj odpowiedź „czasami”, 4% odpowiedź „rzadko”, a 3% odpowiedź „nigdy lub prawie nigdy”.

Wsparcie emocjonalne zawsze od rodziców otrzymuje już jedynie 63% uczniów, zaś 20% otrzymuje je często. 9% osób uważa, że mogą liczyć na wsparcie emocjonalne rodziców czasami, 6% rzadko, a 3% nigdy lub prawie nigdy.

Jeśli chodzi o możliwość pożyczania pieniędzy od rodziców, to 33% osób uważa, że zawsze lub prawie zawsze może liczyć na taką pożyczkę, 31% często, 22% czasami, 11% rzadko, a 3% nigdy lub prawie nigdy.

36% uczniów deklaruje, że zawsze lub prawie zawsze może łatwo dostać w podarunku pieniądze od rodziców, 33% przyznaje, że może często może dostać pieniądze od rodziców, 21% wskazało odpowiedź „czasami”, 8% „rzadko”, a 3% „nigdy lub prawie nigdy”.

Jeśli chodzi o kontakty uczniów z przyjaciółmi, to 47% z nich uważa, że może zawsze lub prawie zawsze otrzymać ciepło i opiekę od najlepszego przyjaciela. 28% uważa, że mógłby otrzymać ciepło często, 17% uczniów wskazało odpowiedź „czasami”, 6% „rzadko” i 3% „nigdy lub prawie nigdy”.

Natomiast zawsze wsparcie od najlepszego przyjaciela może otrzymać 49% uczniów, 34% może je otrzymać często, 10% czasami, 5% rzadko, a 2% nigdy lub prawie nigdy.

Analizując udzielone odpowiedzi można zauważyć, iż większość rodziców nie ustala reguł zachowania się, w związku z tym, uczniowie mogą nie wiedzieć co im wolno, a czego nie. Widać również, iż nie wszyscy uczniowie mogą liczyć na wsparcie emocjonalne rodziców, a także nie wszyscy otrzymują ciepło i opiekę. Należy pamiętać, że to przede wszystkim więzi rodzinne oraz przyjacielskie mają ogromny wpływ na stosunek dzieci i młodzieży do środków psychoaktywnych.

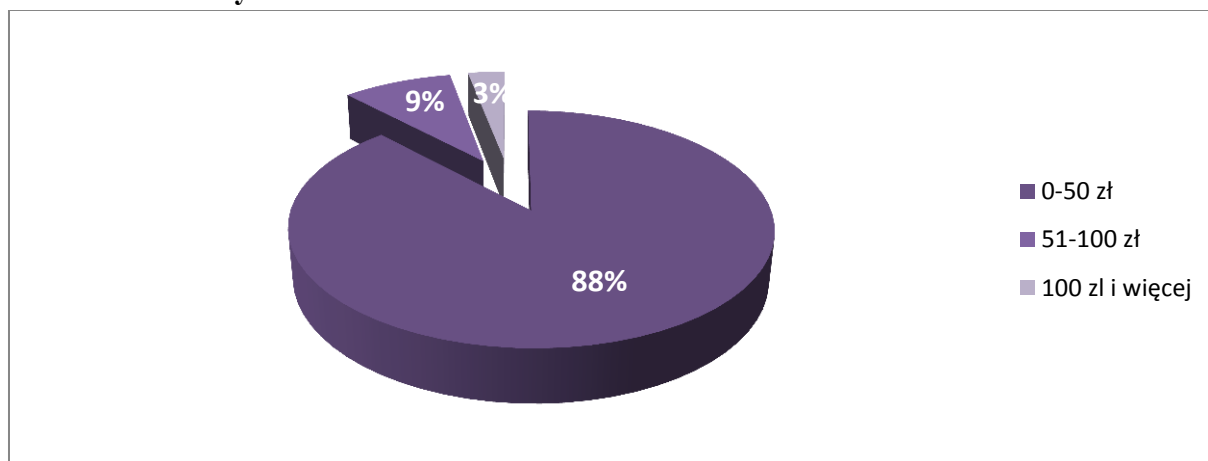
Tab.1. Jak często poniższe stwierdzenia odnoszą się do Ciebie:

	Zawsze lub prawie zawsze	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy lub prawie nigdy
Moi rodzice określili ścisłe zasady, co ja mogę robić w domu	16%	28%	28%	18%	10%
Moi rodzice określili ścisłe zasady, co ja mogę robić poza domem	13%	22%	25%	23%	17%
Moi rodzice wiedzą, z kim ja spędzam wieczory	44%	23%	20%	8%	5%
Moi rodzice wiedzą, gdzie ja spędzam wieczory	43%	23%	23%	5%	5%

Mogę łatwo otrzymać ciepło i opiekę od matki lub ojca	68%	17%	9%	4%	3%
Mogę łatwo otrzymać wsparcie emocjonalne od matki lub ojca	63%	20%	9%	6%	3%
Mogę łatwo pożyczyć pieniądze od matki lub ojca	33%	31%	22%	11%	3%
Mogę łatwo dostać w podarunku pieniądze od matki lub ojca	36%	33%	21%	8%	3%
Mogę łatwo otrzymać ciepło i opiekę od mojego najlepszego przyjaciela lub rodzeństwa	47%	28%	17%	6%	3%
Mogę łatwo otrzymać wsparcie emocjonalne od mojego najlepszego przyjaciela lub rodzeństwa	49%	34%	10%	5%	2%

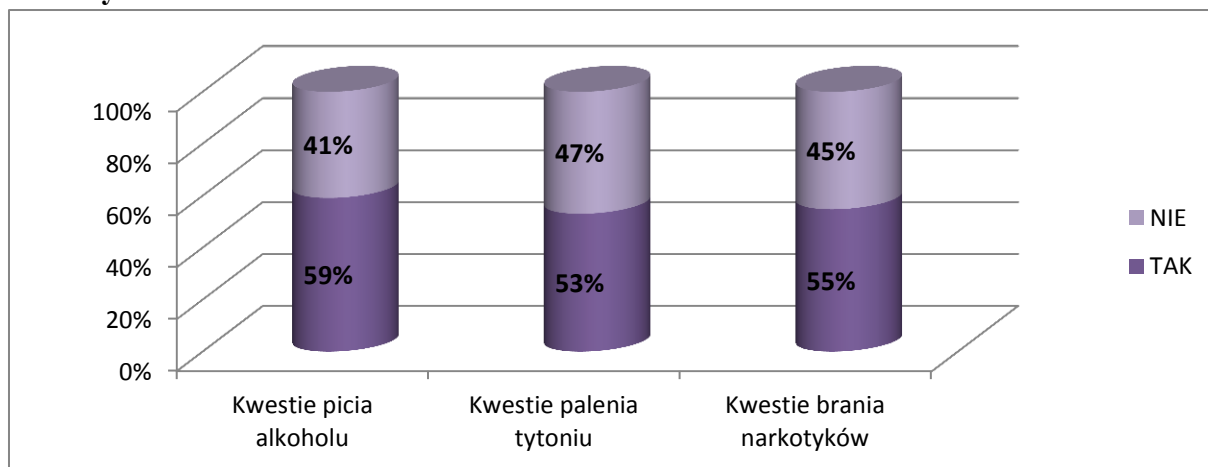
W dalszej kolejności uczniów poproszono o oszacowanie swoich tygodniowych wydatków, których nie kontrolują rodzice. 88% uczniów oszacowało tę kwotę na wartość od 0 do 50zł. 9% wydaje tygodniowo od 51 do 100zł, a 3% badanych 100 zł i więcej.

Wyk.17. Ile pieniędzy tygodniowo zwykle wydajesz na swoje osobiste potrzeby bez kontroli ze strony rodziców?

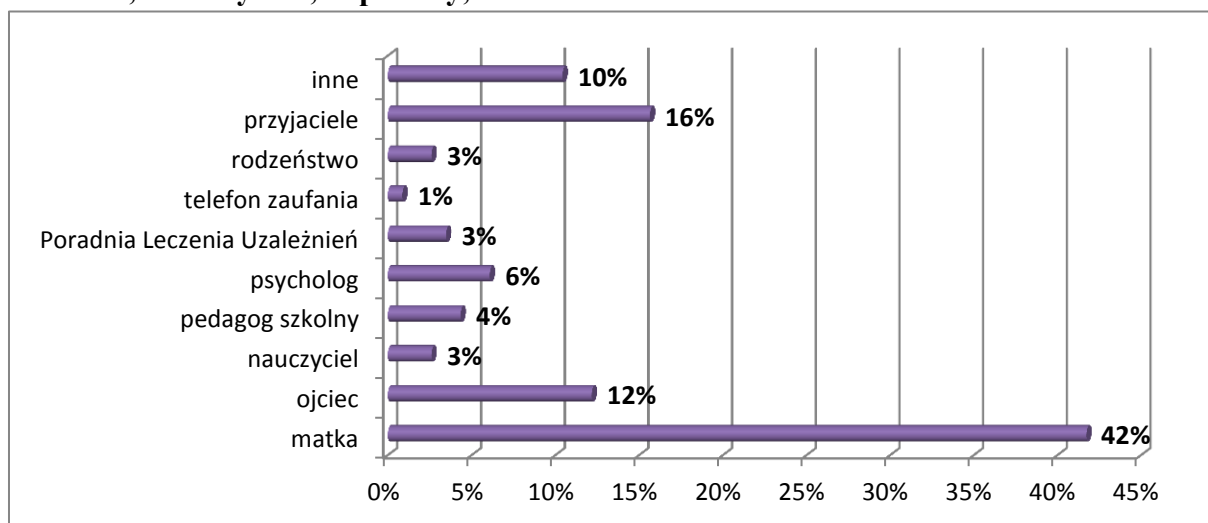
Uczniów zapytano również, czy w bieżącym roku szkolnym uczestniczyli w zajęciach profilaktycznych organizowanych przez szkołę. W zajęciach dotyczących picia alkoholu uczestniczyło 59% uczniów, 53% brało udział w spotkaniach na temat palenia papierosów, a 55% odbyło zajęcia dotyczące narkotyków.

Wyk.18. Czy w bieżącym roku szkolnym brale(a)ś udział w zajęciach w szkole (lekcji, spotkaniu) na których poruszano kwestie picia alkoholu, palenia tytoniu lub brania narkotyków?

Uczniowie w razie problemu z substancjami psychoaktywnymi o pomoc zwróciliby się do matki (42%), a także do przyjaciół (16%) i ojca (12%).

Wyk.19. Do kogo zwróciłybyś/abyś się gdybyś miał/a problem z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy, leków?

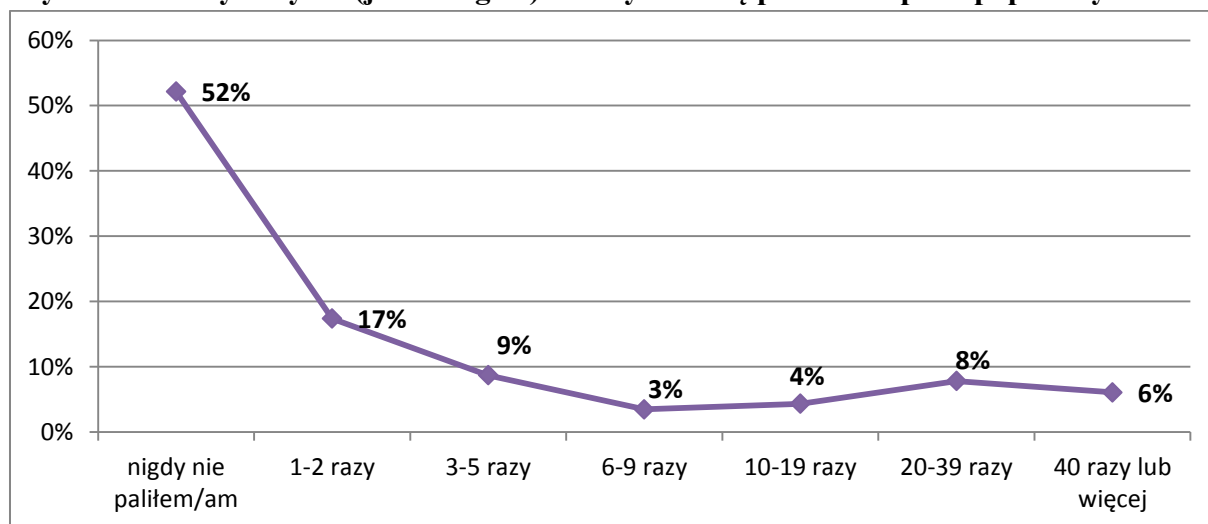
3.3. Problem nikotynowy

Kolejny blok pytań w badaniu dzieci i młodzieży szkolnej dotyczył wyrobów nikotynowych. Celem tego rozdziału było oszacowanie skali sięgania po papierosy przez osoby nieletnie oraz sprawdzenie jakie czynniki mają wpływ na kontakt młodzieży z papierosami.

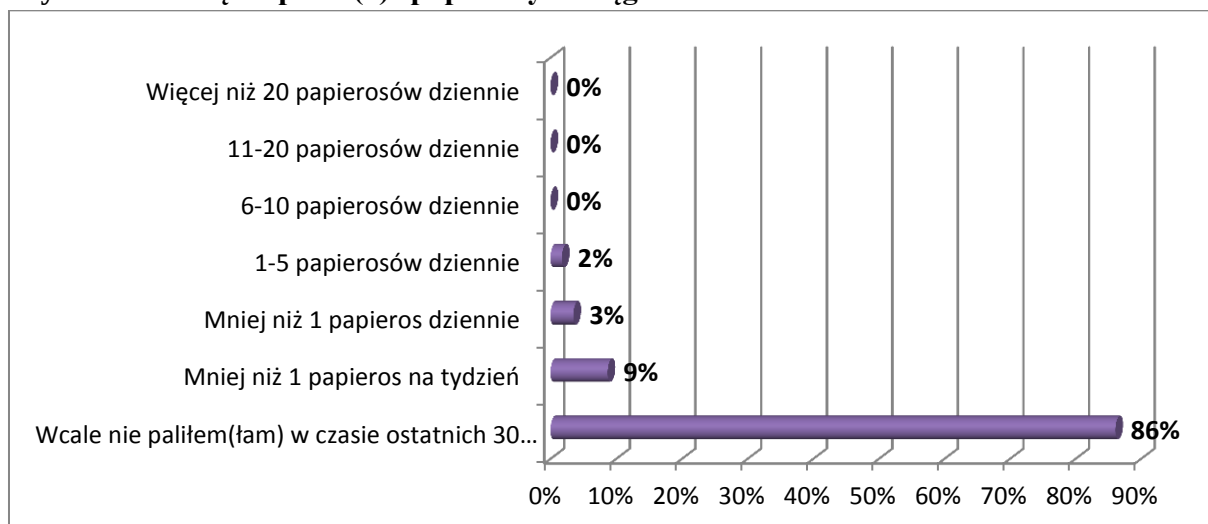
Rozpowszechnienie palenia tytoniu zostało zbadane w dwóch wymiarach czasowych - całego życia respondenta oraz ostatnich 30 dni przed badaniem. Pierwszy z nich pozwala na ustalenie zasięgu zjawiska eksperymentowania z tą substancją, tzn. podejmowania prób palenia tytoniu. Drugi przydatny jest do uchwycenie rozmiarów grupy aktualnie palących, a także palących okazjonalnie lub regularnie.

Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, do kontaktu z papierosami przyznało się 48% gimnazjalistów. Osoby te najczęściej próbowały palić papierosy 1 lub 2 razy w życiu (17%) oraz od 3 do 5 razy (9%) i 6 – 9 razy (3%). Niepokojące są dane wskazujące na częstsze kontakty z papierosami. W przypadku, gdy uczniowie próbowali palić papierosy więcej niż 10 razy, można założyć, iż ich kontakt z papierosami nie jest już eksperymentem. 4% gimnazjalistów przyznało, iż próbowało palić papierosy 10 – 19 razy, 8% robiło do 20-39 razy, natomiast 6% paliło 40 lub więcej razy. Są to dość niepokojące dane, ponieważ pokazują, iż osoby te mogą być uzależnione od wyrobów tytoniowych.

Wyk.20. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić papierosy?

Celem oszacowanie grupy osób palących regularnie, poproszono uczniów o wskazanie jak często palili papierosy w ciągu ostatnich 30 dni. Większość uczniów, tj. 86% przyznała, że w przeciągu ostatniego miesiąca nie miała kontaktu z papierosami. 9% uczniów wypaliło mniej niż jednego papierosa na tydzień, a 3% mniej niż jednego papierosa dziennie. 2% wypala od jednego do 5 papierosów każdego dnia.

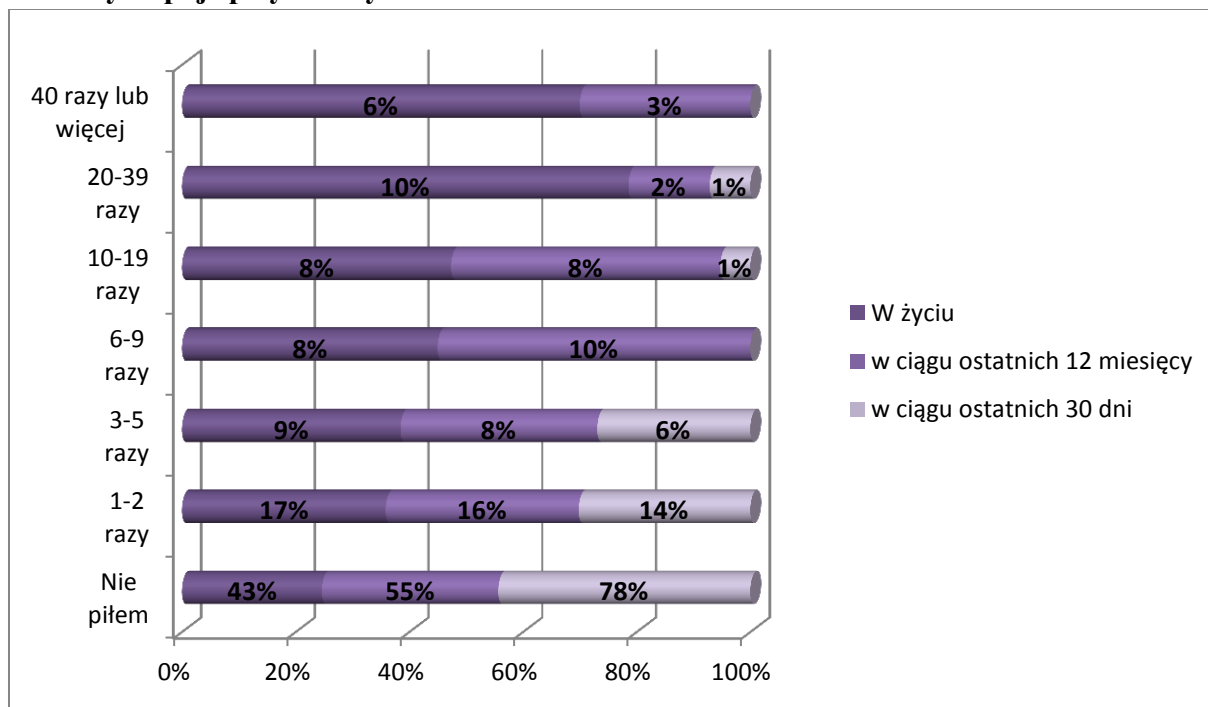
Wyk.21. Jak często palił(a)ś papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI?**3.4. Problem alkoholowy**

Następny blok pytań skierowanych do gimnazjalistów dotyczył problemu alkoholowego. Celem niniejszego działu jest oszacowanie skali problemu wśród gimnazjalistów ze szkół w Gminie Bielice oraz wskazanie grupy uczniów, u których ten problem jest najbardziej widoczny.

- ✚ W pierwszym pytaniu poproszono uczniów o wskazanie częstotliwości sięgania przez nich po napoje alkoholowe. Udzielając odpowiedzi mieli się oni odnieść do trzech okresów: całego życia, ostatniego roku oraz ostatniego miesiąca.
- ✚ 43% respondentów przyznała, że nigdy w życiu się sięgali po napoje alkoholowe. 1-2 razy robiło to 17% uczniów, 3-5 razy 9%, a 6-9 razy 8% uczniów. Do picia alkoholu od 10 do 19 razy w życiu przyznało się 8% osób, od 20 do 39 razy 10% uczniów, a 40 razy i więcej alkohol piło, aż 6% osób.
- ✚ W przeciągu ostatnich 12 miesięcy 55% uczniów nie spożywało w ogóle alkoholu. 16% osób w ciągu roku piło 1 – 2 razy alkohol, 8% piło od 3 do 5 razy, 6-9 razy 10% osób, 10 - 19 razy 8% uczniów, 20 – 39 razy 2% oraz 40 i więcej razy 3% gimnazjalistów.

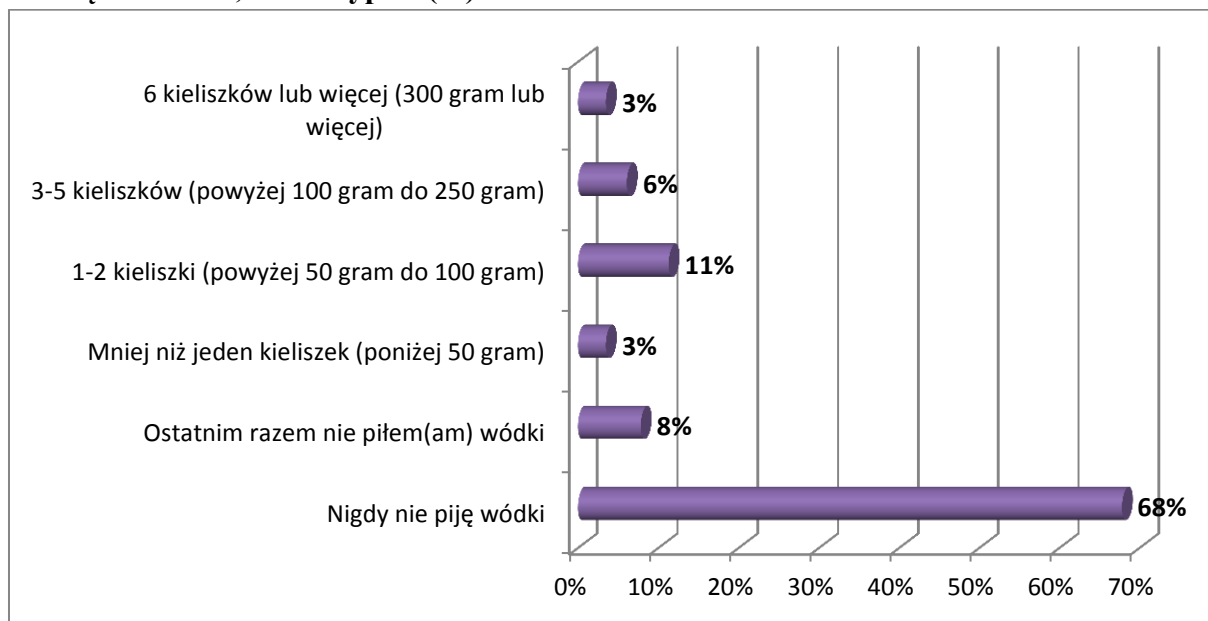
✚ Spożywanie alkoholu w przeciągu ostatniego miesiąca pokazuje skalę problemu alkoholowego wśród uczniów. W ostatnim miesiącu picie alkoholu zadeklarowało 22% respondentów, w tym 1-2 razy piło 14% osób, 3-5 razy 6%, 10 – 19 razy 1%, 20 – 39 razy kolejny 1% badanych. Dane te pokazują, iż ci uczniowie nadużywają alkohol. Jest to bardzo niepokojące i wymaga podjęcia działań ze strony nauczycieli oraz rodziców.

Wyk.22. Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się pić jakiś alkohol, tzn. piwo, wino, wódkę lub inny napój spirytusowy?

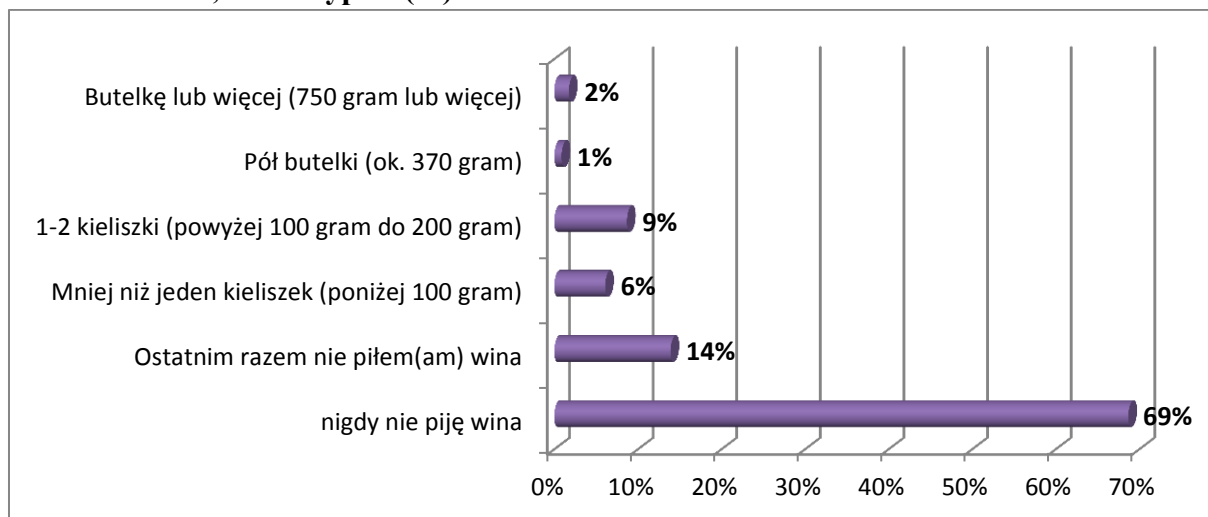
Następnie poproszono uczniów o wskazanie ilości wódki wypitej podczas ostatniej sytuacji, podczas, której spożywali alkohol. 68% uczniów przyznała, iż w ogóle nie pije wódki, a 8% uznało, iż ostatnim razem nie piło wódki. Osoby, które ostatnim razem spożywały ten alkohol, deklarują iż wypili: mniej niż jeden kieliszek (3%), 1 – 2 kieliszki - 11%, 3-5 kieliszków-6% oraz 6 lub więcej kieliszków-3%. Warto przypomnieć, iż bezpieczna dawka jednorazowego spożywania alkoholu dla DOROSŁYCH mężczyzn wynosi 4 kieliszki wódki, zaś dla kobiet 2 kieliszki. W przypadku osób niepełnoletnich spożywanie jednorazowo tak dużych ilości alkoholu może mieć bardzo negatywny wpływ na rozwój organizmu oraz może prowadzić do uzależnień.

Wyk.23. Podczas ostatniej sytuacji, kiedy pili(aś) jakiś napój alkoholowy, pili(aś) wódkę? Jeśli tak, to ile wypili(aś)?

Celem sprawdzenia częstotliwości sięgania przez uczniów po wino, poproszono ich o wskazanie ilości wypitego wina, podczas ostatniej sytuacji, kiedy pili alkohol. 69% uczniów nigdy nie piła wina, a 14% uczniów ostatnim razem nie spożywała tego alkoholu. Pozostali uczniowie przyznali, iż wypili mniej niż jeden kieliszek (6%), 1 -2 kieliszki (9%), pół butelki (1%) oraz butelkę lub więcej (2%).

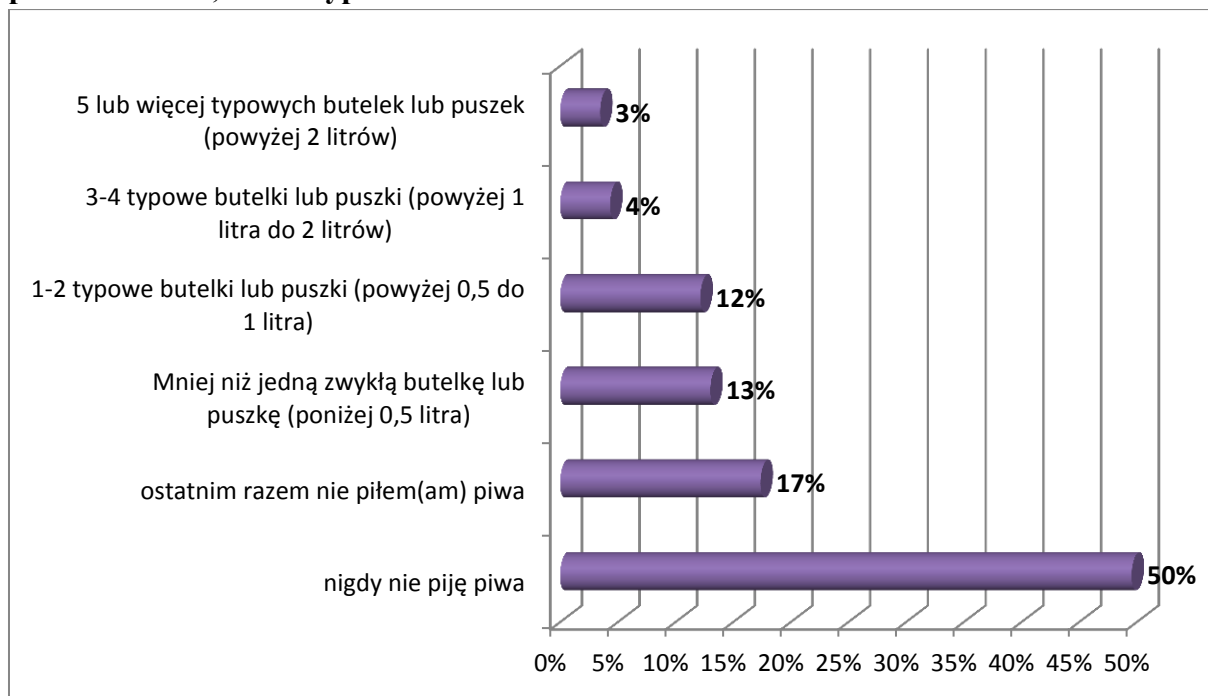
Wyk.24. Podczas ostatniej sytuacji, kiedy pili(aś) jakiś napój alkoholowy, pili(aś) wino? Jeśli tak, to ile wypili(aś)?

Półowa uczniów przyznała, iż nigdy nie piła piwa. Pokazuje to, iż napój ten jest mimo wszystko najpopularniejszy wśród młodych ludzi. Uczniowie, którzy pili kiedykolwiek piwo deklarują, iż: ostatnim razem go nie pili (17%), wypili mniej niż jedną butelkę lub puszkę

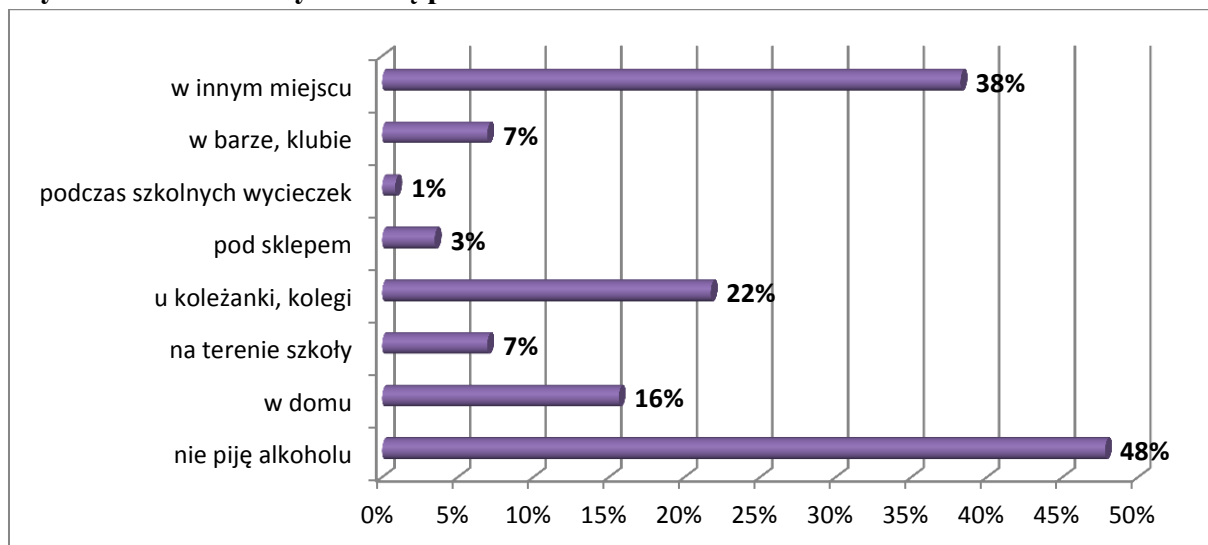
(13%), wypili 1-2 butelki/puszki (12%), wypili 3-4 butelki/puszki (4%) oraz 5 lub więcej butelek/puszek (3%).

Wyk.25. Podczas ostatniej sytuacji, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) piwo? Jeśli tak, to ile wypileś?

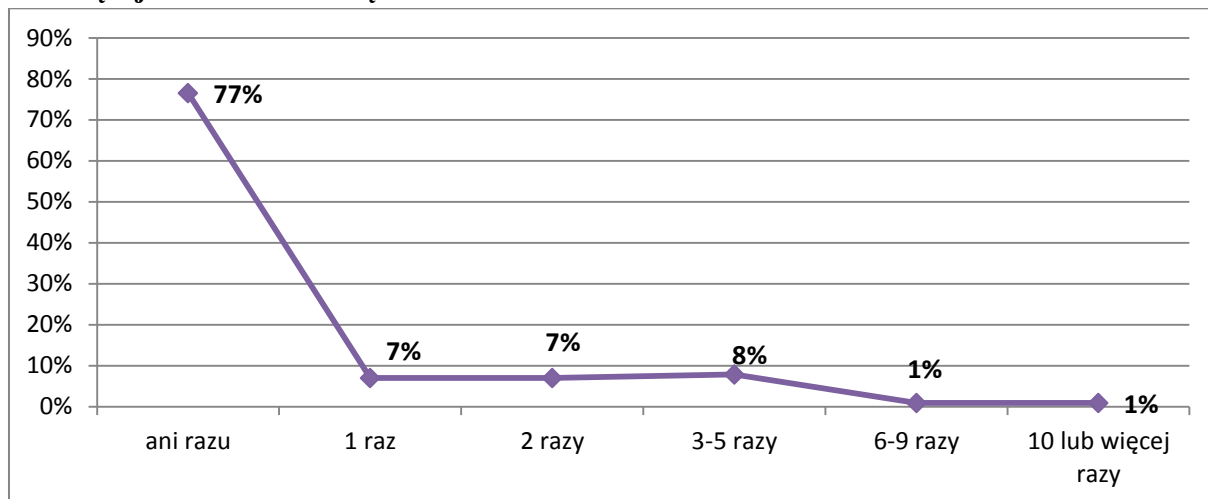
Uczniowie najczęściej po alkohol sięgają u kolegi/koleżanki (22%) bądź w domu (16%). Inni wskazali na bar/klub (7%), teren szkoły (7%), a także piją pod sklepem (3%) i podczas wycieczek szkolnych (1%).

Wyk.26. Gdzie zdarzyło Ci się pić alkohol?

Zdecydowana większość uczniów przyznała, że nigdy nie wypila więcej niż 5 drinków z rzędu. Osoby, którym się to zdarzyło, najczęściej wskazują, że taka sytuacja miała miejsce raz (7%), 2 razy (7%), 3-5 razy (8%), 6-9 razy (1%) oraz 10 i więcej razy (1%).

Wyk.27. Pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy (jeśli w ogóle) wypileś(aś) pięć lub więcej "drinków" z rzędu?

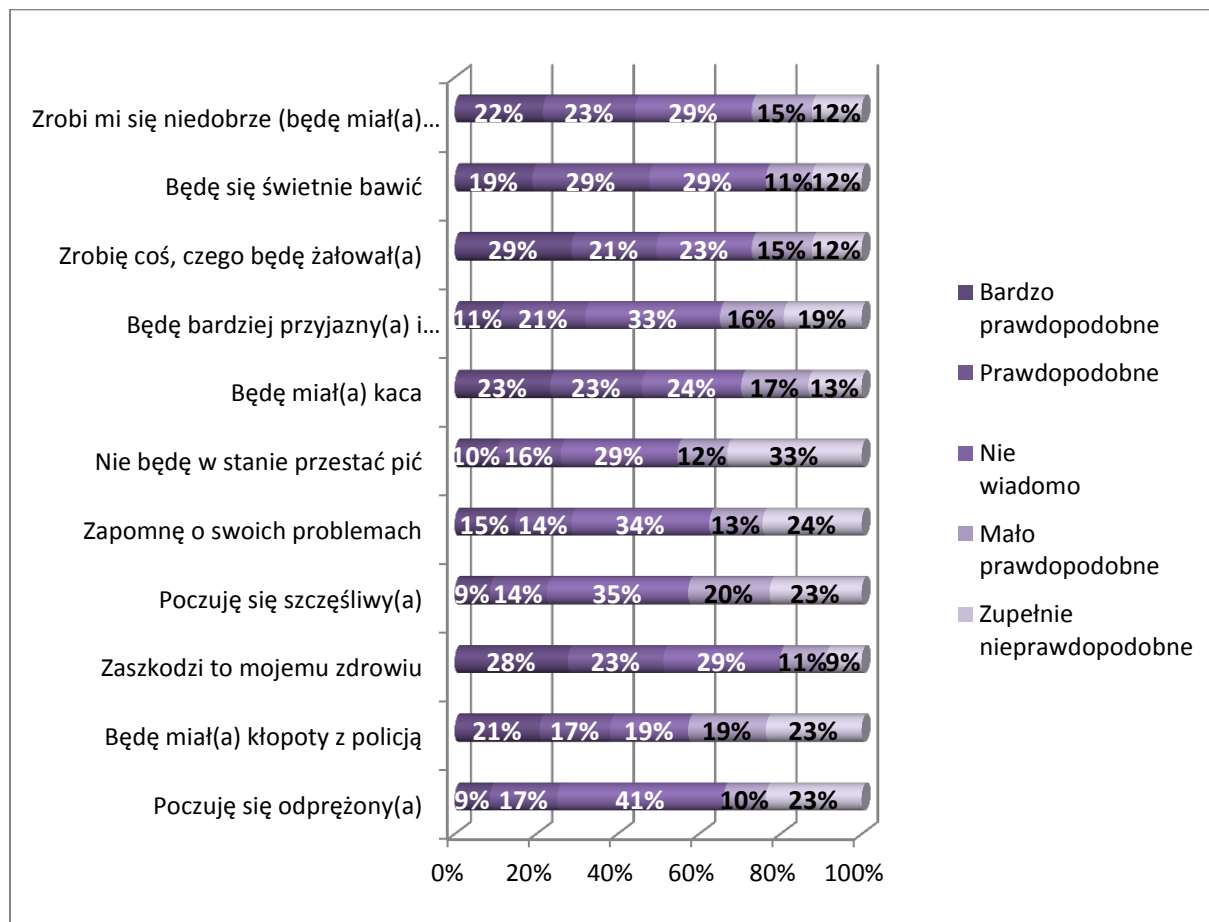
Istotne z punktu widzenia niniejszej diagnozy wydaje się oszacowanie wiedzy uczniów na temat konsekwencji spożywania alkoholu oraz działania alkoholu. W tym celu respondenci mieli wskazać prawdopodobieństwo wystąpienia u nich różnych objawów, które mogłyby im się zdarzyć po wypiciu alkoholu. Ze względu na czytelność, wyniki przedstawiono na dwóch wykresach.

- ✚ Na początek uczniowie mieli ocenić, czy jest możliwe, iż nie będą w stanie przestać pić, jeśli już zaczną spożywać alkohol. Największa część respondentów-29% osób uznało, że nie jest w stanie odpowiedzieć na to pytanie. 12% uczniów jest zdania, że ta sytuacja jest mało prawdopodobna, zaś 16% uznaje ją za prawdopodobną, a 10% za bardzo prawdopodobną.
- ✚ Zdaniem 15% gimnazjalistów bardzo prawdopodobne jest, iż uda im się zapomnieć o problemach, gdy będą pić alkohol. 14% sądzi, że jest to prawdopodobne. Zaś 13% uważa, że jest to mało prawdopodobne, a co czwarty- zupełnie nieprawdopodobne. 34% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.
- ✚ Poczucie szczęścia po wypiciu alkoholu jest bardzo prawdopodobne zdaniem 9% uczniów, a prawdopodobne zdaniem 14%. Nieprawdopodobne jest to zdaniem 20%

osób, a zupełnie nieprawdopodobne 23%. Brak wiedzy na ten temat wyraziło 35% osób.

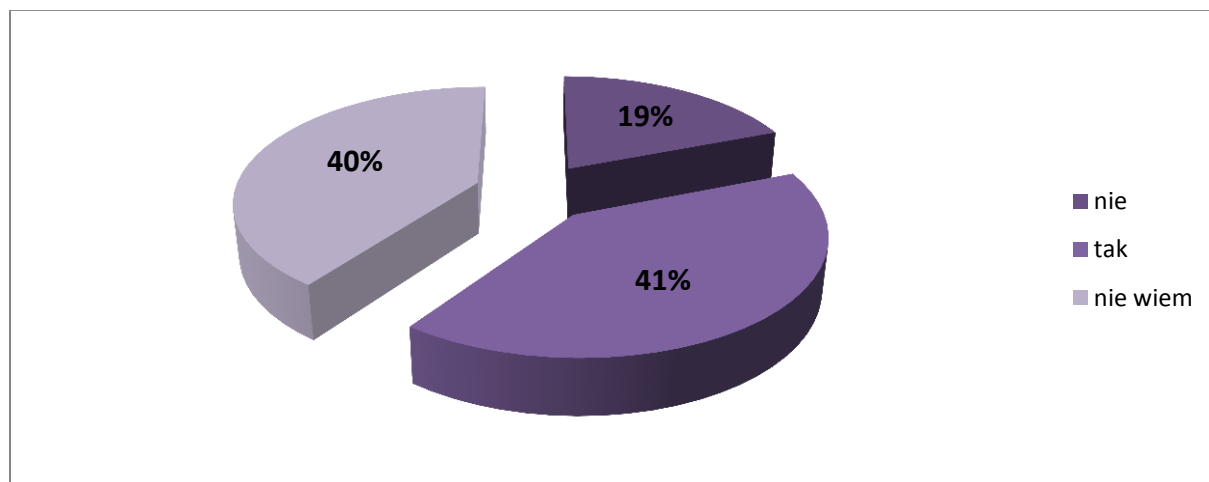
- ✚ Zdaniem 28% uczniów jest bardzo prawdopodobne, iż picie alkoholu zaszkodzi zdrowiu. Również 23% uważa, że jest to prawdopodobne. Natomiast 11% uczniów sądzi, że jest to mało prawdopodobne, a 9% iż jest to zupełnie nieprawdopodobne. 29% nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.
- ✚ Kłopoty z policją po wypiciu alkoholu są bardzo prawdopodobne zdaniem 21% uczniów, a prawdopodobne zdaniem 17%. 19% gimnazjalistów sądzi, iż jest to mało prawdopodobne, a 23% iż jest to zupełnie nieprawdopodobne. 19% osób nie ma wiedzy na ten temat.
- ✚ Poczucie odprężenia jest bardzo prawdopodobne po wypiciu alkoholu zdaniem 9% uczniów, 17% gimnazjalistów sądzi, iż jest to prawdopodobne. 10% uczniów uważa, że jest mało prawdopodobne, iż poczują się odprężeni po wypiciu alkoholu, a 23% uważa, że jest to zupełnie nieprawdopodobne. Aż 41% uczniów nie wie, czy taka sytuacja może mieć miejsce.

Wyk.28. Czy jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?

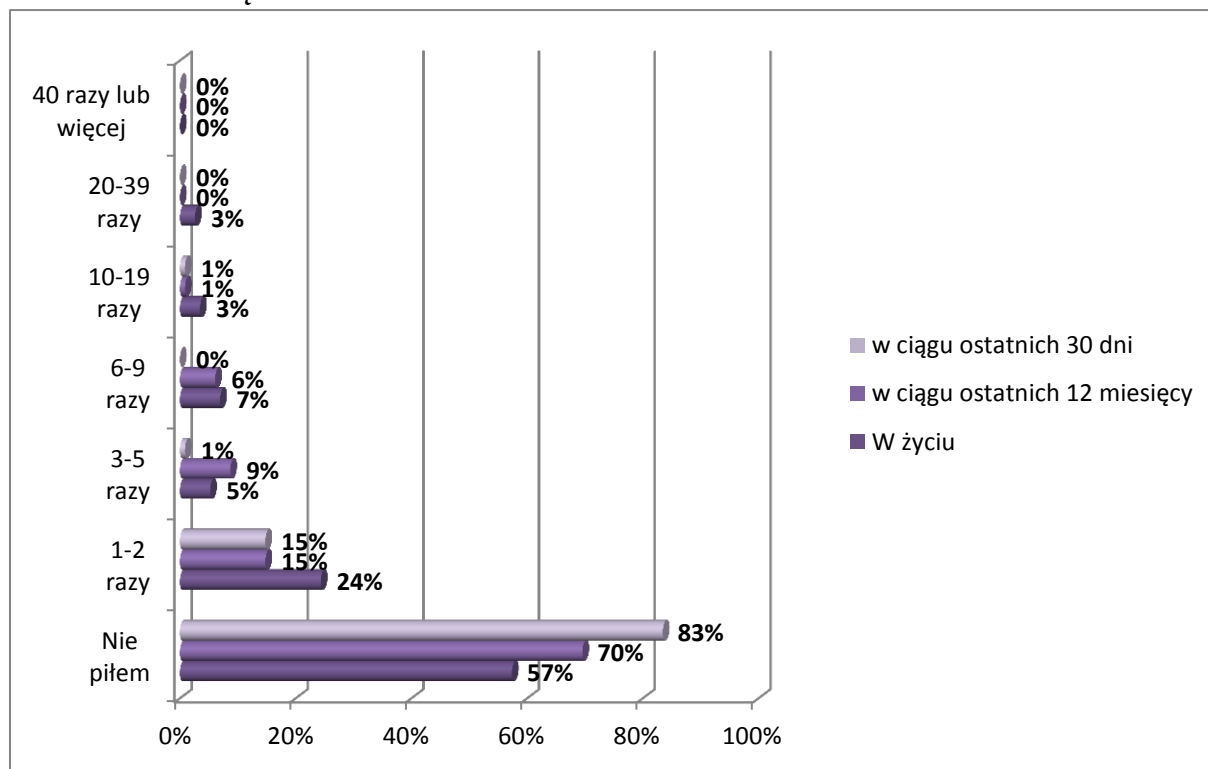
Zdaniem 41% gimnazjalistów, w wieku 25 lat będą oni spożywać alkohol, przeciwnego zdania jest jedynie 19% osób. Natomiast 40% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wyk.29. Jak myślisz, czy będziesz pił(a) alkohol, kiedy będziesz miał(a) dwadzieścia pięć lat?

Celem sprawdzenia częstotliwości upijania się przez uczniów, poproszono o wskazanie jak często zdarzyło im się upić jakimś napojem alkoholowym. Odpowiedzi udzielano w odniesieniu do trzech okresów: ciągu całego życia, ostatniego roku i ostatniego miesiąca. 57% uczniów przyznało, iż nigdy w życiu się nie upiło. 1-2 razy zdarzyło się to 24% respondentów, 3-5 razy 5% respondentów, 6-9 7% osób, 10-19 razy 3% osób, 20-39 razy kolejnym 3% badanych gimnazjalistów. Analizując częstotliwość upijania się w przeciągu ostatniego roku można zauważyć, że znacznie więcej osób nie spożywało w tym czasie alkoholu – taką odpowiedź zadeklarowało 70% uczniów. 1-2 razy w roku upiło się 15% osób, 3-5 razy 9%, 6-9 razy 6%, 10-19 razy 1%. W przeciągu ostatniego miesiąca 17% uczniów upiło się napojem alkoholowym. 15% z nich zdarzyło się to 1-2 razy w miesiącu, 3-5 razy 1%, 10 – 19 razy kolejnemu 1% badanych.

Wyk.30. Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się upić napojem alkoholowym, tzn. piwem, winem lub wódką?

Celem pogłębienia informacji dotyczących przypadków upicia się przez uczniów, poproszono ich o zaznaczenie na skali od 1 do 10 stopnia upicia się alkoholem, gdzie 1 oznaczał lekki rausz, 10 – bardzo silne upicie. 63% uczniów przyznało, że nie zdarzyła im się nigdy sytuacja upicia się alkoholem. Wśród osób, którym zdarzyło się upić alkoholem, większość oceniła stan swojego upojenia nisko, co oznacza, że nie wypijają oni jednorazowo dużo alkoholu. Jednak 1% uczniów oceniło stan swojego upojenia alkoholowego na 10

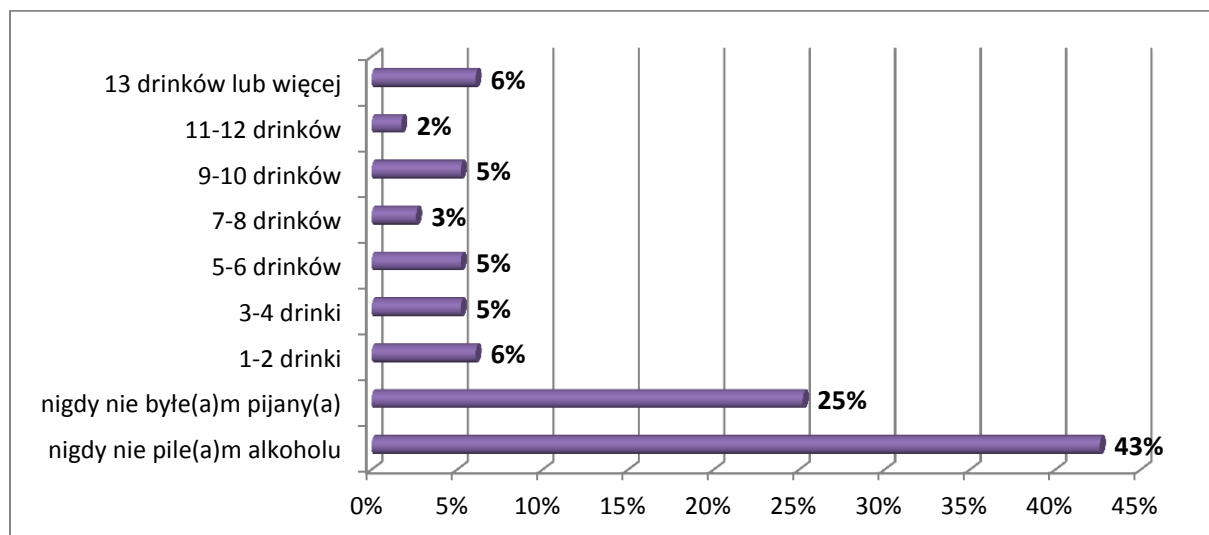
punktów, co oznacza bardzo silne upojenie. Jest to dość niepokojący fakt, wskazujący na obecność problemu alkoholowego wśród młodzieży.

Tab.2. Przypomnij sobie ostatni przypadek, gdy byłeś(aś) pijany(a). Zaznacz na skali od 1 do 10 jak silnie byłeś(aś) wtedy pijany(a)?

Skala upicia alkoholowego	Ilość osób
0	63%
1	8%
2	3%
3	5%
4	3%
5	7%
6	3%
7	4%
8	3%
9	0%
10	1%

Większość uczniów przyznało, że nie piła alkoholu lub też nie było nigdy pijana. Uczniowie, którym zdarzyło się upić alkoholem deklarują najczęściej, iż do stanu upojenia potrzebują wypić 1-2 drinki (6%), 13 lub więcej drinków (6%), 3-4 drinki (5%) oraz 5-6 drinków, 9-10 drinków i 11-12 drinków (2%), zaś 7-8 drinkami upija się 3% uczniów. Dane te pokazują, że uczniowie potrzebują dużych ilości alkoholu, aby upić się.

Wyk.31. Ile „drinków” zwykle potrzebujesz, żeby być pijany(a)? ("Drink" oznacza tu kieliszek wina, butelkę piwa, mały kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego, albo szklankę niskoprocentowego koktajlu)

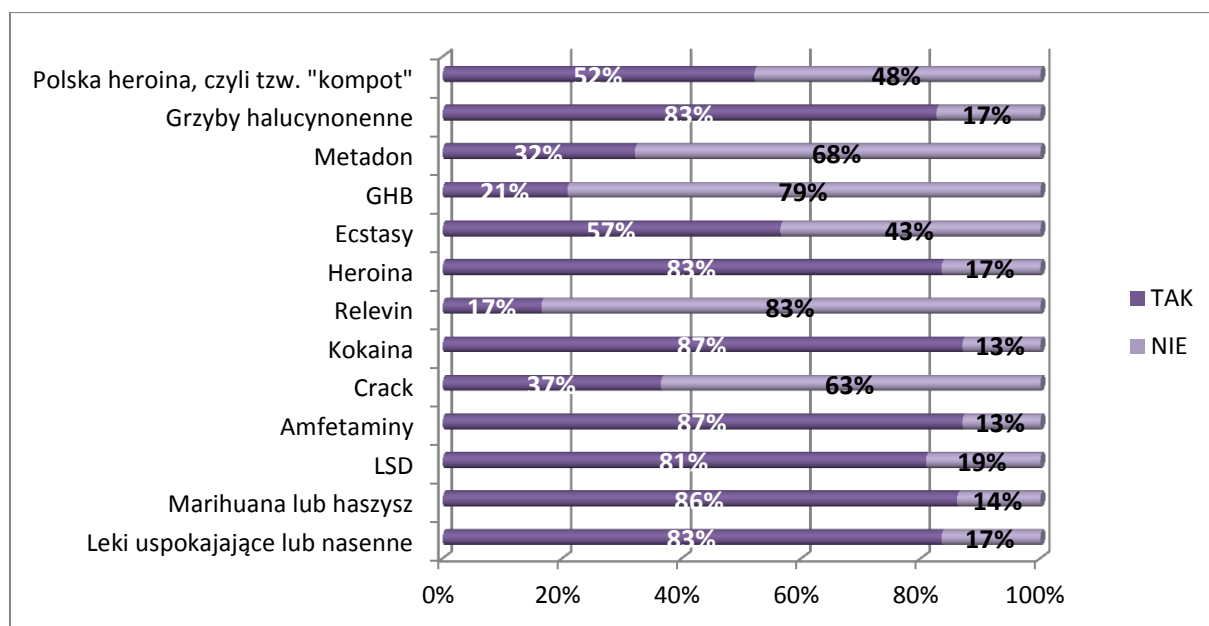

3.4. Problem narkotykowy

Kolejny rozdział niniejszej diagnozy dotyczy problemu narkotykowego. Jego celem było oszacowanie skali problemu wśród uczniów ze szkół w Gminie Bielice oraz sprawdzenie wiedzy uczniów dotyczącej środków psychoaktywnych.

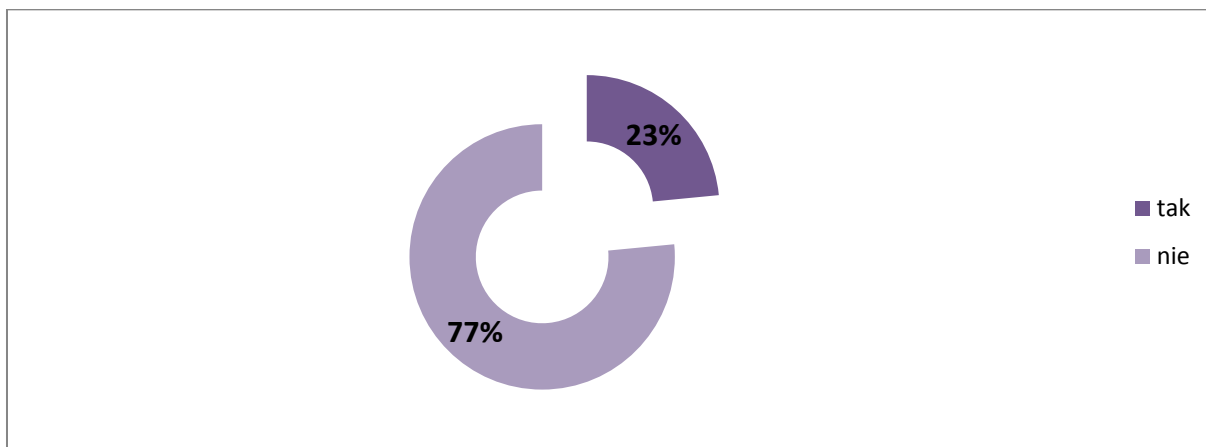
Na początek zapytano gimnazjalistów, czy kiedykolwiek słyszeli o którymś z następujących środków odurzających. Uczniom przedstawiono listę różnych substancji i poproszono ich o wskazanie tych, które są im znane, chociażby ze słyszenia. Najwięcej uczniów kojarzy marihuanę lub haszysz (86%) oraz amfetaminę (87%) i kokainę (87%). W dalszej kolejności uczniowie wskazywali na znajomość: leków uspokajających lub nasennych (83%), grzybów halucynogennych (83%), heroiny (83%), LSD (81%), ecstasy (57%), polskiej heroiny (52%), cracka (37%), metadony (32%), GHB (21%) oraz Relavinu (17%).

Wyk.32. Czy kiedykolwiek słyszałe(a)ś o którymś z następujących środków odurzających?

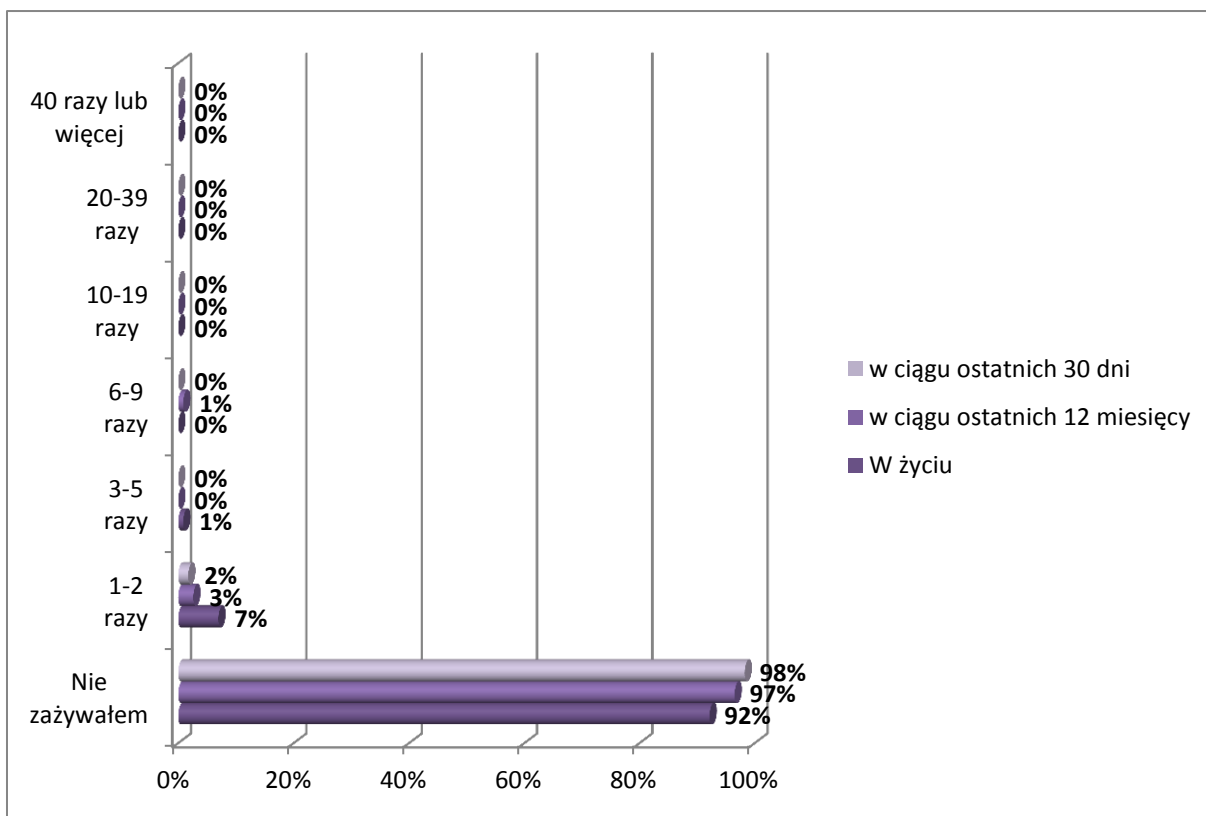
Oprócz znajomości tych środków, istotne wydaje się, czy uczniowie kiedykolwiek chcieli ich spróbować. Niestety, 23% uczniów przyznało, iż chciało spróbować, któregoś z substancji wymienionych w poprzednim pytaniu.

Wyk.33. Czy kiedykolwiek chciałeś(aś) spróbować któregoś ze środków wymienionych w powyższym wykresie?

Kolejne trzy pytania mają na celu sprawdzenie, czy uczniowie zażywają substancję psychoaktywną oraz jak często to robią. Do zażywania marihuany lub haszyszu w przeciągu całego życia przyznało się 8% gimnazjalistów. 7% z nich robiła to 1-2 razy, 3-5 razy kontakt z tą substancją miało 1% osób. W przeciągu ostatniego roku marihuanę lub haszysz zażywało 4% uczniów, w tym 3% robiła to raz lub dwa razy, 1% 6-9 razy. Natomiast w ostatnim miesiącu po marihuanę lub haszysz sięgnęło 2% uczniów-1-2 razy.

Wyk.34. Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się zażywać marihuanę lub haszysz?

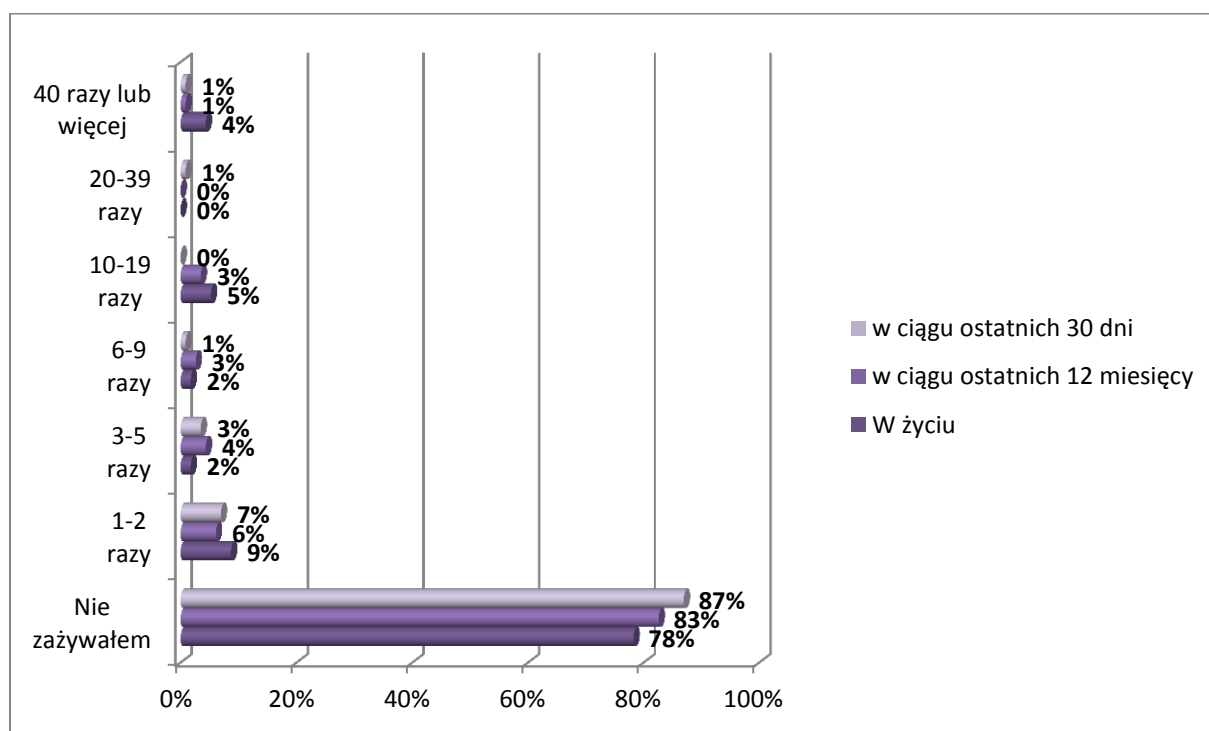

Następnie zapytano uczniów o kontakt z substancjami chemicznymi w celu odurzenia. W przeciągu całego życia 22% uczniów miało z nimi kontakt, w tym 9% raz lub dwa razy, po 2% 3-5 razy, 6-9 razy, zaś 5% 10-19 razy. 4% uczniów sięgała po te substancje 40 lub więcej razy w przeciągu całego życia.

W ostatnim roku kontakt z substancjami chemicznymi miało 17% uczniów, 6% 1-2 razy, 4% 3-5 razy po 3% 6-9 razy, 10-19 razy, a 1% 40 i więcej razy.

W ostatnim miesiącu 13% uczniów zażywało substancje chemiczne, w tym 7% robiło to raz lub dwa razy, 3% 3-5 razy, 1% 6-9 razy oraz 20-39 razy. 1% uczniów zażywało te substancje 40 i więcej razy. Co pokazuje, iż Ci uczniowie mogą być uzależnieni od tych środków.

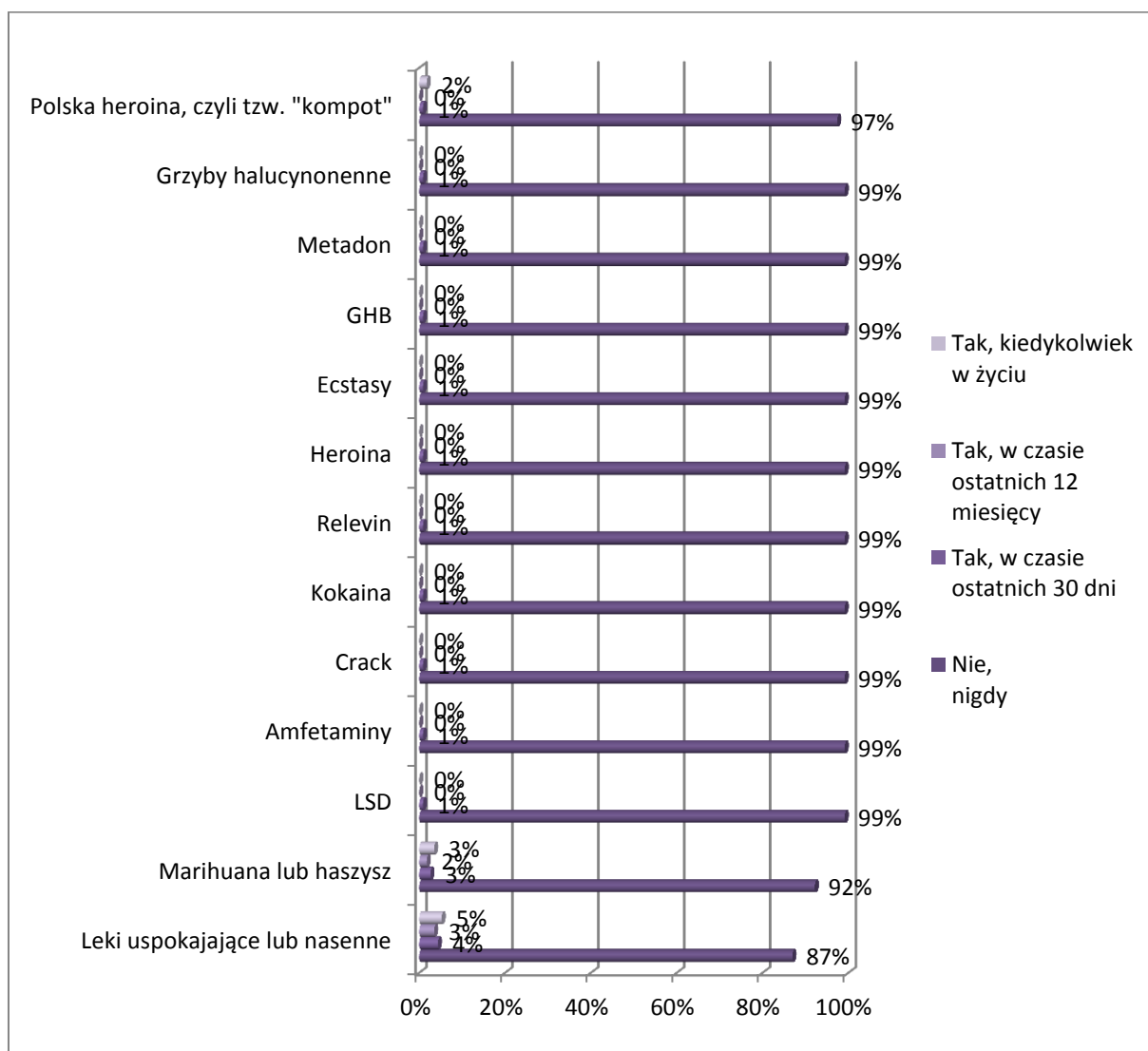
Wyk.35. Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się wachać substancje chemiczne (klej, aerozole, itp.) po to, żeby być odurzonym?

Następnie uczniów poproszono o wskazanie substancji psychoaktywnych, które zdarzyło im się kiedykolwiek używać. Kiedykolwiek w życiu leki uspokajające lub nasenne zażywało 5% uczniów, w ciągu ostatniego roku brało je 3%, a w ostatnim miesiącu 4% uczniów. Marihuanę lub haszysz 3% uczniów zażywała kiedykolwiek w życiu, 2% robiła to w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 3% w przeciągu ostatniego miesiąca. LSD zażywało w ostatnim miesiącu 1% uczniów. Do kontaktu z amfetaminą w przeciągu ostatniego roku przyznało się 1% uczniów. Crack stosował 1% uczniów w ciągu ostatniego miesiąca. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku zażywania kokainy –kontakt z tą substancją miał 1%

uczniów w ciągu ostatniego miesiąca. Relewin, heroinę, metadon, GHB, grzyby halucynogenne oraz ecstasy w ciągu ostatniego miesiąca stosował 1% uczniów. Zaś polską heroinę w przeciągu całego życia stosowało 2% uczniów, zaś w przeciągu ostatniego miesiąca 1%. Dane te pokazują, że uczniowie w przeciągu ostatniego miesiąca często sięgali po substancje psychoaktywne. Być może warto się zastanowić, z czego ta sytuacja wynika oraz jak można jej przeciwdziałać.

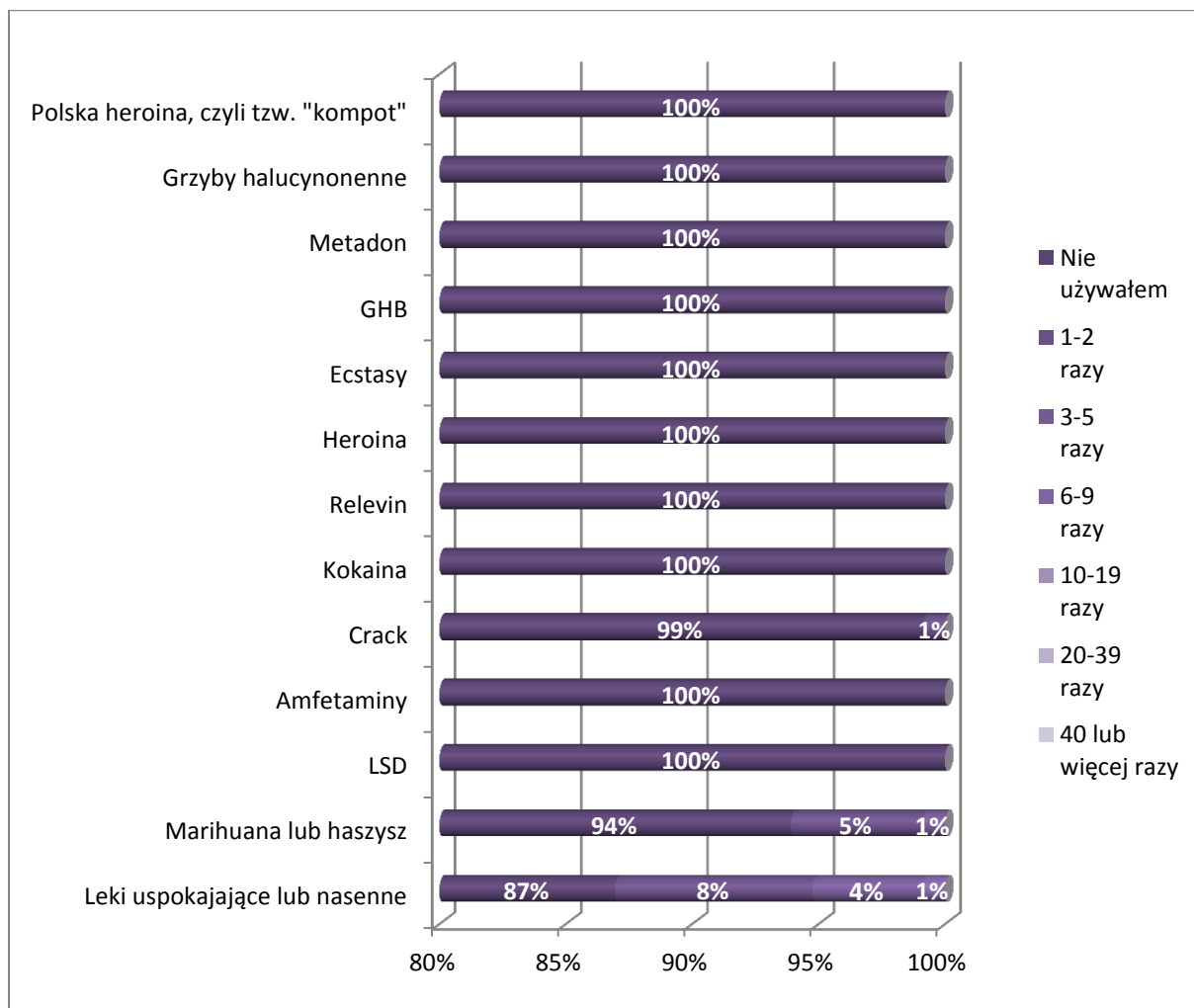
Wyk.36. Czy zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregośkolwiek z podanych niżej środków?

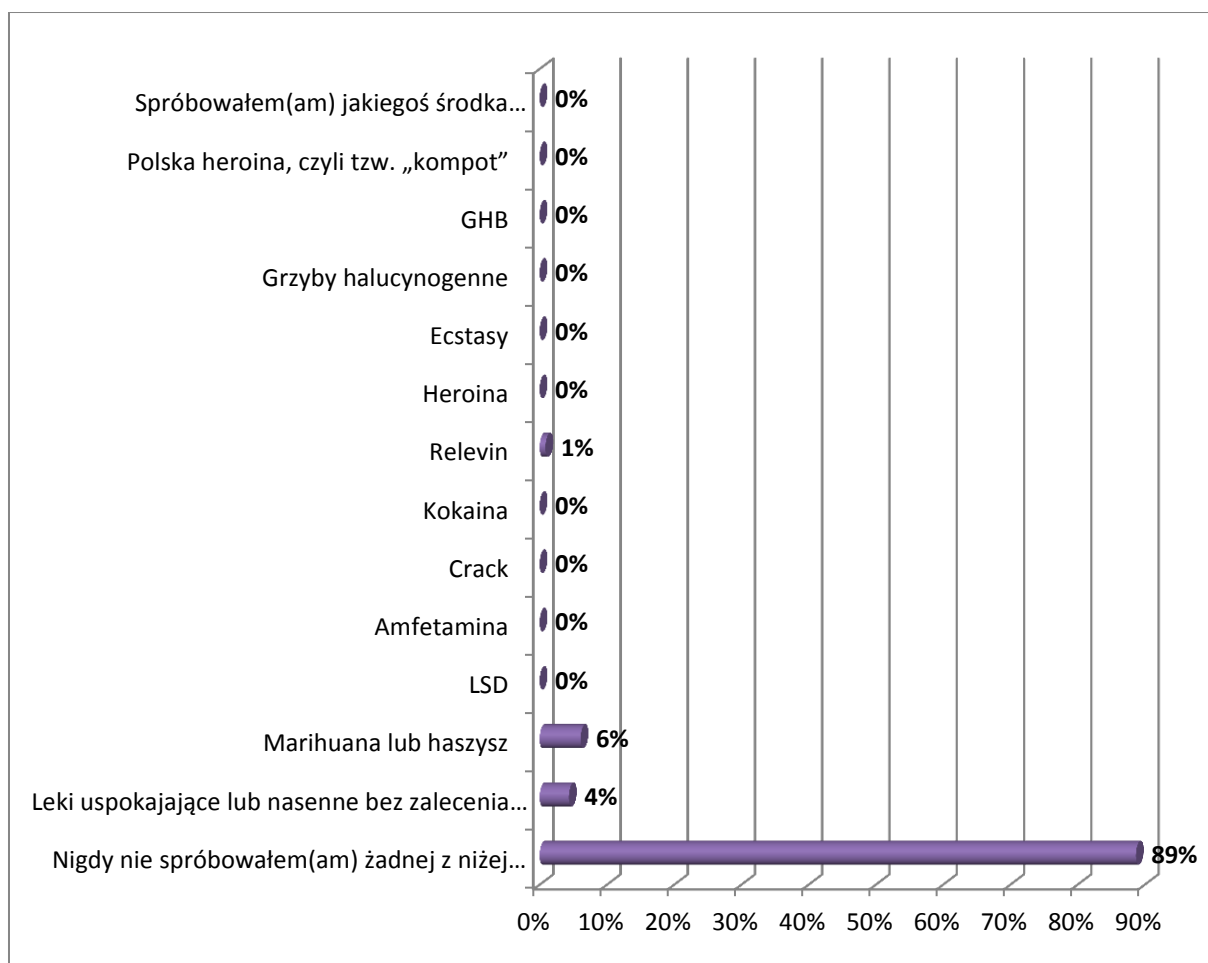
W dalszej kolejności zapytano uczniów jak często zdarzało im się sięgać po wymienione środki psychoaktywne. Tutaj niezwykle niepokojący jest fakt, że 1% uczniów przyznało się, iż 6-9 razy sięgało po leki uspokajające lub nasenne bez recepty. Po crack 1-2 razy sięgał 1% populacji uczniowskiej, podobnie jak po marihuanę lub haszysz (5%). 3-5 razy badani sięgali po marihuanę, a także środki nasenne lub uspokajające. Dane te pokazują,

że uczniowie nie tylko eksperymentują z substancjami psychoaktywnymi, ale często zażywają je także regularnie, co może w przyszłości przerodzić się w poważne problemy.

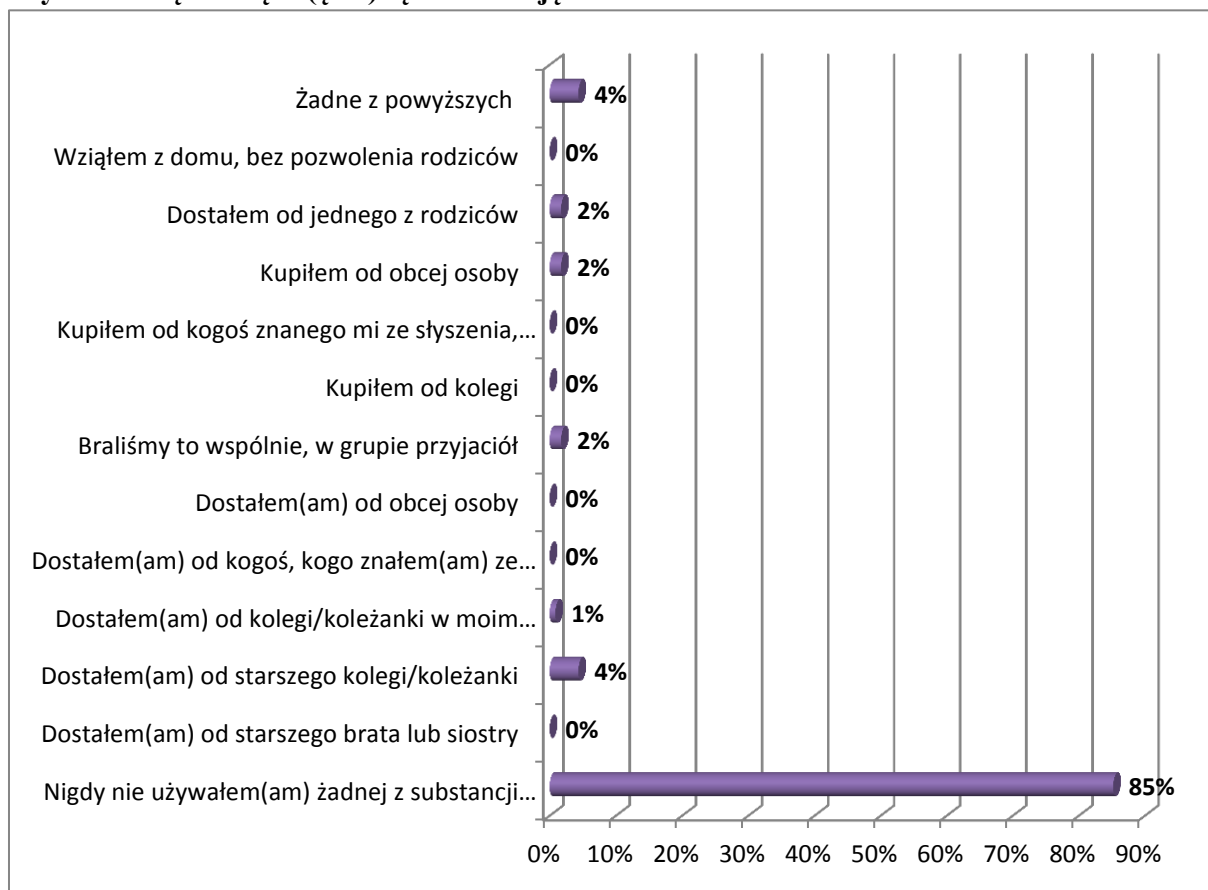
Wyk.37. Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek któregoś z podanych niżej środków?

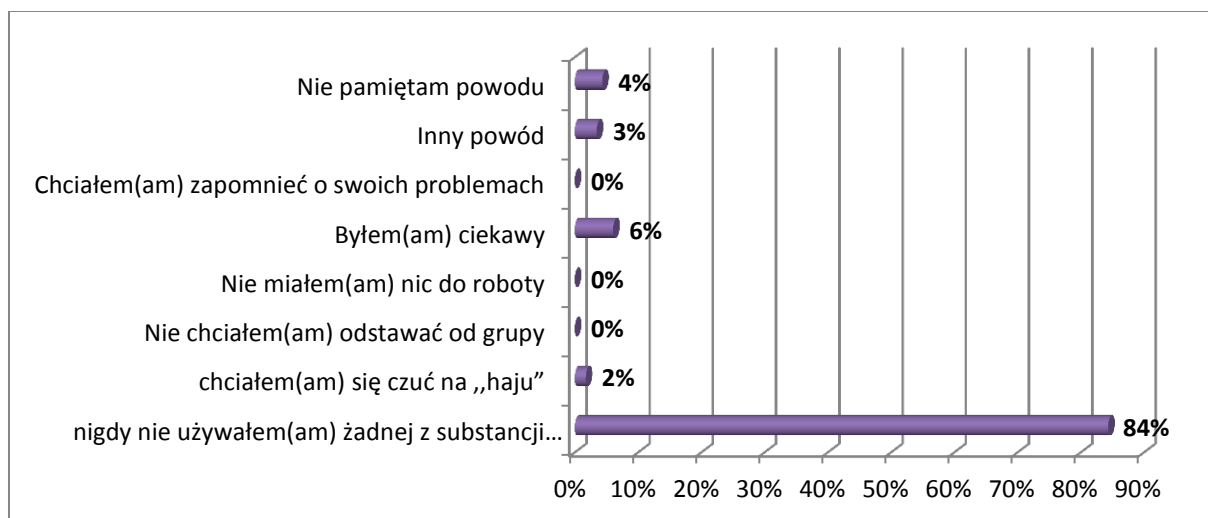
Uczniów zapytano także, jaki był pierwszy środek, którego kiedykolwiek próbowali. Większość z nich przyznała, iż nigdy nie próbowała żadnych środków uzależniających. Jednak 6% osób przyznało, że pierwszy środek jaki zażywali to marihuana lub haszysz oraz leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza (4%). 1% uczniów pierwszy raz zażywał Relevin.

Wyk.38. Jaki był (jeśli w ogóle był) pierwszy środek, którego spróbowałeś(aś)?

Niezwykle ciekawe wydaje się to skąd uczniowie biorą tego typu substancje, skoro są one prawnie zabronione. Jednak jak wynika z odpowiedzi uczniów, zdobycie substancji psychoaktywnych nie jest niemożliwe. Uczniowie najczęściej wskazywali, iż: dostali od starszego kolegi (4%), brali je w grupie przyjaciół (2%), dostali od jednego z rodziców (2%), kupili od obcej osoby (2%) oraz dostali od kolegi/ koleżanki w ich wieku lub młodszych (1%). 4% uczniów pozyskało te substancje z innego źródła, jednak nie wskazali dokładnie tego miejsca.

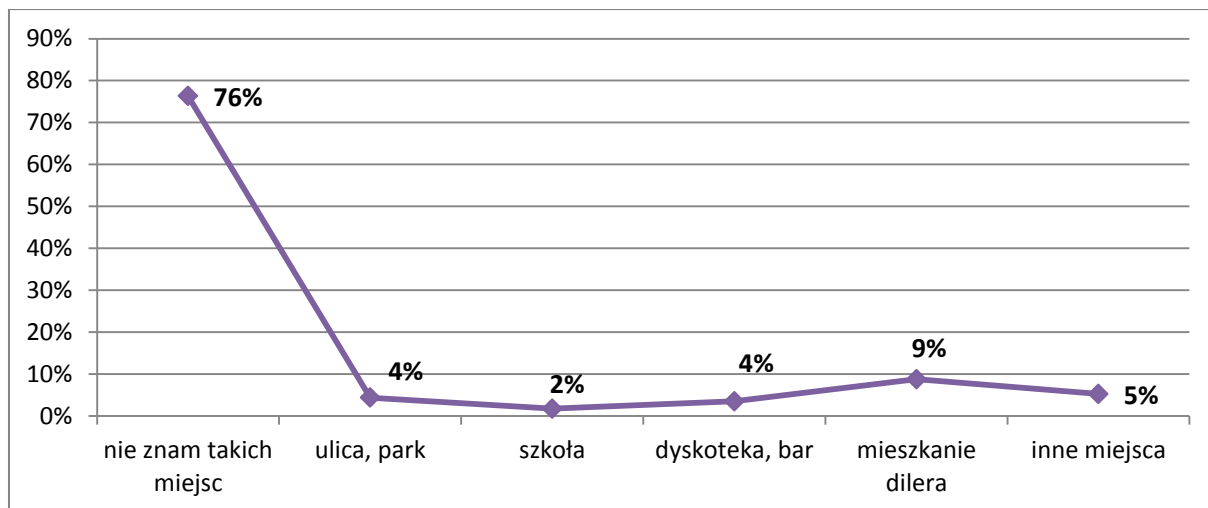
Wyk.39. Skąd wziąłeś(ęłaś) tę substancję?

Ciekawym wydaje się także fakt, z jakiego powodu uczniowie sięgają po środki uzależniające. Z udzielonych odpowiedzi wynika, iż ciekawość to główny powód sięgania po substancje uzależniające. Taką odpowiedź wskazało 6% uczniów. 2% uczniów chciało czuć się na „haju”, a 3% uczniów wskazało na inne powody, nie wymieniając konkretnych przykładów.

Wyk.40. Z jakiego powodu spróbowałeś tego środka?

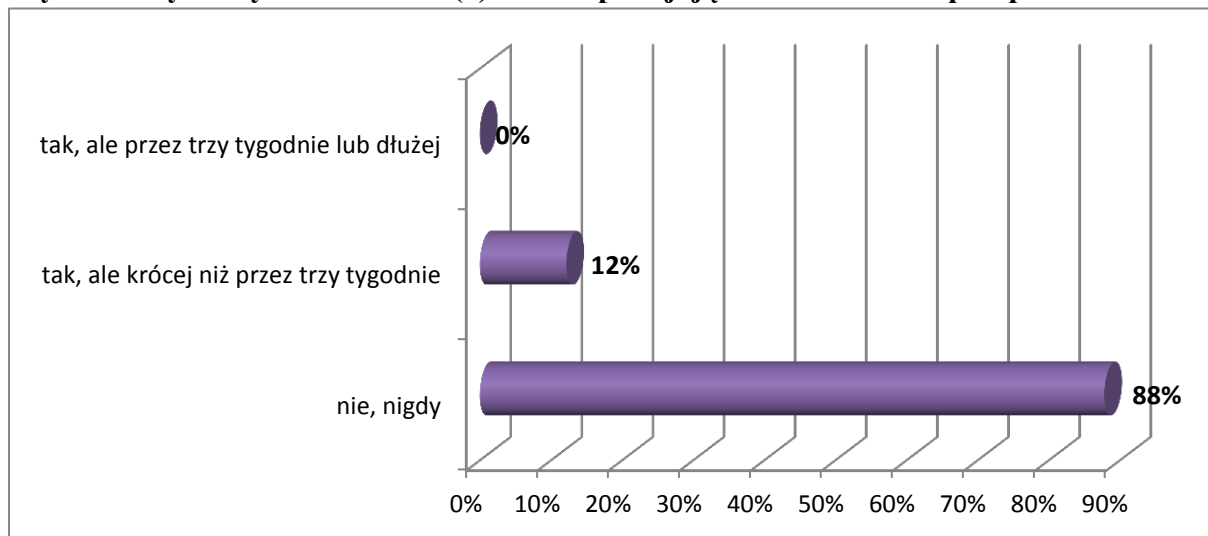
Aż 24% gimnazjalistów zna miejsca, w których mogliby kupić marihuanę lub haszysz. Uczniowie najczęściej wskazywali na: dyskotekę lub bar (4%), ulicę, park (4%), szkołę (2%) oraz inne miejsca (5%), a także mieszkanie diler (9%). Odpowiedzi te pokazują, iż dostępność tych środków w mieście jest dość spora, a co więcej, uczniowie mają do nich dostęp.

Wyk.41. W których miejscach, z niżej podanych, mógłbyś(mogłabyś) łatwo kupić marihuanę lub haszysz, gdybyś tego chciał(a)?

W przypadku leków uspokajających lub nasennych, większość uczniów przyznaje, iż nigdy ich nie brała (88%). Jednak 12% gimnazjalistów zażywała je, ale krócej niż przez 3 tygodnie.

Wyk.42. Czy kiedykolwiek brała(a)ś leki uspokajające lub nasenne z przepisu lekarza?

Sprzedaż alkoholu osobom nieletnim jest zgodnie z Ustawą o Wychowaniu w Trzeźwości, czynem zabronionym. Jednak przepis ten często jest nieprzestrzegany przez

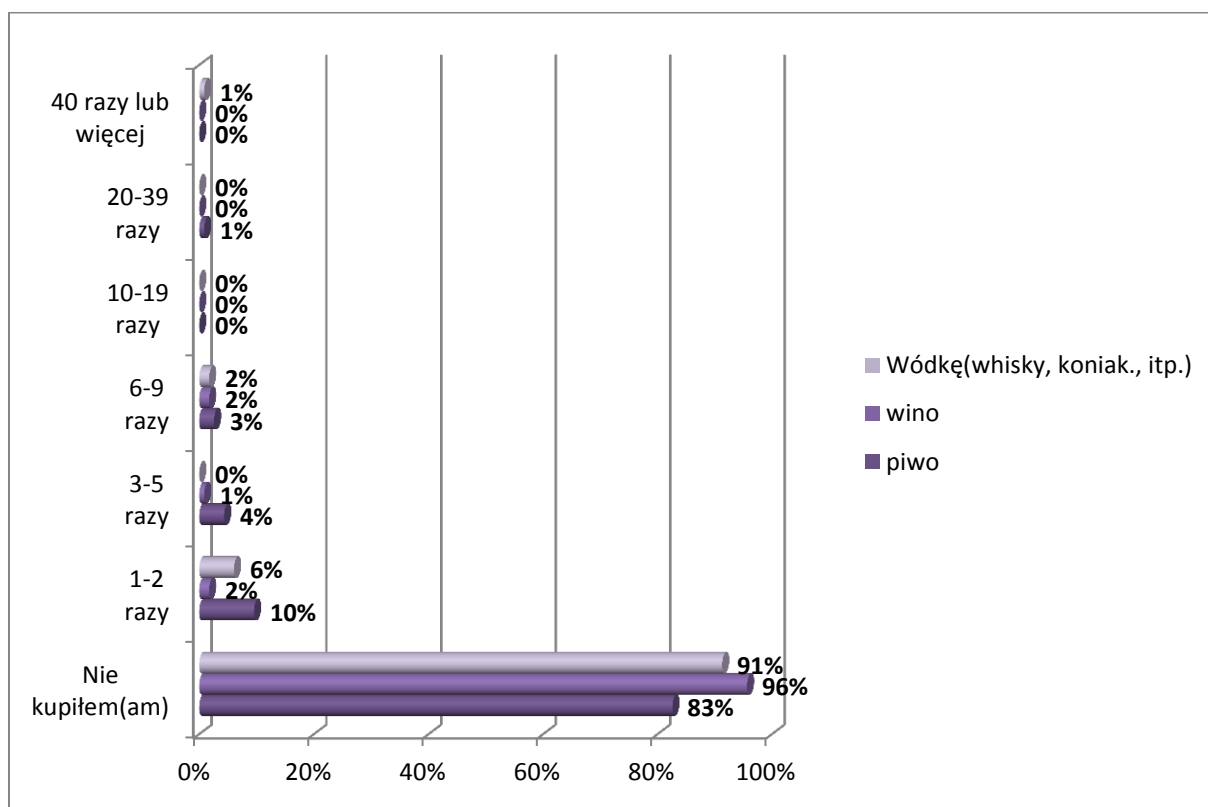
sprzedawców. Celem sprawdzenia, czy uczniowie ze szkół w Gminie Bielice mają możliwość samodzielnego kupna alkoholu, zapytano ich, czy taka sytuacja kiedykolwiek im się zdarzyła. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, samodzielne kupno alkoholu przez osoby nieletnie nie jest bardzo powszechne, jednak zdarzają się takie przypadki.

Uczniowie najczęściej kupują sobie samodzielnie piwo. Takiej odpowiedzi udzieliło 17% uczniów, w tym 10% zdarzyło się to 1-2 razy, 4% 3-5 razy, 3% 6-9 razy, 1% 20-39 razy.

Do samodzielnego kupna wódki przyznało się 9% uczniów, w tym 6% robiła to 1-2 razy, a 2% 6-9 razy oraz 40 i więcej razy 1%. Znacznie rzadziej uczniowie kupują sobie sami wino - tutaj odpowiedzi twierdzącej udzieliło 4%, w tym 2% kupowało 1-2 razy, 1% 3-5 razy oraz 2% uczniów 6-9 razy.

Informacje te pokazują, iż w mieście jest zbyt duże przyzwolenie na sprzedaż alkoholu osobom nieletnim. Warto zwrócić uwagę na ten problem nie tylko sprzedawcom, ale także rodzicom i dorosłym mieszkańcom.

Wyk.43. Teraz pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy w czasie ostatnich 30 dni (jeśli w ogóle) kupiłeś jakiś napój alkoholowy, tzn. piwo, wino, wódkę lub inny napój spirytusowy, na swoje potrzeby?

Celem poznania opinii uczniów na temat zażywania substancji psychoaktywnych, poproszono ich o ocenę kilku zachowań. Jak wynika z odpowiedzi, uczniowie są bardzo tolerancyjni względem palenia papierosów od czasu do czasu. Tego zachowania nie potępia

57% uczniów, zaś potępia je 20%, a 6% zdecydowanie potępia. 17% potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Natomiast codziennie palenie nie jest potępiane już tylko przez 43% gimnazjalistów. To zachowanie nie jest aprobowane przez 31%, a 12% uczniów zdecydowanie sprzeciwia się codziennemu paleniu. 14% nie wie, jak ocenia codzienne palenie.

61% uczniów nie widzi nic złego w piciu wódki lub innego napoju spirytusowego, przeciwnego zdania jest 15% badanych, zaś tylko 7% zdecydowanie potępia takie zachowanie.

Spożywanie alkoholu raz lub dwa razy na rok jest najmniej potępiane przez uczniów – nie ma nic przeciwko temu 65% respondentów. Potępia ten czyn 13%, a 9% zdecydowanie potępia. 13% osób nie wie, jak ocenić to zachowanie.

Picie drinków kilka razy w tygodniu nie potępia blisko połowa ankietowanych (48%), zaś 19% potępia takie zachowanie, a 10% zdecydowanie potępia.

Niepokojący jest fakt, że aż 43% uczniów nie potępia upijania się raz na tydzień. Również 23% uczniów potępia tego typu zachowanie, a zdecydowanie potępia 19% osób.

Próbowanie raz lub dwa razy marihuany lub haszyszu nie potępia 42% uczniów, co czwarty uczeń potępia to zachowanie, a co piąty zdecydowanie potępia to zachowanie. Jednak już palenie marihuany lub haszyszu od czasu do czasu nie potępia już 42% uczniów. Co czwarty uczeń potępia to zachowanie, a 23% zdecydowanie potępia. Najmniej osób nie potępia regularnego palenia marihuany lub haszyszu. Przeciwnego zdania jest 21% uczniów oraz 29%, którzy zdecydowanie potępią regularne zażywanie tych substancji.

40% osób nie potępia próbowania raz lub dwa razy LSD lub innego środka halucynogennego. 17% uczniów potępia to zachowanie, zaś 17% zdecydowanie je potępia.

45% uczniów nie widzi nic przeciwko próbowaniu raz lub dwa razy środków uspokajających lub nasennych, natomiast 17% osób potępia to zachowanie, a 21% zdecydowanie je potępia.

Kontakt z amfetaminą nie jest niczym złym zdaniem 40% uczniów, zaś zdaniem 18% jest to coś złego, a zdaniem 24% jest to zdecydowanie coś złego.

41% ankietowanych nie potępia spróbowania cracku raz lub dwa razy, przeciwnego zdania jest 17%, którzy potępią próbowanie tych substancji, a 24% zdecydowanie potępia to zachowanie.

Próbowanie kokainy raz lub dwa razy nie potępia 40% uczniów, 18% potępia to zachowanie, 24% zdecydowanie je potępia.

Natomiast próbowanie ecstasy raz lub dwa razy nie potępia 40% uczniów, zaś co 17% badanych je potępia, a 24% zdecydowanie je potępia.

48% nie potępia spróbowania środków wziewnych raz lub dwa razy, zaś 16% potępia tego typu zachowanie, a 19% zdecydowanie je potępia.

Kontakt z „kompotem” raz lub dwa razy nie potępia 40% respondentów, zaś 18% uczniów potępia zażywanie tego typu substancji, a zdecydowanie potępia je 23% uczniów.

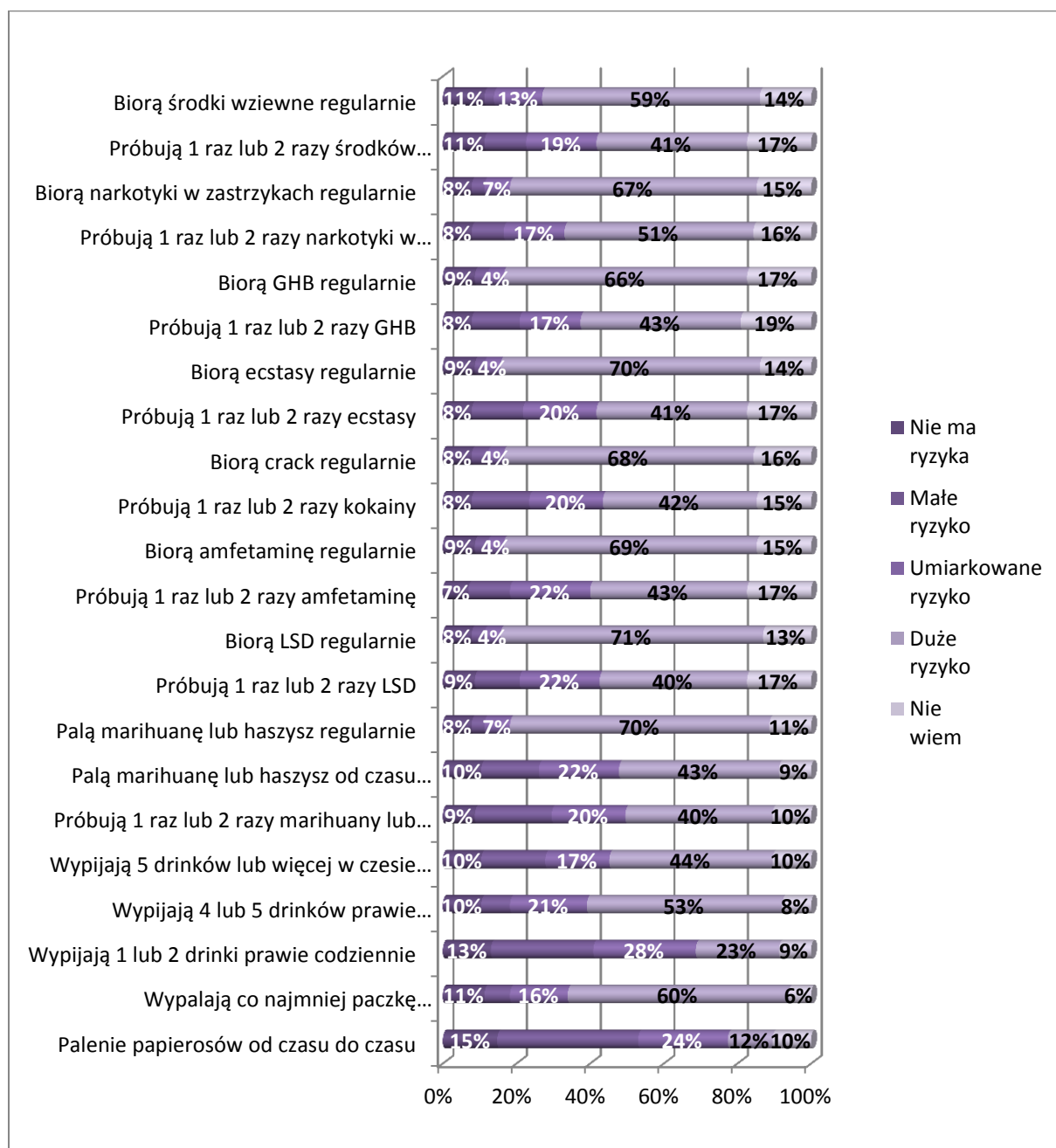
Tab.3. Ludzie różnią się między sobą ze względu na to, czy potępiają innych za postępowanie w pewien sposób, czy też nie. Czy TY potępiasz innych za niżej opisane postępowanie?

	Nie potępiam	Potępiam	Zdecydowanie potępiam	Nie wiem
Palenie papierosów od czasu do czasu	57%	20%	6%	17%
Palenie 10 lub więcej papierosów dziennie	43%	31%	12%	14%
Picie wódki (lub inny napój spirytusowy; co najmniej mały kieliszek)	61%	15%	7%	17%
Wypicie alkoholu raz lub dwa razy na rok	65%	13%	9%	13%
Picie jednego lub dwóch "drinków" kilka razy w tygodniu	48%	19%	10%	23%
Upijanie się raz na tydzień	43%	23%	19%	16%
Spróbowanie raz lub dwa razy marihuany lub haszyszu	42%	19%	23%	16%
Palenie marihuany lub haszyszu od czasu do czasu	42%	16%	23%	19%
Palenie marihuany lub haszyszu regularnie	36%	21%	29%	15%
Spróbowanie raz lub dwa razy LSD lub jakiegoś innego halucynogenu	40%	17%	24%	18%
Spróbowanie heroiny raz lub dwa razy	40%	17%	24%	18%
Spróbowanie raz lub dwa razy leków uspokajających lub nasennych (bez recepty lekarza)	45%	17%	21%	17%
Spróbowanie amfetaminy raz lub dwa razy	40%	18%	24%	17%
Spróbowanie cracku raz lub dwa razy	41%	17%	24%	17%
Spróbowanie kokainy raz lub dwa razy	40%	18%	24%	17%
Spróbowanie ecstasy raz lub dwa razy	40%	17%	24%	18%

Spróbowanie środków wziewnych (kleju itp.) raz lub dwa razy	48%	16%	19%	17%
Spróbowanie "kompotu" raz lub dwa razy	40%	18%	23%	18%

Celem sprawdzenia wiedzy uczniów na temat konsekwencji sięgania po substancje uzależniające, poproszono ich o ocenę szkodliwości zażywania poszczególnych środków. Zdaniem uczniów, największe ryzyko wiąże się z: braniem LSD regularnie – taką odpowiedź wskazało 71% uczniów. W dalszej kolejności wskazywano na: regularne zażywanie amfetaminy (43%), regularne branie cracka (68%), regularne palenie marihuany lub haszyszu (70%), regularne branie ecstasy (70%), regularne branie GHB (43%), zażywanie środków wziewnych (59%), wypalanie co najmniej paczki papierosów dziennie (12%), próbowanie narkotyków w zastrzykach (67%), wypijanie 4-5 drinków codziennie (53%), próbowanie GHB (43%), próbowanie kokainy oraz próbowanie ecstasy (42%), próbowanie amfetaminy (43%), próbowanie LSD (40%), palenie marihuany lub haszyszu od czasu do czasu (43%), wypijanie 5 lub więcej drinków codziennie (53%) oraz próbowanie środków wziewnych (41%), zaś najmniejsze ryzyko niesie ze sobą palenie papierosów od czasu do czasu (12%).

Wyk.44. Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli:

Celem sprawdzenia dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży, zapytano ich o oszacowanie dostępności poszczególnych substancji. Zdaniem uczniów najbardziej dostępne dla osób nieletnich są papierosy i piwo. Jedynie 20% uczniów uważa, że ich zdobycie jest niemożliwe. Natomiast 10% osób uważa, że pozyskanie papierosów jest bardzo trudne, 6% uznaje, iż jest to dosyć trudne, dla 23% jest to dosyć łatwe, zaś dla 20% bardzo łatwe. Natomiast jeśli chodzi o kupno piwa, to dla 10% osób jest to bardzo trudne, dla 12% dosyć trudne, dla 24% dosyć łatwe, zaś dla 15% bardzo łatwe.

Zdaniem 21% gimnazjalistów niemożliwy jest zakup wina, dla 12% jest to bardzo trudne, dla 10% dosyć trudne, dla co piątego ucznia dosyć łatwe, zaś dla 11% kupno wina jest bardzo łatwe.

W przypadku zakupu wódki, 24% uczniów uważa, że jest to niemożliwe, 16%, iż jest to bardzo trudne, 12% uznaje, iż zakup wódki jest dosyć trudny, 15%, iż jest dosyć łatwy, a 11% ocenia ten zakup jako bardzo łatwy.

Pozyskanie marihuany lub haszyszu jest niemożliwe dla 30% uczniów. Dla 22% jest to bardzo trudne oraz dla 11% dość trudne, dla 6% dosyć łatwe, a dla 3% bardzo łatwe.

Co trzeci uczeń sądzi, iż zakup LSD jest niemożliwy w ich miejscowości. Co czwarty uczeń sądzi, iż kupno tego środka jest bardzo trudne, 12% uznaje to za dosyć trudne, zaś dla 3% jest to dosyć łatwe, a 2% bardzo łatwe.

35% uczniów uważa, że niemożliwym jest kupno amfetaminy, 21% uważa, że jest to bardzo trudne, 13% iż jest to dosyć trudne, 3%, iż jest to dosyć łatwe, a 1%, iż jest to bardzo łatwe.

Dla 25% uczniów kupno leków uspokajających lub nasennych jest niemożliwe, dla 23% jest to bardzo trudne oraz dosyć trudne (11%). 6% uczniów uważa, że kupno tych leków jest dość łatwe, a dla 5% bardzo łatwe.

Crack jest zupełnie niemożliwy do kupienia zdaniem 36% uczniów. Co piąty uczeń uważa, że kupno tego środka jest bardzo trudne, dla 10% jest to dosyć trudne, zaś dla 3% dosyć łatwe i bardzo łatwe (1%). Również 34% uczniów uważa że kupno kokainy i ekstazy jest niemożliwe w ich miejscowości. Dla co piątego ucznia kupno tych dwóch środków jest bardzo trudne, zdaniem 10% jest to dosyć trudne, natomiast zdaniem 3% uczniów jest to dosyć łatwe, zaś kupno kokainy i ecstasy jest bardzo łatwe dla 1% uczniów.

Dla 36% uczniów zakup heroiny jest nie możliwy. Co piąty uczeń uważa, że jest to bardzo trudne, 10% jest zdania, iż jest to dosyć trudne, 3% przyznaje, że jest to dosyć łatwe, a 1%, iż jest to bardzo łatwe.

Grzyby halucynogenne za niemożliwe do zdobycie uznaje 35% uczniów, 23% sądzi, iż są one bardzo trudne do zdobycia, 10%, iż są dosyć trudne, zaś 3% uczniów przyznaje, iż kupno tych substancji jest dosyć łatwe, a dla 2% jest to bardzo łatwe.

GHB zdaniem 36% uczniów nie da się kupić w ich miejscowości, zdaniem 23% jest to bardzo trudne, zdaniem 10% jest to dość trudne, jednak dla 3% uczniów jest to dosyć łatwe oraz bardzo łatwe (1%).

Substancje wziewne jako niemożliwe do kupna uznaje 26% uczniów, 17% sądzie, iż są one bardzo trudno dostępne, 10%, iż są dość trudno dostępne, a dla 3% są one dość łatwo dostępne oraz bardzo łatwo dostępne dla 20% ankietowanych.

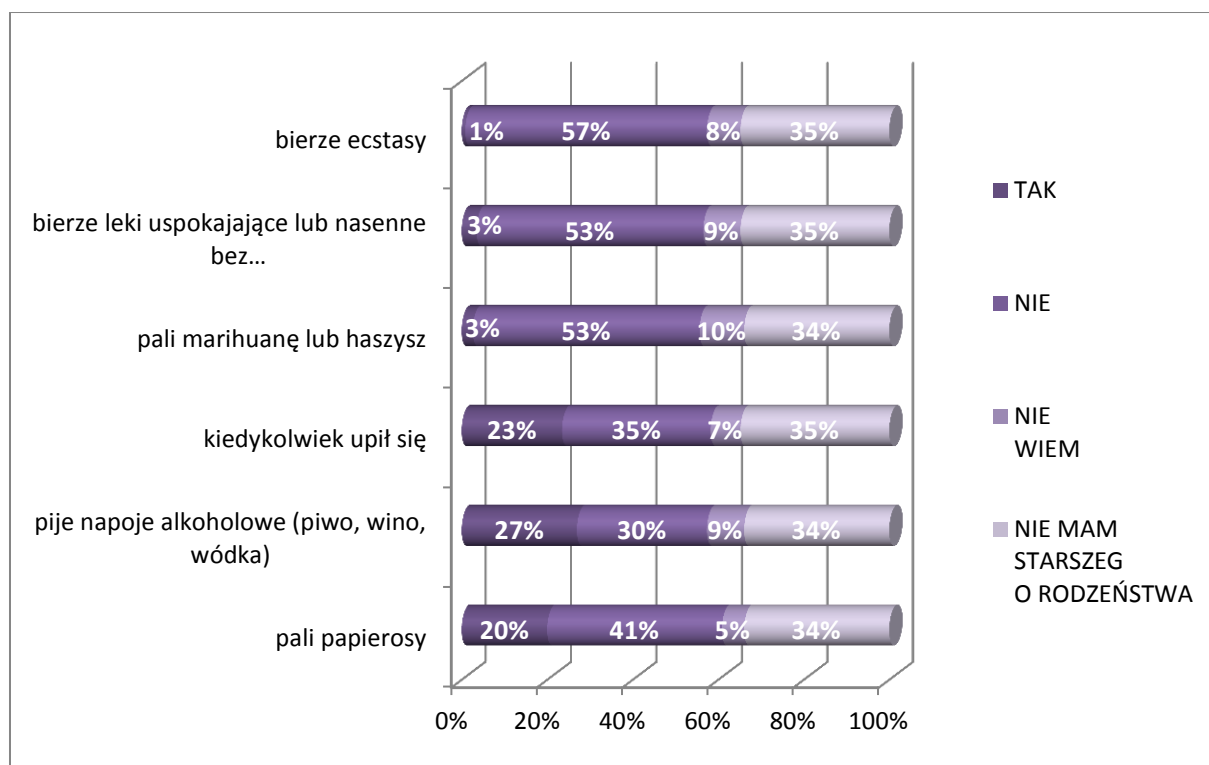
34% badanych uważa sterydy anaboliczne są niemożliwe do kupienia, 23% uważa je za bardzo trudne do zdobycia, 10% za dosyć trudne, 3% ocenia kupno tych substancji jako dosyć łatwe, a 1% jako bardzo łatwe.

Natomiast polską heroinę, za niemożliwą do zdobycia uważa 34% uczniów, za bardzo trudną do zdobycia 21%, za dosyć trudną 12% uczniów, zaś dla 3% jest to dosyć łatwe, a dla 1% bardzo łatwe.

Tab.4. Jak sądzisz, gdybyś chciał(a) zdobyć każdą z następujących substancji, jak trudne byłoby to dla Ciebie?

	Nie możliwe	Bardzo trudne	Dosyć trudne	Dosyć łatwe	Bardzo łatwe	Nie wiem
Papierosy	20%	10%	6%	23%	20%	20%
Piwo	17%	10%	12%	24%	15%	21%
Wino	21%	12%	10%	23%	11%	23%
Wódka	24%	16%	12%	15%	11%	22%
Marihuana lub haszysz	30%	22%	11%	6%	3%	28%
LSD lub inny środek halucynogeny	33%	23%	12%	3%	2%	27%
Amfetamina	35%	21%	13%	3%	1%	27%
Leki uspokajające lub nasenne	25%	23%	11%	6%	5%	29%
Crack	36%	23%	10%	3%	1%	28%
Kokaina	34%	24%	10%	3%	1%	28%
Ectasy	34%	24%	10%	3%	1%	28%
Heroina	36%	23%	10%	3%	1%	27%
Grzyby halucynogenne	35%	23%	10%	3%	2%	27%
GHB	36%	23%	10%	3%	1%	28%
Substancje wziewne (klej, itp.)	26%	17%	10%	3%	20%	23%
Sterydy anaboliczne	34%	23%	10%	3%	1%	29%
Polska heroina, tzw. „kompot”	34%	21%	12%	3%	1%	29%

Rodzeństwo ma często bardzo duży wpływ na siebie. W związku z tym, zapytano uczniów, czy ktoś z ich starszego rodzeństwa ma kontakt z środkami uzależniającymi. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, najczęściej starsze rodzeństwo pije napoje alkoholowe (27%), kiedykolwiek upiło się (23%), pali papierosy (20%), pali marihuanę lub haszysz (3%) oraz leki uspokajające lub nasenne bez recepty (3%).

Wyk.45. Czy ktoś z Twojego starszego rodzeństwa:

Celem sprawdzenia, czy uczniowie doświadczyli kiedykolwiek konsekwencji zażywania substancji psychoaktywnych, zapytano, ich, czy mieli kiedyś następujące problemy i co było ich przyczyną. Kłótni lub sprzeczek doświadczyło 70% uczniów, w tym 2% z powodu alkoholu, zaś 68% uczniów z innych powodów. Przepychanek lub bójek doświadczyło 49% uczniów. 1% z nich spowodowanych było alkoholem, a 48% innymi powodami. Wypadki lub uszkodzenia ciała przytrafiły się 32% uczniów. Utrata pieniędzy lub kradzież przytrafiła się 18% ankietowanych. 1% z tych przypadków spowodowana była alkoholem, a 17% innymi czynnikami. Zniszczenie rzeczy lub ubrań zdarzyła się 35% uczniów, w tym 2% z powodu alkoholu, a 33% z powodu innych czynników. 34% uczniów miało kiedykolwiek problemy z rodzicami, w tym 2% przypadków spowodowana była alkoholem, zaś 32% innymi czynnikami. Problemy z przyjaciółmi przytrafiły się 43% badanych, a spowodowane były przez inne czynniki. Problemy z nauczycielami zdarzyły się 21% uczniów i spowodowane były innymi czynnikami. Pogorszenia wyników w nauce doświadczyło 25% uczniów, 1% z nich wywołał alkohol, a 24% inne czynniki. Znacznie rzadziej uczniowie wskazywali na stanie się ofiarą rabunku lub kradzieży. 3% tych przypadków spowodowane było przez inne czynniki. Kłopoty z policja miało 4% uczniów. Interwencje pogotowia ratunkowego doświadczyło 10% uczniów. Najrzadziej uczniowie doświadczali niechcianych kontaktów seksualnych i seksu bez zabezpieczeń (1%).

Tab.5. Czy kiedykolwiek miałeś(aś) któryś z niżej wymienionych problemów?

	Nigdy	Tak, z powodu alkoholu	Tak, z powodu narkotyków	Tak, z innych powodów
Kłótnia lub sprzeczka	30%	2%	0%	68%
Przepychanka lub bójka	51%	1%	0%	48%
Wypadek lub uszkodzenie ciała	68%	0%	0%	32%
Utrata pieniędzy lub cennych przedmiotów	83%	1%	0%	17%
Zniszczenie rzeczy lub ubrania	65%	2%	0%	33%
Problemy z rodzicami	66%	2%	0%	32%
Problemy z przyjaciółmi	57%	0%	0%	43%
Problemy z nauczycielami	79%	0%	0%	21%
Gorsze wyniki w nauce lub w pracy	75%	1%	0%	24%
Stałeś(aś) się ofiarą rabunku lub kradzieży	97%	0%	0%	3%
Kłopoty z policją	96%	0%	0%	4%
Interwencja pogotowia ratunkowego	90%	0%	0%	10%
Niechciane przez Ciebie doświadczenia seksualne	97%	0%	0%	3%
Seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji)	99%	0%	0%	1%

✚ W świadomości uczniów to właśnie alkohol ma duży wpływ na występowanie różnych problemów. Zdaniem 71% respondentów alkohol w bardzo dużym stopniu wpływa na wypadki drogowe. 57% uczniów uważa, że alkohol wpływa w bardzo dużym stopniu na problemy finansowe.

✚ Problemy w stosunkach z innymi ludźmi, zdaniem 52% uczniów w bardzo dużym stopniu wynikają z nadmiernego spożywania alkoholu, zdaniem 21% alkohol ma tutaj duże znacznie, 15% uważa, że w pewnym stopniu ma on wpływ, 3%, iż wpływa on tylko trochę, a 10%, iż w ogóle nie ma on wpływu na tę sytuację.

✚ Problemy zdrowotne zdaniem 62% w bardzo dużym stopniu wynikają z nadmiernego spożywania alkoholu, 18% ankietowanych uważa, że alkohol ma tutaj duży wpływ, 10% jest zdania, iż alkohol w pewnym stopniu wpływa na zdrowie, zaś dla 1% wpływa on tylko trochę. Dla 9% uczniów alkohol nie ma wpływu na problemy zdrowotne.

✚ Ponad połowa ankietowanych przyznaje, że alkohol może w bardzo dużym stopniu odpowiadać za problemy rodzinne, co czwarty uczeń uważa, że w dużym stopniu alkohol przyczynia się do tej sytuacji, 15% osób jest zdania, iż alkohol jedynie

w pewnym stopniu wpływa na problemy rodzinne, a 2%, iż wpływa on tylko trochę na tę sytuację. 8% uczniów nie wiąże nadmiernego picia z problemami rodzinnymi.

✚ Przestępstwa związane z przemocą, zdaniem 51% uczniów, w bardzo dużym stopniu wynikają z nadmiernego picia alkoholu. 23% uczniów uważa, że w dużym stopniu te dwa czynniki są ze sobą związane, dla 15% w pewnym stopniu alkohol powoduje przestępstwa związane z przemocą, a dla 1% alkohol tylko trochę powoduje przemoc. Zdaniem 10% uczniów nadmiar alkoholu w ogóle nie ma wpływu na występowanie przestępstw związanych z przemocą.

✚ Zaś inne wypadki zdaniem 51% w bardzo dużym stopniu spowodowane są nadmiernym piciem alkoholu, zdaniem 27% alkohol odpowiada tutaj w dużym stopniu, 11% twierdzi, że alkohol w pewnym stopniu odpowiada za tę sytuację, a 2% uważa, że tylko trochę odpowiada za inne wypadki. 9% uczniów uważa, że alkohol nie ma wpływu na wypadki.

Tab.6. Jak myślisz, czy nadmierne picie alkoholu wpływa na następujące problemy?

	Tak, w bardzo dużym stopniu	Tak, w dużym stopniu	Tak, w pewnym stopniu	Tak, ale tylko trochę	Nie
Wypadki drogowe	71%	17%	3%	1%	9%
Inne wypadki	51%	27%	11%	2%	9%
Przestępstwa związane z przemocą	51%	23%	15%	1%	10%
Problemy rodzinne	52%	23%	15%	2%	8%
Problemy zdrowotne	62%	18%	10%	1%	9%
Problemy w stosunkach z innymi ludźmi	52%	21%	15%	3%	10%
Problemy finansowe	57%	21%	7%	4%	10%

4. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Dokonując analizy otrzymanego materiału statystycznego należy stwierdzić, że Gmina Bielice boryka się z problemami społecznymi jednak ich skala nie jest na rażąco wysokim poziomie.

Celem raportu było przedstawienie problemów społecznych dotyczących Gminy Bielice. Cel ten został zrealizowany w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą opracowania wniosków, które posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie miasta, w tym jakości życia jej mieszkańców.

Przeprowadzenie badania oraz analiza zebranych ankiet umożliwiła:

- ✚ Zapoznanie się z problemami uczniów szkoły gimnazjalnej, szczególnie ich postaw i doświadczeń związanych z wybranymi zagrożeniami społecznymi oraz uzależnieniami, a także poczucia bezpieczeństwa.

Cel ten został zrealizowany w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą opracowania wniosków. Konkluzje te, wzbogacone przedstawionymi poniżej rekomendacjami, mogą być niezwykle pomocne w tworzeniu różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie gminy, w tym jakości życia jej mieszkańców. Zdobyte informacje mogą również zostać wykorzystane w przyszłości do prowadzenia dalszych pogłębionych badań wśród mieszkańców gminy.

Diagnoza stanowi punkt wyjścia, jest bazą do prowadzenia pogłębionych badań, a tym samym to stworzenia strategii rozwiązywania problemów.

4.1. Problem alkoholowy

WNIOSKI:

Istotnym problemem w Gminie Bielice jest problem alkoholowy. Jak wynika z odpowiedzi uczniów, 57% z nich sięgało kiedykolwiek w życiu po alkohol. Analizując ostatni miesiąc, można zauważyć, że aż 45% uczniów deklaruje spożywanie w tym czasie alkoholu, w tym 3% w ciągu ostatniego miesiąca spożywało alkohol 40 lub więcej razy, co wskazuje na to, iż spożywali oni alkohol codziennie.

Dodatkowo uczniowie uważają, że w przyszłości będą oni nadal spożywać alkohol – taką odpowiedź wskazała blisko połowa uczniów. Alarmujący jest fakt, iż młodzież sięga po alkohol w bardzo wczesnym wieku.

Uczniowie nie wiedzą również dużych problemów związanych z dostępnością napojów alkoholowych. Zdaniem ponad połowy uczniów kupno wódki, wina lub piwa jest dosyć łatwo lub też bardzo łatwe.

Ankietowani deklarują również, że piją alkohol u koleżanki/ kolegi, w domu oraz w klubach, barach, na terenie szkoły, podczas wycieczek szkolnych oraz pod sklepem. Świadczy to o dużym przyzwoleniu społecznym na spożywanie alkoholu przez nieletnich oraz o niskiej świadomości sprzedawców oraz pracowników lokali gastronomicznych. Osoby niepełnoletnie w tych miejscach powinny znajdować się pod opieką rodziców, opiekunów lub nauczycieli. Dlatego tak bardzo ważne jest planowanie programów profilaktycznych obejmujących różne grupy społeczne jak rodziców, nauczycieli czy sprzedawców.

REKOMENDACJE:

W związku z problemem alkoholowym, proponujemy holistyczne działania obejmujące nie tylko uczniów, a przede wszystkim rodziców, nauczycieli, sprzedawców, pracowników lokali gastronomicznych oraz dorosłych mieszkańców miasta. Tylko holistyczne działania mogą przynieść zamierzony skutek.

🚦 Działania profilaktyczne powinny być skoncentrowane na osłabianiu wpływu czynników ryzyka i wzmacnianiu czynników chroniących. Wśród czynników chroniących należy wymienić silną więź z rodzicami, zainteresowanie nauką szkolną i rozwojem oraz skłonność do respektowania norm i wartości społecznych.

- ✚ Zorganizowanie kampanii informacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej w celu uświadomienia jak alkohol negatywnie wpływają na organizm człowieka oraz funkcjonowanie społeczności, poprzez różnego rodzaju akcje ulotkowe lub plakatowe.

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

- ✚ Warsztaty lub szkolenia z ekspertami. Badania pokazują, iż są to najbardziej lubiane przez uczniów formy profilaktyki. Istotne jest, aby działania profilaktyczne kierować do uczniów szkół podstawowych, gimnazjum oraz szkół ponadgimnazjalnych, a także do nauczycieli i rodziców. Holistyczne podejście zwiększy skuteczność prowadzonych działań.
- ✚ Badania pokazało dużą rolę telewizji oraz Internetu w kształtowaniu postaw i opinii względem substancji odurzających, co powinno być wskazówką do opracowania działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach. Naturalnym środowiskiem młodych ludzi w czasach współczesnych jest Internet, dlatego warto spróbować dotrzeć do najmłodszych grup właśnie w ten sposób.
- ✚ Wdrażanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie systemu wartości dzieci i młodzieży, w szczególności wartości zdrowia, a także kształtowanie wśród dzieci i młodzieży przekonań normatywnych i umiejętności psychospołecznych.
- ✚ Ponadto, rekomenduje się ewaluację programów profilaktycznych, która pokaże skuteczność prowadzonych działań oraz wskaże obszary, które wymagają jeszcze pogłębionych działań. Również rekomenduje się przeprowadzenie programu rekomendowanego przez Państwową Agencję ds. Rozwiązywania problemów

Alkoholowych, pt. Fantastyczne Możliwości, który znajduje się w załączniku nr 1 niniejszego raportu.

 Szkolenie dla nauczycieli:

Proponujemy szkolenia z najważniejszych umiejętności wychowawczych dla nauczycieli. Tematyka zajęć powinna być nakierowana na obszar konfliktów międzypokoleniowych i komunikację, a także budowanie autorytetu opiekuna lub sposobu na jego odzyskanie. Istotne jest także, aby podczas szkoleń zwrócić uwagę nauczycieli na problem przyzwolenia społecznego na zakup alkoholu przez nieletnich.

 Szkolenie dla rodziców:

Zajęcia dla rodziców powinny być nakierowane na wczesne diagnozowanie niepokojących sygnałów w tym wytyczne do obserwowania i rozmów diagnozujących problem alkoholowy, a także w praktyczny sposób zapoznanie rodziców z alkotestami i testami antynarkotykowymi. Dodatkowo zaleca się zwrócenie uwagi rodziców na problem przyzwolenia społecznego na zakup alkoholu przez nieletnich. Powinny wskazać rzetelne źródła wsparcia i informacji w zasięgu ręki oraz uniwersalne i skuteczne zasady współpracy ze szkołą.

 Szkolenia dla rodziców na temat skutecznej komunikacji z dzieckiem oraz budowania poprawnych relacji.

 Rekomendujemy opracowanie lokalnej kampanii na rzecz zwiększenia świadomości oraz odpowiedzialności sprzedawców alkoholu i uwrażliwienia ich na szkodliwość sprzedaży napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim.

 Przeprowadzenie badań sprzedawców celem sprawdzenia ich postaw i opinii, a także sprawdzenia skali problemu zakupu alkoholu przez nieletnich.

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

✚ Szkolenie dla sprzedawców: Omówienie „Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi” – interpretacja przepisów m. in.:

- 1) Art. 14-16 (kiedy i w jakich sytuacjach nie wolno podawać / sprzedawać alkoholu)
- 2) Art. 18 (w jakich okolicznościach i z jakich powodów może zostać cofnięte zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych)
- 3) Art. 43-45 (omówienie konsekwencji prawnych wynikających z łamania obowiązków wynikających z korzystania z zezwoleń).

Zwraca się uwagę, iż szkolenia dla sprzedawców powinny odbywać się w punktach sprzedaży alkoholu, dzięki czemu osoba prowadząca szkolenie będzie mogła dostosować przekazywane treści do specyfiki danego miejsca oraz wskazać rozwiązania problemów, z którymi zmagają się dany sprzedawca. Szkolenia w punktach sprzedaży okazują się bardziej skuteczne niż szkolenia stacjonarne.

✚ Szkolenia dla Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dotyczące procedury kontroli punktów sprzedaży oraz kontroli kas fiskalnych.

✚ Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powinna zwiększyć kontrolę punktów sprzedaży alkoholu, by wyeliminować miejsca, gdzie młodzież może dokonać zakupu tego rodzaju napojów.

4.2. Problem narkotykowy

WNIOSKI:

Problem narkotykowy w Gminie Bielice nie jest bardzo poważny, jednak należy zwrócić uwagę, że niewielki odsetek uczniów deklaruje sięganie po różne środki psychoaktywne.

Większość uczniów zna środki psychoaktywne, a co piąty gimnazjalista chciałby ich kiedykolwiek spróbować.

Uczniowie, którzy mieli już swój pierwszy kontakt z narkotykami, najczęściej sięgało po marihuanę i haszysz. Również 4% uczniów w ostatnim miesiącu zażywało leki nasenne lub uspokajające w celu odurzenia się.

Niepokojący jest fakt, iż zdaniem uczniów, pozyskanie środków psychoaktywnych nie jest niemożliwe. Większość uczniów nie zna miejsc, w których mogłaby kupić narkotyki, jednak niektórzy uczniowie potrafią wskazać takie miejsca oraz uważają, że kupno tych substancji nie stwarza im dużych problemów.

Pozytywną informacją jest jednak fakt, iż uczniowie mają w większości świadomość konsekwencji sięgania po substancje psychoaktywne. Zdają sobie sprawę z problemów, jakie mogą wynikać z ich zażywania oraz wiedzą, że substancje psychoaktywne niosą ze sobą duże ryzyko różnych zagrożeń. Większość uczniów nie popiera niebezpiecznego sięgania po narkotyki, czy też nałogowego palenia i pica alkoholu. Uczniowie przyznają jednak, że gdy sięgają po środki psychoaktywne to kieruje nimi przede wszystkim ciekawość.

REKOMENDACJE:

Podobnie jak w przypadku alkoholu, zalecamy objęcie działaniami profilaktycznymi nie tylko uczniów, ale również rodziców, nauczycieli oraz dorosłych mieszkańców miasta.

- Zorganizowanie zajęć profilaktycznych w celu uświadomienia i uzupełnienia wiedzy jak narkotyki i dopalacze negatywnie wpływają na organizm człowieka - dla dzieci i młodzieży szkolnej.

 Warsztaty dla dzieci i młodzieży szkolnej

🚩 Badanie wykazało dużą rolę telewizji oraz Internetu w kształtowaniu postaw i opinii względem substancji odurzających, co powinno być wskazówką do opracowania działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach. Naturalnym środowiskiem młodych ludzi w czasach współczesnych jest Internet, dlatego warto spróbować dotrzeć do uczniów właśnie w ten sposób.

- ✚ Znaczny odsetek ankietowanych wskazał na szkołę, jako miejsce z którego czerpie wiedzę na temat narkotyków i dopalaczy. Wskazane jest podejmowanie działań skierowanych wobec rodziców i nauczycieli, w celu wzmacniania ich autorytetu wychowawczego. Ważnym jest, by stali się oni wiarygodnym źródłem informacji i kształtowali prawidłowe postawy podopiecznych.
- ✚ Promowanie zdrowego stylu życia jako przeciwdziałanie oraz zapobieganie problemom, związanym z sięganiem po narkotyki przez dzieci, młodzież i osoby dorosłe. Edukacja publiczna, poruszająca kwestię konsekwencji prawnych, zdrowotnych i społecznych używania narkotyków.

4.3. Problem nikotynowy

WNIOSKI:

Gmina Bielice boryka się również z problemem palenia papierosów wśród młodzieży. Do kontaktu z papierosami przyznało się 48% gimnazjalistów. Jednak porównując odpowiedzi na to pytanie do wyników ogólnopolskich można zauważyć, iż młodzież z Bielic rzadziej próbowała palić papierosy (wyniki ogólnopolskie wskazują, iż do kontaktu z papierosami przyznało się 56,2% gimnazjalistów). W przeciągu ostatniego miesiąca 14% uczniów miało kontakt z papierosami, w tym 9% uczniów przyznało, że wypala dziennie więcej niż 1 papierosa.

Dodatkowo, uczniowie uważają, że nie mają dużych problemów z kupnem papierosów, co wskazuje, że sprzedawcy sprzedają im bezprawnie wyroby tytoniowe.

Można jednak zauważyć, iż uczniowie nie popierają nałogowego palenia papierosów oraz uważają, że jest to szkodliwe dla zdrowia.

REKOMENDACJE:

- ✚ Rekomenduje się opracowanie lokalnej kampanii na rzecz zwiększenia odpowiedzialności sprzedawców papierosów i uwrażliwienia ich na szkodliwość sprzedaży papierosów osobom niepełnoletnim.

- ✚ W walce z problemem nikotynowym na terenie gminy oprócz szkodliwości dla zdrowia, powinien zostać również użyty argument, iż kupowanie papierosów wiąże się z poważnym nadszarpnięciem domowego budżetu.
- ✚ Przeprowadzenie kampanii społecznej mającej na celu zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej szkodliwości nikotyny dla osób nieletnich.
- ✚ W praktyce profilaktycznej kluczowe znaczenie ma rozpoznanie momentu inicjacji (czyli w wieku 10–12 lat) w używaniu substancji legalnych. Następnie przeciwdziałanie używaniu alkoholu i papierosów, co z kolei zmniejsza ryzyko sięgania po narkotyki. Warsztat w ramach dobrego startu pomoże nastolatkom podejmować trafne decyzje oraz odpowiednio zmotywuje grupę rówieśniczą do wewnętrznej profilaktyki i przyjmowania odpowiednich wzorców. Istotne jest, aby działania profilaktyczne obejmowały również dzieci w wieku wczesnoszkolnym, ponieważ na tym etapie rozwija się postawy oraz wzory zachowań, w związku z tym, niezwykle ważne jest, aby pokazywać dzieciom właściwe wzory i zachowania.
- ✚ Preferowanym działaniem jest edukowanie uczniów poprzez różnego rodzaju akcje ulotkowe lub plakatuowe wskazujące szkodliwość palenia papierosów, a także pokazujące korzyści związane z rzucaniem palenia.

Źródło: <http://oficina-profilaktyczna.pl/>

Załącznik nr 1

Fantastyczne Możliwości

Szkolny program profilaktyki uniwersalnej ukierunkowany na opóźnianie wieku inicjacji alkoholowej u nastolatków wkraczających w okres dojrzewania. Program modelowy, rekomendowany w EDDRA i systemie rekomendacji.

Zakres programu: Ogólnopolski

Podmiot odpowiedzialny za program

Nazwa: Instytut Psychiatrii i Neurologii. Pracownia Profilaktyki Młodzieżowej Pro-M

Rodzaj: Instytucja publiczna

Dane adresowe podmiotu: M. st. Warszawa, ul. ul. Sobieskiego 9

tel. 224582630

Nazwa programu:	Fantastyczne Możliwości
Typ programu:	Profilaktyka
Podtyp programu:	
	• pierwszorzędowa - uniwersalna
Skrócony opis programu:	Szkolny program profilaktyki uniwersalnej ukierunkowany na opóźnianie wieku inicjacji alkoholowej u nastolatków wkraczających w okres dojrzewania. Program modelowy, rekomendowany w EDDRA i systemie rekomendacji.
Data rozpoczęcia programu:	2004,03
Zakres programu:	Ogólnopolski
Nazwa:	Instytut Psychiatrii i Neurologii. Pracownia Profilaktyki Młodzieżowej Pro-M
Rodzaj:	Instytucja publiczna
Miejscowość:	M. st. Warszawa
Nazwa ulicy i numer:	ul. Sobieskiego 9
Strona WWW:	www.ipin.edu.pl
Numer telefonu:	224582630
E-mail:	ostas@ipin.edu.pl
Opis problemu:	Głównym celem programu jest opóźnianie inicjacji alkoholowej wśród dzieci wkraczających w okres dojrzewania. Ta strategia

	profilaktyczna jest dobrze uzasadniona wynikami badań wskazującymi na wczesną inicjację alkoholową jako jeden z poważniejszych czynników ryzyka problemów alkoholowych i uzależnienia od substancji psychoaktywnych w okresie dojrzewania i dorosłości. Opóźnianie inicjacji alkoholowej ma na celu ograniczenie wpływu tego czynnika ryzyka w ogólnej populacji dzieci w Polsce. Grupą docelową programu Fantastyczne Możliwości są uczniowie piątych lub szóstych klas szkół podstawowych oraz ich rodzice. Prowadzenie z młodzieżą pracy profilaktycznej w momencie, kiedy zaczyna się okres dojrzewania jest uzasadnione wynikami wielu badań. W tym okresie obserwujemy bowiem wyraźne narastanie doświadczeń związanych z piciem alkoholu. Ogólnopolskie badania ankietowe przeprowadzone w roku 2002 (tj. w okresie, gdy program był przygotowywany do upowszechnienia w Polsce) wskazywały, że większość nastolatków zaczyna sięgać po alkohol właśnie między 11 a 13 rokiem życia. Wśród 11 latków 64% chłopców i 50% dziewcząt próbowało już napojów alkoholowych, a w grupie 13 latków aż 83% chłopców i 76% dziewcząt przyznaje, że piło już alkohol. Dane dotyczące upijania się wskazywały natomiast, że niemal co trzeci 13 letni chłopiec (30% badanych) był chociaż raz w stanie upojenia alkoholowego. To samo, chociaż raz zdarzyło się co piątej dziewczynce (20% badanych) (Woynarowska (red.) 2003). Zajęcia programu Fantastyczne Możliwości są ukierunkowane na wzmacnianie kilku istotnych czynników chroniących przed przedwczesnym rozpoczynaniem picia alkoholu i innymi zachowaniami ryzykownymi okresu dojrzewania. Do tych czynników należą: umiejętności rozpoznawania wpływów społecznych skłaniających do picia alkoholu (szczególnie wpływów rówieśniczych), modelowanie pożądanych zachowań przez znaczących rówieśników, przygotowanie młodych ludzi do realizacji zadań rozwojowych okresu dojrzewania, zachęcanie rodziców do podejmowania z ich dorastającymi dziećmi rozmów na tematy związane z zagrożeniami, jakie niesie ze sobą picie alkoholu i używanie innych substancji psychoaktywnych.
Cel główny:	Głównym celem programu FM jest opóźnianie inicjacji alkoholowej oraz zmniejszanie problemów alkoholowych wśród nastolatków wchodzących w okres dojrzewania. Ze względu na to, że program Fantastyczne Możliwości jest zwykle realizowany jako kontynuacja Programu Domowych Detektywów, to ważnym celem FM jest również wzmocnienie efektów oddziaływań profilaktycznych tak, aby mogły być względnie trwałe w czasie.
Cel szczegółowy 1:	Wzmacnianie umiejętności społecznych uczniów, w tym przede wszystkim umiejętności radzenia sobie z negatywnymi wpływami rówieśników i środowiska (zachętami do picia alkoholu)
Cel szczegółowy 2:	Wspieranie wychowawczych i profilaktycznych działań rodziców poprzez zachęcanie do prowadzenia rozmów z ich dorastającymi dziećmi na temat zagrożeń wynikających z picia alkoholu i

	używania innych substancji psychoaktywnych, a także do tworzenia rodzinnych zasad wychowawczych, podejmowania z dziećmi wspólnych atrakcyjnych zajęć i zainteresowań, kształtowanie postaw i norm przeciwnych picia alkoholu przez dzieci i młodzież szkolną, itp.
Cel szczegółowy 3:	Przekazywanie uczniom rzetelnej wiedzy na tematy związane z konsekwencjami picia alkoholu
Podstawowe założenia programu:	Badania wskazują, że wczesna inicjacja picia alkoholu zwiększa ryzyko rozwoju problemów alkoholowych i uzależnienia w przyszłości (Hawkins i wsp 1997, Grant 1998). Wczesna profilaktyka nastawiona na opóźnianie inicjacji sprzyja więc ograniczaniu prób picia alkoholu przez nastolatków oraz ma duże znaczenie dla przyszłego bezpieczeństwa i rozwoju młodzieży, ponieważ alkohol "toruje drogę" innym ryzykownym zachowaniom okresu dojrzewania (Kandel i wsp., 1992). Program opiera się przede wszystkim na Teorii Społecznego Uczenia (Bandura, 1986), w ramach której przyjmuje się, że picie alkoholu jest społecznie wyuczonym zachowaniem pełniącym określone funkcje w okresie dorostania, a nauka nowych zachowań dokonuje się poprzez proces modelowania. "Uczenie się" picia alkoholu następuje najczęściej w rodzinie i w grupie rówieśniczej. Duże znaczenie modelujące mają również treści pro-alkoholowe przekazywane przez środki masowego przekazu i reklamy. W programie najwięcej miejsca poświęca się wpływowi rówieśników. Wyniki badań wskazują, że do najsilniejszych czynników ryzyka należy przebywanie w towarzystwie kolegów, którzy piją alkohol lub/i używają innych substancji psychoaktywnych. Istotnym czynnikiem ryzyka jest spostrzeganie u swoich kolegów postaw i zachowań aprobujących picie i używanie innych substancji psychoaktywnych. W związku z tym próbuje się korygować błędne przekonania nastolatków dotyczące stopnia rozpowszechnienia i akceptacji zjawiska picia alkoholu przez rówieśników, czemu sprzyja angażowanie do zajęć liderów z tej samej klasy. Ważnym składnikiem programu jest również edukacja normatywna - strategia oparta o Teorię Uzasadnionego Działania (Ajzen, Fishbein, 1980), której działania polegają na wzmacnianie norm przeciwnych używaniu substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież szkolną. W tym kontekście proponuje się rodzicom: rozmawianie z dzieckiem na ważne tematy życiowe, wyrażanie zdecydowanej postawy przeciwko picciu alkoholu przez młodzież, stawianie dziecku zakazów dotyczących picia alkoholu i ich egzekwowanie, wspólne spędzanie wolnego czasu, kontrolowanie tego, co robi dziecko poza domem, umiar we własnym picciu alkoholu oraz nie angażowanie dziecka w czynności związane z piciem alkoholu przez dorosłych. Zgodnie z Teorią Zachowań Problemowych (Jessor, 1987) picie alkoholu, a także używanie innych substancji psychoaktywnych, choć obiektywnie jest ryzykowne dla zdrowia, niekiedy pozwala młodym ludziom zaspokajać swoje potrzeby lub osiągać cele rozwojowe. To, w jaki sposób nastolatek radzi sobie z "zadaniami"

	okresu dojrzewania zależy także od jego wiedzy, przekonań, oczekiwań i specyficznych umiejętności. Wobec tego treści programu uwzględniają także czynniki indywidualne wpływające na picie alkoholu: wiedza o bezpośrednich psychospołecznych konsekwencjach picia alkoholu, oczekiwania wobec działania alkoholu oraz umiejętności dotyczące rozpoznawania i odpierania presji otoczenia skłaniającej do picia.
Adresaci/ odbiorcy programu ze względu na wiek:	Osoby poniżej 12 r. ż.
Adresaci/ odbiorcy programu i ich kontakt z substancjami psychoaktywnymi:	Osoby nie używające narkotyków
Substancje uwzględniane w programie:	Alkohol
Charakterystyka adresatów/ odbiorców programu:	Uczniowie
Liczba odbiorców jednej edycji programu:	30
Grupy pośredniczące, agenci zmiany:	Nauczyciele
Realizatorzy programu:	Nauczyciele
Miejsce realizacji:	Szkoła
Działania w programie:	• Inne • Szkolenia • Wydawnictwa
Inne typy działań:	Zajęcia informacyjno-edukacyjne, zajęcia pozalekcyjne, wspólne zajęcia dla rodziców i dzieci
Opis działań:	Szkolna część programu obejmuje: 1. Wieczór Fantastycznych Możliwości, popołudniowe spotkanie dzieci, ich rodziców oraz zaproszonych gości. 2. Wybór i szkolenie liderów rówieśniczych 3. Zajęcia w klasie – sześć spotkań prowadzonych przez nauczyciela przy udziale liderów Zajęcia prowadzone są przez nauczyciela we

	współpracy z liderami rówieśniczymi. Do pracy w czasie lekcji wykorzystywany jest materiał dźwiękowy z nagraniami literackich bohaterów programu: Basi, Dominiki, Jacka i Michała - uczniów gimnazjum. Opowiadają oni o swoich codziennych sprawach, zainteresowaniach, kontaktach z rówieśnikami, rodzeństwem rodzicami. W opowiadaniach nastolatków ważne miejsce zajmuje również picie alkoholu. W czasie sześciu zajęć poruszane są następujące tematy: - oczekiwania i obawy uczniów związane z rozpoczęciem nauki w gimnazjum, - wartości i cele życiowe nastolatków, - sposoby radzenia sobie z negatywnymi emocjami i rozwiązywanie problemów, - powody picia alkoholu przez nastolatków, - bezpośrednie konsekwencje picia alkoholu przez młodzież, - sposoby skutecznego radzenia sobie z namowami rówieśników do picia alkoholu, - sposoby reklamowania napojów alkoholowych i umiejętności krytycznego odbioru reklam. 4. Wieczór Dobrej Zabawy, spotkanie kończące program przeznaczone dla wszystkich uczestników programu. 5. Imprezy i zajęcia pozalekcyjne organizowane równolegle z realizacją programu w klasach. Domowa część programu Równolegle z zajęciami w klasie realizowany jest program edukacyjny dla rodziców. Celem tego programu jest przekazanie rodzicom wiedzy pomocnej w podejmowaniu bardziej świadomych i przemyślanych działań służących ochronie ich dzieci przed problemami związanymi z piciem alkoholu. W trakcie trwania programu rodzice otrzymują cztery zeszyty w których omówione są najważniejsze źródła wpływu na postępowanie nastolatków. Poszczególne zeszyty dotyczą następujących kwestii: § wybrane prawidłowości i zagrożenia związane z okresem dojrzewania, takie jak: podejmowanie zachowań ryzykownych, dążenie do niezależności, sięganie po zewnętrzne atrybuty dorosłości (Zeszyt Pierwszy); § wpływ postaw rodzicielskich, a szczególnie profilaktyczne znaczenie spójnego systemu rodzinnych zasad, które zabraniają dziecku pić alkohol oraz ograniczają do niego dostęp (Zeszyt Drugi) § wpływ środków masowego przekazu oraz umiejętności krytycznego odbierania przekazów płynących z telewizji, reklam i innych mediów (Zeszyt Trzeci) § niekorzystne wpływy rówieśników i środowiska lokalnego, na przykład, nieodpowiedzialnych sprzedawców alkoholu i sposoby ochrony przed tymi wpływami (Zeszyt Czwarty). Każdy z zeszytów składa się z dwóch części. Pierwsza jest napisana w formie poradnika dla rodziców, druga zawiera zadania dla par rodzic – dziecko oraz Karty Udziału, które uczniowie przynoszą do szkół po wykonaniu zadań. Ważnym elementem programu są imprezy i zajęcia pozalekcyjne przygotowywane przy współudziale rodziców, szkoły i innych osób ze społeczności lokalnej.
Długość jednej edycji programu (w	2

miesiącach):	
Przebieg i metody ewaluacji:	1/ Badania ukierunkowane na opracowanie finalnej wersji programu, lata 2000 – 2003; Ewaluacja formatywna obejmowała etapy: a) opracowanie wstępnej wersji programu, b) pilotażową realizację wstępnej wersji programu, c) ocenę funkcjonowania programu w kilku wybranych społecznościach lokalnych i opracowanie finalnej wersji programu. W każdym z tych etapów przeprowadzono szereg badań jakościowych: wywiady grupowe z uczniami, liderami i realizatorami programu, obserwacje przebiegu zajęć w klasach, wywiady indywidualne z rodzicami, badania ankietowe uczniów i rodziców. Badaniami ankietowymi po zakończeniu programu objęto 405 uczniów ze wszystkich miejscowości i klas, w których realizowano program (n=21), 223 rodziców (40%) 2/ Badania jakościowe (2003-2005) , które umożliwiły ocenę przebiegu programu, obejmowały następujące metody: wywiady grupowe z nauczycielami realizującymi program, dane z dokumentacji programu – arkusze przebiegu zajęć, dane ankietowe od uczniów (17 klas, n=338) i liderów na temat oceny programu i zakresu uczestniczenia w jego poszczególnych elementach. Przebieg części domowej programu analizowano w oparciu o ustrukturalizowane wywiady telefoniczne z losowo dobraną grupą 30 rodziców uczniów objętych programem. 3/ Monitorowanie jakości rutynowych realizacji programu stanowi stałą część wszystkich realizacji programu. Zadaniem nauczycieli jest: odnotowywanie określonych informacji na temat przebiegu programu, przeprowadzenie po zakończeniu programu anonimowych badań ankietowych wśród uczniów. Dane są analizowane w Pracowni Pro-M. Lokalni realizatorzy programu i koordynatorzy są poinformowani o standardach jakości realizacji programu. Dysponując danymi na temat przebiegu programu i porównując je ze standardami mogą ocenić jakość własnych realizacji. Przyjęto następujące standardy jakości realizacji programu: a) wszystkie zasadnicze elementy programu powinny być zrealizowane zgodnie z programem; b) co najmniej połowa rodziców powinna wraz z uczniami uczestniczyć w Wieczorze Fantastycznych Pomysłów i Wieczorze Dobrej Zabawy;

	c) Odsetek rodziców wykonujących wraz z dziećmi - co najmniej połowę zadań zawartych w zeszytach dla rodziców (50%); d) Odsetek uczniów zadowolonych z uczestniczenia w programie (60%) 4/ Ewaluacja wyników Przeprowadzono kilkietapowe, longitudinalne badania, w których analizowano łączny wpływ na uczestników obu części oddziaływań: Programu Domowych Detektywów i Fantastycznych Możliwości. Głównym celem badań była ocena trwałości w czasie efektów dwuletniego programu profilaktycznego. Badania prowadzono w oparciu o quasi-eksperymentalny schemat badawczy, w warunkach naturalnych. Przedmiotem badań były rutynowe realizacje programu, prowadzone przez nauczycieli mało doświadczonych w pracy profilaktycznej, z warszawskiej dzielnicy Ursynów. W grupie eksperymentalnej znalazło się 18 klas, a w grupie porównawczej – 16 klas. W obu tych grupach czterokrotnie przeprowadzono audytoryjne, anonimowe badania ankietowe uczniów. : a) pretest, marzec 2003, przed rozpoczęciem pierwszej części oddziaływań – Programu Domowych Detektywów; ogółem 787 uczniów, 417 w grupie eksperymentalnej (E) i 370 w grupie porównawczej (P) b) posttest 1, październik 2003, około 3-4 miesiące po zakończeniu PDD, przed rozpoczęciem drugiej części programu, FM, n=737 (dane sparowane, pretest – posttest 1, wykruszanie się próby - 6,4%) c) posttest 2, maj / czerwiec 2004, tuż po zakończeniu całego programu oddziaływań, n=654 (pretest – posttest 2, wykruszanie się próby - 16,9%). d) posttest 3, czerwiec 2005, rok od zakończenia oddziaływań profilaktycznych, n=431, badani byli jedynie uczniowie z klas młodszych, w czerwcu 2005 r. byli to uczniowie z klas szóstych, kończący edukację w szkole podstawowej, którzy na początku badań byli czwartoklasistami, (pretest – posttest 3, wykruszanie się próby uczniów z klas młodszych - 13,7 %).
Rezultaty ewaluacji procesu:	Ad. 1 Wyniki ewaluacji formatywnej pozwoliły zidentyfikować szereg problemów dotyczących zawartości merytorycznej programu jak i jego organizacji. W efekcie znacznie zmodyfikowano oryginalną, amerykańską wersję. Wprowadzono szereg zmian we wszystkich materiałach programowych, dostosowano do nowej wersji program szkolenia nauczycieli oraz procedurę przygotowania do pracy w klasie liderów. Szczegółowe zmiany obejmowały m.in: § skrócenie czasu trwania programu: zmniejszono liczbę zajęć programowych oraz ograniczono czas trwania poszczególnych zajęć tak, by mieściły się w jednostce lekcyjnej; § ograniczenie liczby

tematów dotyczących alkoholu na rzecz omawiania spraw i problemów bardziej absorbujących większość nastolatków, § zmodyfikowanie zadań realizowanych przez liderów, aby łatwiej sobie radzili z ich prowadzeniem; § ponowne nagranie opowiadania, odsłuchiwanego w trakcie każdego zajęcia przez uczniów; § modyfikacja treści domowej części programu, które spotkały się wcześniej z krytycznym odbiorem rodziców lub wymagały daleko idącej, trudnej do osiągnięcia, koordynacji pomiędzy częścią szkolną i domową programu.

Ad. 2. Wyniki przeprowadzonych analiz pokazały, że wszystkie zasadnicze elementy merytorycznego programu zajęć w klasie zostały zrealizowane zgodnie z planem w każdej z 17 klas eksperymentalnych. W większości klas nie zorganizowano przewidywanych w programie spotkań dla rodziców i dzieci na terenie szkoły, tzw. „wieczorów”. W Wieczorze Fantastycznych Pomysłów i Wieczorze Dobrej Zabawy uczestniczyło jedynie ok. 30% uczniów wraz z rodzicami. Odsetek rodziców wykonujących wraz z dziećmi co najmniej połowę zadań zawartych w zeszytach dla rodziców wyniósł nieco ponad 50%; odsetek uczniów bardzo zadowolonych lub zadowolonych z uczestniczenia w programie wyniósł 43%; jedna trzecia uczestników to osoby niezdecydowane w ocenie, a jedna czwarta – niezadowolone. Przedstawione powyżej dane sugerowały, że jakość realizacji programu była dość niska i daleko odbiegała od zakładanych wstępnie standardów. Część przyczyn takiego stanu rzeczy udało się zidentyfikować. W okresie realizacji programu wystąpił brak ciągłości w finansowaniu i wspieraniu działań profilaktycznych przez samorząd lokalny. Negatywnie odbiło to się na motywacji nauczycieli realizujących program. Część z nich była bliska wycofania się z programu. Nauczyciele realizujący program nigdy wcześniej nie angażowali się w działania profilaktyczne, znacząca część z nich uczestniczyła w programie z powodu pewnej presji ze strony dyrekcji szkół. Z wywiadów z nauczycielami wynikało, że realizacja programu w drugim semestrze nie była zbyt fortunna. Wielkanocna przerwa w nauce, bliski koniec roku szkolnego powodowały, że harmonogram zajęć profilaktycznych w klasach bardzo był napięty. Z organizacją „wieczorów” dla rodziców i dzieci kolidowało przygotowywanie innych, planowanych wcześniej uroczystości i imprez szkolnych.

Ad. 3. Nie dysponujemy zestawieniem danych ze wszystkich rutynowych realizacji programu w kraju.. Uzyskano dane z 8 klas z Morąga.:

1) wszystkie zasadnicze elementy programu zrealizowano zgodnie z programem

2) odsetek uczniów uczestniczących wraz z rodzicami w Wieczorze Fantastycznych Pomysłów i Wieczorze Dobrej Zabawy wyniósł

	ponad 75%; 3) odsetek rodziców wykonujących wraz z dziećmi co najmniej połowę zadań zawartych w zeszytach dla rodziców można oszacować na ponad 80%; 4) odsetek uczniów bardzo zadowolonych lub zadowolonych z uczestniczenia w
Rezultaty ewaluacji wyniku:	I etap badań – wyniki Programu Domowych Detektywów mierzone ok. 4 miesiące od zakończenia programu. Nie stwierdzono istotnych statystycznie efektów programu w zakresie częstości picia alkoholu przez uczniów. Zaobserwowano jedynie bardziej korzystną tendencję w zmianach częstości picia alkoholu wśród uczestników programu z klas czwartych, w porównaniu z klasami piątymi (śladowy efekt interakcji). Zidentyfikowano natomiast korzystne efekty programu w odniesieniu do całej grupy czynników warunkujących picie alkoholu (intencja picia alkoholu, rozmowy z rodzicami na tematy dotyczące picia alkoholu i używania innych substancji, spostrzegana presja rówieśnicza, nieumiejętność odmowy, zasady rodzinne dotyczące picia alkoholu, postawa wobec picia alkoholu, subiektywne normy, wiedza na temat konsekwencji picia alkoholu, MANOVA). W szczególności istotne statystycznie, korzystne zmiany dotyczyły dwu czynników: osłabienia poalkoholowych postaw uczestników programu i wzrostu ich wiedzy na temat konsekwencji picia alkoholu. II etap badań – wyniki dwuletniego programu, Programu Domowych Detektywów oraz Fantastycznych Możliwości, mierzone tuż po zakończeniu oddziaływań. Utrzymały się korzystne efekty oddziaływań, dotyczące całej grupy czynników warunkujących picie alkoholu, analogicznie jak po realizacji PDD. Oprócz istotnych efektów w zakresie postaw uczestników programu wobec picia alkoholu i wiedzy zidentyfikowano jeszcze jeden: wzmocnienie przekonań uczniów o możliwości odmowy w sytuacjach presji rówieśniczej skłaniającej do picia alkoholu. Stwierdzono także wpływ programu na zmienne behawioralne: ograniczenie przypadków upijania się i opóźnienie pierwszych prób picia alkoholu w towarzystwie rówieśników. III etap badań – wyniki odroczone, badane po upływie roku od zakończenia Fantastycznych Możliwości. W odniesieniu do grupy, która objęta była programem w klasie IV i V szkoły podstawowej, efekty programu okazały się trwałe w czasie i utrzymały się przez cały rok od zakończenia oddziaływań profilaktycznych. Podobnie jak w poprzednim etapie badań dotyczyły całej grupy czynników warunkujących picie alkoholu, a w szczególności – wiedzy, postawy wobec picia alkoholu i przekonań o możliwości odmawiania picia. Utrzymał się także efekt polegający na ograniczeniu tendencji wśród uczestników programu do podejmowania pierwszych prób upijania

	się alkoholem.
Warunki implementacji programu przez inne podmioty:	Warunkiem realizacji programu jest przeszkolenie wychowawców prowadzących zajęcia oraz pedagogów szkolnych, szkolenie trwa 8 godzin i składa się z dwóch 4-godzinnych części. Program wymaga włączenia jak największej liczby klas w danej szkole. Z tego względu istotne jest zaangażowanie pedagoga szkolnego. Doświadczenie pedagoga może okazać się bardzo przydatne w indywidualnym rozwiązywaniu problemów uczniów, których rodzice nie mogą lub nie chcą współpracować w realizacji programu. Koordynatorzy uczestniczą również w monitorowaniu programu. Po zakończeniu zajęć proszeni o wypełnienie ankiety dotyczącej przebiegu oraz odbioru programu przez uczestników i odesłanie formularza na adres Pracowni Pro-M. Do prowadzenia szkoleń dla realizatorów upoważnionych jest obecnie 16 osób. Warunkiem uzyskania certyfikatu instruktora jest posiadanie doświadczenia w prowadzeniu szkoleń dla pracowników oświaty, uczestniczenie w szkoleniu dla realizatorów programu Fantastyczne Możliwości oraz udział w przynajmniej jednej realizacji programu - jako osoba prowadząca zajęcia lub jako koordynator programu w szkole. Instruktorzy otrzymują podręcznik, zawierający szczegółowy program szkolenia nauczycieli. Ulotka informacyjna programu oraz lista osób upoważnionych do prowadzenia szkoleń są dostępne na stronie internetowej Instytutu Psychiatrii i Neurologii, w zakładce Zakład Psychologii i Promocji Zdrowia Psychicznego http://www.ipin.edu.pl/0211.htm a także w Pracowni Profilaktyki Młodzieżowej „Pro-M” (tel. 022 - 45 82 630)
Źródła informacji na temat programu:	1/ Bobrowski, K. (2004). Ocena odroczonego efektów Programu Domowych Detektywów, mierzonych po czterech miesiącach od zakończenia programu. Alkoholizm i Narkomania, t. 18(1-2), 61-76. 2/ Bobrowski, K., Kocoń, K., Pisarska, A. (2005) Efekty dwuletniego programu profilaktyki alkoholowej. Alkoholizm i Narkomania, 18, 3, 25 – 41 3/ Bobrowski, K. (2006). Zajęcie dla hobbystów – badanie odroczonego efektów programów profilaktycznych. W: Diagnostyka, profilaktyka i socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Deptuła, M. (red.) Wydawnictwo Uniwersytetu im. K. Wielkiego. Bydgoszcz, 221-236. 4/ Pisarska, A., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K. (2003). Wybrane problemy związane z adaptacją kulturową programu profilaktycznego. Medycyna Wieku Rozwojowego, VII (1) 2, 49-64. Pisarska, A. (2005) „Fantastyczne Możliwości”. Remedium, 11-12 (153-154), 38-39. 5/ Pisarska, A., Bobrowski, K., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K., Ostaszewski, K. (2005) Program Domowych Detektywów i program Fantastyczne Możliwości – dwuletni program profilaktyki

	alkoholowej dla szkół podstawowych. W: Diagnostyka – profilaktyka – socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Deptuła M. (red.). Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Bydgoszcz, 194-203. 6/ Pisarska, A., Ostaszewski, K., Borucka, A., Bobrowski, K., Okulicz-Kozaryn, K. (2005) Adaptacja amerykańskiego programu profilaktyki alkoholowej Fantastyczne Możliwości – znaczenie ewaluacji procesu i badań jakościowych. Alkoholizm i Narkomania, 18, 3, 43 - 62.
Informacje dodatkowe:	1.Program ma opracowane i sprawdzone w toku ewaluacji materiały pomocnicze do realizacji (podręcznik dla nauczyciela wraz z płytą CD wykorzystywaną do prowadzenia zajęć w klasie, podręcznik dla lidera i zeszyty dla rodziców). 2.Program ma opracowany i sprawdzony scenariusz szkolenia przygotowujący nauczycieli do realizacji programu (szkolenie trwa 8 godzin). 3.Ma kadrę instruktorów upoważnionych do prowadzenia szkoleń dla nauczycieli. 4.Do oceny rutynowych realizacji programu opracowane zostały proste w użyciu ankiety ewaluacyjne, służące realizatorom do zbierania podstawowych informacji o jakości wykonania programu. 5.Program bardzo dobrze wpisuje się w zadania własne samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki. Jest zwykle finansowany ze środków gminnych przeznaczonych na realizację programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach.
Rekomendacje: • EDDRA • System rekomendacji	
Streszczenie programu:	Program Fantastyczne Możliwości jest szkolnym programem profilaktyki uniwersalnej adresowanym do uczniów w wieku 11-12 lat. Głównym celem programu jest opóźnianie inicjacji alkoholowej oraz zmniejszanie problemów alkoholowych wśród nastolatków wchodzących w okres dojrzewania. Program ma udokumentowane pozytywne wyniki skuteczności w zakresie zmiennych behawioralnych (upijanie się, opóźnianie inicjacji w towarzystwie rówieśników) oraz kilku zmiennych pośredniczących (postawa wobec picia alkoholu, umiejętność odmowy, wiedza o skutkach picia alkoholu).